

የብዙ ሰው ክብሩ ነው፡ ነው፡ የቆመበት ላይ የቆመው ሌላውን ደፍጥጦ ነው፡ እግሩ በደም ጨቅይቷል፡ ጉሮሮው በሐቅ ታንቋል፡ ሳይከረከረው ያወራል፡ ሳይጎረብጠው ይዘላል፡ ውጪው ደምቶ፤ አምሮ ተውቦ፤ ውስጡ ነትቦ እጅግ ነቅዟል፡ ቀን ነው የሚጠብቀው፤ ትንሽ ነፋስ ብቻ ነው የሚበቃው፡ ላይ ላዩን ኃይለኛ ነው፤ የቀበረው የለም እንጂ፤ እሱስ ከሞተ ቆይቷል፡ ግን ተስፋ አይቆርጥም ምንም ሳያውቅ ይማራል፤ የሚደርስበትን ሳያውቅ ጠዋት ተነሥቶ ይጓዛል፡ ፈቀቅ ላይል ይከንፋል፡ መቼ ይሆን የሚሰክነው?

እርቃን የማይሸፍን ጨርቅ፤ ውበትና ሙቀት የሌለው ልብስ፤ እንቅልፍ የሌለው ምቹ አልጋ፤ የማያሳርፍ መኝታ፤ የማያጠግብ ምግብ፤ የማያረካ መጠጥ፤ ነዋሪ አልባ ሰፊ ቤት፤ መግዛት የማይችል ብዙ ብር፤ ከፈውስ የማይተዋወቅ መድሃኒት፤ የሚያውክ ሙዚቃ፤ የማይበረከት ደመወዝ፤ የማያረካ ሥራ፤ ኑሮን ፈቀቅ የማያደርግ ዕድገት፤ እረፍት የሌለበት ሥልጣኔ፤ ከጽድቅ የራቀ ሃይማኖት፤ ከእውነት የተጣላ እምነት፤ ባዶና ከንቱ ሥርዓት፤ የረሀብ አድማ የመሰለ ም፤ የማይሰማ ጸሎት፤ የሚያታክት ኑሮ፤ እርባና ቢስ ሕይወት፤ የሚያጭበረብር ብርሃን፤ ዝብርቅርቅ ያለ ቀለም፤ ገራ የተጋባ ዓለም፡፡

ዛሬን የሚያደንቅ የለም፤ ድሮን ዛሬ የኖረ ባይገኝም፤ ሁሉም ይናፍቃታል፤ ከነገ ደህና ነገር የሚጠብቅ ጥቂት ነው፡፡ አፍ ጮኾ ባይናገርም በሁሉ ቤት ምጥና ስቃይ ነው፡፡ መቼ ይሆን ፍጻሜው? ለዚህ ሁሉ ገደብ የሚበጅለት? መልስ የሌለው ጥያቄ፤ የማይፈታ እንቅስቃሴ፤ ተስፋ የሚያስቆርጥ አሳብ፡፡ እንደ ገደል ማሚቶ ደርሶ የሚያስተጋባ፡፡ ናላ የሚያዞር ድብብቆሽ፤ ምንም ሳያገኙ መበከን፡፡ ላይሰወሩ መደበቅ፤ በየስርቻው መወሸቅ፡፡

ኢሎኼ፤ ኢሎኼ፤ መንግሥትህ ትምግ! አሜን!

መጽሐፍ ፩

ፍኖት

መንግሥት

የባሉይ ኪዳን ታሪኮች በአጭሩ

ግጥም

መግቢያ	75
ፆፊፍ ፮	
ከአዳም ጀምሮ	76
አብርሃምና ልጆቹ	79
ያዕቆብና ልጆቹ	83
የያዕቆብ ልጆች በግብጽ	85
ሙሴ	86
ፆፊፍ ፳	
የእስራኤል መንግሥት ምሥረታ	91
ኢያሱ	93
ዘመነ መሳፍንት	94
ዘመነ ነገሥታት	97
ፆፊፍ ፱	
የእስራኤል ለሁለት መከፈል	102
በሜን እስራኤል፤ /በማሪያ/	104
ደቡብ እስራኤል፤ /ይሁዳ/	107
ፆፊፍ ፲	
ምርኮ	110
የይሁዳ ፍጻሜ	112
ፆፊፍ ፲፩	
ከባቢሎን ወንዞች ማዶ	114
ዳንኤልና ጓደኞቹ	115
ፆፊፍ ፲፪	
ከምርኮ መመለስ	121
የመጽሐፍ ቅዱስ የጊዜ ሰሌዳ	125
የዳንኤል መጻሕፍት ንጽጽር	126

መግቢያ

... አንገዲህ ከአብርሃም እስከ ዳዊት ዐሥራ ስራት ትውልድ፤ ከዳዊት እስከ ባቢሎን ምርኮ ዐሥራ ስራት ትውልድ፤ ከባቢሎን ምርኮ እስከ ክርስቶስ ልደት ዐሥራ ስራት ትውልድ ...

በዚህ ፪ኛ መጽሐፍ ከፍጥረት ጀምሮ እስከ አዲስ ኪዳን መግቢያ ካለው ታሪክ በመነሣት፤ እግዚአብሔር ከሰው ጋር የነበረውን የግንኙነት ፍኖት በአጭሩ እናያለን። መጽሐፉ ቀጥሎ ሳሉት መጻሕፍት መሠረት በመሆኑ ለትልቁ መጽሐፍም ርዕስ ሊሆን ችሏል። ይኼ መጽሐፍ፤ እግዚአብሔር የታሪክ አምላክ እንደሆነና የቅዱሱ መጽሐፍ ታሪኮች የቱን ያህል በሥርዓትና በጥንቃቄ እንደተዘገቡ እንድናስተውል ያስችለናል። ከዚህ አንጻር ዋና እንደሆኑ በማስባቸው የታሪክ ክፍሎች የበለጠ ትኩረት በማድረግ አንባቢ የቅዱሱን መጽሐፍ የታሪክ ፍሰት በቀላሉ እንዲረዳው ለማድረግ ሞክሬአለሁ። ከዚህም በላይ መጽሐፉ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍት በአጭሩ የቀረቡበት ጥራዝ ነው ማለት ይቻላል።

በእርግጥ አንዳንድ ሰዎች በመጽሐፉ የቀረቡትን ታሪኮች ደገና አድርገው የሚያውቋቸው ከሆነ «ምን አዲስ ነገር አለው?» ሊሉ እንደሚችሉ አስቤአለሁ፤ ሆኖም ግን በቀጣዮቹ መጻሕፍት በስፋት የተዘረዘሩ ታሪክና ትንታኔዎችን ለመረዳት፤ አንድ ጊዜ ደግመው በጥምና ቢከልሷቸው መልካም ነው፤ የሚል አሳብ አለኝ። ለሌሎች ደግሞ እነዚህ ጣፋጭና አስደናቂ የቅዱሱ መጽሐፍ ታሪኮች እንዲህ በአጭሩ ተከሸነው መቅረባቸው ዘላለማዊውን እውነት ለመረዳት በብዙ እንደሚያግዛቸው ተስፋ አደርጋለሁ።

እነሆ «ፍኖተ መንግሥት»

፩

ምዕራፍ ፩

ከአዳም ጀምሮ

በዘመናት መኻል ያለፈው የእግዚአብሔርና የሰው የአብርካት ታሪክ ሲመረመር ሁለቱ ወገኖች አባሮሽ ገጥመው የኖሩ ይመስላሉ። ይህ ግን አንዱ አባራሪ ሌላው ተባራሪ ሆኖ ሳይሆን፤ አንዱ በራሪ ሌላው ፈላጊ ሆኖ ነው። ሲጀመር እግዚአብሔር ሰውን ፈጥሮ በኤደን ገነት ሲያኖረው፤ በምድር ላይ የእርሱን መልክና ምሳሌ በገዢነቱ ሊያይ ወደ ነበር። ዳሩ ግን መልካም የነበረች አሳቡ በሰው አለመታዘዝና በሰይጣን ተንኮል ምክንያት ተሰናከለች። ሰይጣንም ከሰው የገዢነት ሥልጣኑን የቀጣው የውስጥ ፍላጎቱን አነሳሽ በማሳሳት እንጂ በኃይልና በጉልበት አልነበረም። ታዲያ ያቺ ቀላል የምትመስለው የሰው ልጅ ውሳኔ በዘመናት ታላቅ ዋጋ እንዳስከፈለችው ታይቷል።

በመሠረቱ ሰው በእግዚአብሔር ምሳሌና መልክ ተፈጠረ እንጂ፤ ራሱ አምላክ የመሆን ተስፋ አልነበረውም። ሰይጣን ግን ለሰው በኅ አሳቢ መስሎ በመቅረብ አማላይ የነጻነት ተስፋ ብቻ ሳይሆን የአምላክነት ብቃት እንዳለው ነግሮ አጃጃለው። ሰውም በዚህ ቀበጸ ተስፋ ተሳስቶ አትብላ የተባለውን ፍሬ በመብላቱ ምክንያት ከክብሩ ወረደ። ሥልጣኑንም ለውሸታው፤ ለነፍሱ ገዳዩና ሌባው ሰይጣን፤ አሳልፎ ሰጠ። የሰው ልጅ የሰይጣንን ቃል ሰምቶ በአምላኩ ላይ ማመጽ፤ የእግዚአብሔርን ዕቅድና ዓላማ እንዲሁም የራሱን ሕይወት ጭምር አበላሸ። ደግሞም እግዚአብሔር መንግሥቱን በሰው በኩል በምድር ሊመሠርት ወደ ሳለ፤ ሰው ግን የመንግሥቱን መክፈቻ ቁልፍ እንደ ቀላል ነገር አሳልፎ ሰጥቷልና፤ ለአያሌ ዘመናት ሰይጣን በላዩ እየፈነጨበት ባሪያ ሆኖ ሊኖር ተገደደ።

የመጀመሪያዎቹ ባልና ሚስት ከወለዱት ልጆች አንዱ የሆነው ቃዋል፤ በትናት ተነሣሽቶ የንጹሕ ወንድሙን ደም በከንቱ ካፈሰሰበት ተን ጀምሮም ምድር የመገዳደል፤ የጥላቻ፤ የከዳተኝነትና የምቀኝነት ስፍራ ለመሆን አሁዱ አለች። ከዚያም የእግዚአብሔር ልጆችና የሰው ልጆች የተባሉት የሁለት ወገን ሕዝቦች ተጋቡና ቅዱስ የሆነ ሕዝብ በምድር እስከግይኖር ድረስ፤ ምድር በእርሱበትና በክፋት የተሞላች ሆነች። እግዚአብሔርም በዚህ የሰው ሥራ ቁጣው እጅግ ስለነደደ፤ ኖላና ስምንት ቤተሰቦችን ብቻ አስቀርቶ ሰውን ከምድር አጠፋው። ኖላ ያፈት፤ ሴምና ካም የተባሉ ሦስት ልጆች ነበሩት፤ ከነዚህም ልጆቹ የካም ዘር ከዚያ በኋላ በምድር ለተከሰቱ ተግባራት ዋነኛ ተጠ ቃሽ ነው። የካም ልጆች ኩሽ፤ ምጽራይም፤ ፉጥና ከነዚህ ናቸው። ኩሽም ሰዎች «አንደእርሱ ታላቅ አዳኝ ያድርግህ» ተባብለው በስሙ እስኪመራረቁበት ድረስ በአዳኝነቱ የታወቀውን ናምሩድን ወለደ።²

በመጀመሪያ የናምሩድ መንግሥት በሰናዖር የነበሩትን የሦስት ከተሞች ገዛት ማለትም ባቢሎን፤ ኤሬክንና አካድን ያጠቃልል ነበር። ከዚያም ወደ አሦር ሄደና ነነዌ፤ ረሐቦት፤ ካላሕ፤ እንዲሁም በነነዌና በካላሕ መኻል ያለውን ታላቅ ከተማ ሬሴን የተባሉትን ከተሞች መሠረተ። በዚያን ጊዜም የዓለም ሕዝቦች ሁሉ መነጋገሪያ ቋንቋ አንድ ብቻ ነበረ። እነዚህ ሰዎች ወደ ምሥራቅ በተጓዙ ጊዜ በባቢሎን ምድር አንድ ሚዳ አገኙ፤ በዚያም ተቀመጡ። እርስ በእርሳቸውም «ኮ ጡብ አንሥራ፤ አንዲጠነከርም በዳሳት አንተከሰው . . . ከተማ አንመሥር፤ በዚያም ጫ አስከ ሰማይ ጫ የሚደርስ ግንብ አንሥራ፤ በምድር ከመበታተኖችን በፊት ሰማችንን አናስመራለን» ተባባሉ። እግዚአብሔርም ሰዎቹ የሠሩትን ከተማና ግንብ ለማየት ወረደ፤ እንዲሁም አለ «እነዚህ እነዚህ ሕዝቦች አንድ ወገን ናቸው፤ መነጋገሪያ ቋንቋቸውም አንድ ነው፤ ይህንንም ለመሥራት የቻሉት በዚህ ምክንያት ነው፤ ዚህ ዓይነት ሳይዘገየ ያቀዱትን ሁሉ ማድረግ አያቅታቸውም ስለዚህ ኮ አንወረደ፤ እርስ በእርሳቸውም አንዳደግበቡ ቋንቋቸውን አንደበላሰቀው።»

ዘ፩:3:1-20። ዮሐ10:10 ሌባው ሲሰርቅ፤ ሲገደድና ሲያጠፋ ብቻ ይመጣል።

² ዘ፩ ዘ፩4:2-14። ዘ፩6-5። ከዘ፩6:9 እስከዘ፩ 9:17። ዘ፩8:22። ከዘ፩ 10:6 እስከ ዘ፩11:8

ከዚያን ቀን በኋላ እግዚአብሔር ቋንቋቸውን ደበላልቆ በምድር ላይ ስለበታተናቸው ከተማውን መሥራት አቆሙ፤ የዚያም ከተማ ስም «ባቢሎን» ወይም «ባቤል» ተባለ። ባቢሎን ማለት «የእግዚአብሔር በር» ማለት ሲሆን፤ ቃሉም «መደባለቅ» የሚለውን አሳብ የሚገልጥ ነው። ይህም የሆነው፤ እግዚአብሔር የሕዝቡን ቋንቋ ስለደበላለቀና እነርሱን በዓለም ዙሪያ ስለበታተናቸው ነው።

ናምናድና ዝርያዎቹ በእግዚአብሔር ላይ በትዕቢት የተነሣሱበት ስፍራ በአጠቃላይ ሞሶፖታሚያ ሲባል፤ በአሁኑ ዘመን ኢራቅ የተባለችው አገር የምትገኝበት አብዛኛውን ክፍል የሚያጠቃልል ነው። ናምናድም በዘመኑ ከነበሩ ሰዎች ጋር ሆኖ ከዚያ በፊት ያልተለመደ የከተማ ሥርዓትን፤ የሥነ ህንፃ ግንባታንና ከአንዱ ከእግዚአብሔር ውጪ የሆኑ ሌሎች አማልክት የማምለክ ባህልን ለዓለም ያስተዋወቀ የእግዚአብሔር መንግሥት ተቀናቃኝ ነበር።

የሰው ልጅ ቋንቋው ከተደበላለቀ በኋላ፤ እርስ በእርሱ የማይግባባና የማይስማማ ሆነ።³ እስከ ዛሬም ድረስ ቋንቋን መሠረት አድርገው የሚከሰቱ መለያየት፤ ዘረኝነትና ጥላቻ ኅልውናቸውን ያበጁት እዚያ ስፍራ ላይ ነው ማለት ይቻላል። ይኼ ብቻ ሳይሆን ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ቋንቋ የሰው ልጅ መግባቢያና መነጋገሪያ ብቻ ሳይሆን የማንነቱ መታሰቢያና መለኪያ ሆኖ መቆጠር ጀመረ።

በዚያ ዘመን ነበር፤ እግዚአብሔር ከዚህ ሕዝብ መኻል አንድ ሰው ለራሱ ለይቶ የጠራው...

³ ስለዚህ እግዚአብሔር በምድር ሁሉ ላይ በታተናቸው፤ ከተማዎችም መሥራት አቆሙ። እግዚአብሔር በዚያ የመላውን ዓለም ቋንቋ ስለ ደበላለቀ የከተማዬ፤ ስም ባቤልክ ተባለ። ከዚያም እግዚአብሔር ሰዎቹን በምድር ሁሉ በተናቸው።

አብራሃምና ልጆቹ

ከዕለታት በአንዱ ቀን እግዚአብሔር ዑር ከምትባለውና ከባቢሎን አጠገብ በምትገኘው ከተማ ወደሚኖር አብራም ወደሚባል ሰው መጥቶ «አገርህን ትተህ እኔ ወደማሳደህ አገር ሂድ፤ ዘርህን አበዛዋለሁ፤ ታላቅ ሕዝብም ይሆናል፤ አባርክህህሁ፤ ስምህንም ገናና አደርገዋለሁ፤ ለሰሎችም በረከት ትሆናለህ። የሚመርቀህን እመርቃለሁ፤ የሚረገመህንም አረገማቸዋለሁ፤ በአንተ አማካኝነት ሕዝቦች ሁሉ ይባረካሉ።»⁴ አለው። አብራምም፤ እንደ ተነገረው አደረገ፤ ከካራንም ወጥቶ ሄደ። ይኼም የአብራም የጉዞ አቅጣጫ ከሚሶፖታምያ በስተምዕራብ ወደሚገኘው ክልል ነበረ። ለዓለማት የፍጥረት ታሪክ ሁለት ምዕራፎች ብቻ የወሰደው መጽሐፍ ቅዱስ፤ ለአብራሃምና ለዘሩ የሰጠውን ሰፊ ክፍል ስንመለከት እግዚአብሔር በዚህ ሰውና በዘሩ ላይ ያለው አሳብ ምን ያህል ታላቅ እንደሆነ እንገነዘባለን። ከሁሉም በላይ የምንገረመው ደግሞ ይኼ አብራም ውጣ ከተባለበት እስከ መድረሻው ያለው ስፍራ ከዚያ ዘመን ጀምሮ እስከ ዛሬ የዓለም የሃይማኖት፤ የፖለቲካና የኢኮኖሚ ማዕከል መሆኑን ልብ ያልን እንደ ሆነ ነው፤ ከዚህ አንጻር «የዓለም የልብ ምት ያለው እዚህ ስፍራ ነው» ብንል አላጋነንም።

ምንም እንኳ እግዚአብሔር አብራምን ከአገርህና ከዘመዶችህ ተለይተህ ውጣ ቢለውም አብራም ግን ከሚስቱ ከሦራ በተጨማሪ የወንድሙን ልጅ ሎጥን ይዞ መውጣቱ በተወሰነ መልኩ ለጉዞው እንቅፋት ሳይሆንበት አልቀረም። በኋላም በአብራምና በእሱ እረኞች መኻል በተፈጠረ ውዝግብ ምክንያት ሎጥ ከእርሱ ተለየ። ይህ ከሆነ ከጥቂት ጊዜ በኋላ፤ እግዚአብሔር ወደ አብራም መጥቶ፤ አስደናቂ ኪዳን ሰጠው።

በዚያን ቀን አብራም ራእይ ያይ ነበር። እግዚአብሔርም «አብራም፤ አትፍራ፤ እኔ እንደ ጋሻ ሆኖ ከአደጋ ሁሉ አጠብቅሃለሁ፤ ታላቅ በረከትም አስጥሃለሁ»

⁴ዘፍ12፡1-9።አገርህን፤ ወገንህንና የአባትህን ቤት ትተህ እኔ ወደማሳደህ ምድር ሂድ
⁵ዘፍ13፡14-17

ሲለው ሰማው። በወቅቱ አብራም ከወዝቱ የተወለደ ወራሽ ልጅ እንኳ ስላልነበረው «አኒ በረከት ብትሰጠኝ ምን ይጠቅመኛል? ምንም ዘር ስላልጠክኝ የሚወርሰኝ አገልጋዩ አለኝ ዘር ነው» ሲል መለሰ። እግዚአብሔር ግን ወደ ሰማይ አንጋጦ ከዋክብትን እንዲመለከት ካሳለበው በኋላ «አኒ ዘርችህን አንዳህ አበዛቸዋለሁ» ሲል ተሰፋ ሰጠው። አብራምም እግዚአብሔርን አመኑ እምነቱም ጽድቅ ሆኖ ተቆጠረለት።⁶ ደግሞም «ይህኛን አገር በውርስ ስአንተ አንድሰጥህ ዑር ከምትሰጠው የከለዳውያን ምድር ያወጣሁ እግዚአብሔር አኒ ነኝ» አለው። አብራም ግን «እግዚአብሔር አምላክ ሆይ ይህኛ ምድር የአኒ አንድምትሆን አንዳት ሰማወቅ አትሳሰሁ?» ሲል ጠየቀ።

በመሆኑም እግዚአብሔር በዚያ ዘመን በመካከለኛው ምስራቅ አካባቢ ከሚደረግ ጽኑ የቃል ኪዳን ልውውጥ ሥርዓት ጋር ፍጹም በሚመሳሰል ሁኔታ ለአብራም መቼም ሊለወጥ የማይችል ቃል ኪዳን ሰጠው።⁷ የፀሐይ መጥለቂያ ሲቃረብ አብራም ከባድ እንትልፍ መጣበት፤ ታላቅ ፍርሃትና ድንጋጤም ሆነበት። ልክ በዚያን ጊዜ እግዚአብሔር፤ እንዲህ አለው፤

ዝርያዎችህ በባዕድ አገር ሰደተኛ ይሆናሉ፤ እዚያም በባርነትና በጥቆና ሰራሪ መቶ ዓመት ይኖራሉ፤ በባርነት የሚገዛቸውን ሕዝብ አቀጣሰሁ፤ ከዚያም በኋላ ብዙ ሀብት ይዘው ከዚያ አገር ይወጣሉ። አንተ ግን ብዙ ዘመን ኖረህ በሰላም ትሞታለህ፤ በሰላምም ትቀበራለህ። ዝርያዎችህ ወደዚህ ተመልሰው የሚመጡት ከራሪ መቶ ዓመት በኋላ ነው፤ እስከዚያ የሚቆዩት፤ አሞራውያንን ከጋጢስታቸው ብዛት የተነሣ ቀጥቼ ከዚህ ምድር እስከማሰወጣቸው ድረስ ነው።

ፀሐይ ጠልቆ በጨለም ጊዜ የምድጃ እሳት ጢስና ነበልባል ታየ፤ በተቆራረጠውም ሥጋ መኻል አለል። በዚያን ቀን እግዚአብሔር ለአብራም እንዲህ በማለት ቃል ኪዳን ገባለት፤

⁶ ዘፍ.15:1-6 ስብራም አገዚአብሔርን አመነ፤ አርሱም ጽድቅ አድርጎ ጭረሰት።

7 H615:7-20:: በወቅቱ ሰዎች እርስ በእርሳቸው መቼም ሲሰወጥ የማይቻል የሰይጣን ልክ ቃል ከዲን ሲያደርጉ ሲፈልጉ የተሰይጣኑ አካላትን ያቀርቡ በሁለት ወገን ከፋፍሰው በግራና በግን አካባቢ ማንን ይገኛሉ? ቃል ከዲን ሲመናወጥ ቃል ከዲን ሲመናወጥ ቃል ከዲን ተቀጥቶ የታደረገውና በተከፋፈለው የአካላት ሰባ መካከል እየፈራ አንዳቸው ስለሰላሰችው ቃል ይገባሉ:: እናም የቃል ኪዳን ስላለ *ገንክላ ነገደዚህ ሥጋ ይከፍራን ወይም ይቀረጠን?* የመሳሰለ የህል በግንኙነት ጽኑ ነው:: የቃል ኪዳን ይዘትም ፍጹም የተሰባ ከመሆኑም ሌላ የቃል ኪዳን የቃል ኪዳን ከፍሰቶም እስከ ሁሉን ሳይፈጸም ወደፊት ገና እንዲሟሟል የሚጠበቅ ናቸው::

ከገባቸው ወንዝ ጀምሮ አስከ አፍራጥስ ወንዝ ድረስ ያለውን ምድር ሁሉ ሰዝርዎቻችሁ አሰጣጡ፤ እንዲሁም የቀናውያንን፣ የቀረዛውያንን፣ የቃድሞና ውያንን፣ የሒታውያንን፣ የፈረዛውያንን፣ የረፋውያንን፣ የአሞራውያንን፣ የከነዳውያንን፣ የግርጌሳውያንን፣ የኢየሱሳውያንን ምድር አሰጣጡ።

እስገራሚው ነገር፣ ተስፋው በእግዚአብሔር ሁሉን ቻይነት እንጂ በአብራም ታማኝነት ላይ የተመሠረተ አለመሆኑ ነው። ደግሞም «እንዲህ ብታደርግ፣ እንዲህ አደርጋለሁ» የሚል ቅድመ ሁኔታም አልነበረውም። ሌላው ቀርቶ በተከፋፈለው የእንስሳት ሥጋ መኻል በምድጅው ጢስና በሚንበለበለው ፋና ውስጥ ሆኖ ሲምልለት አብራም አብሮ እንዲምል ግድ አላለውም።⁸

ይሁንና ይህ ድንቅ ተስፋ የተሰጠው አብራም፣ ከሚስቱ ሦራ ልጅ ባለመውለዱ እጅግ መጨነቁ አልቀረም። ስለዚህም ከከነአን በወጡ በአስረኛው ዓመት ሚስቱ «እነህ እገዚአብሔር ልጅ እንዳልወለደ ከሰብኛልና ከዚህኑ ከአገልጋዩ ጋር የገብረ ሥጋ ገንኝነት አድርገ፤ ምናልባት በአርሰዋ በኩል ልጅ ታገኝ ይሆናል» ስትል አሳብ አቀረበችለት።⁹ አብራምም በሚስቱ አሳብ ተስማማ። ከአጋርም ጋር ተኛ፤ አጋርም ጸነሰች፤ ዳሩ ግን ማርገዚን ካወቀች በኋላ በእመቤቷ ላይ ኮራች፤ ናቀቻትም። የአብራም ቤተሰብ ሰላም በብዙ መታወክና መደፍረስ ጀመረ። በወቅቱ አብራም ሰማኒያ ስድስት ዓመት ሆኖት ነበር። ሆኖም እግዚአብሔር የአጋር ልጅ እስማኤል፣ ምድራዊ ተስፋ እንጂ የሰማያዊው መፈጸሚያ መንገድ አልሆነም።

ከረጅም ጊዜ በኋላ እግዚአብሔር እንደገና ለአብራም ተገለጠለትና «እኔ አልሻዳዬ ነኝ፤ ለእኔ በመታዘዝ ዘወትር ትክክል የሆነውን ነገር አድርገን፤ ከአንተ ጋር ቃል ኪዳን አገባለሁ ዘርህንም እጅግ አበዛዋለሁ»¹⁰ አለው። **ቀጥሎም** «ቃል ኪዳኔ ለዘላለም ከአናንተ ጋር የሚኖር መሆኑን የሚያሳዩ የሥጋ ምልክት እንዲሆን እያንዳንዱ ወንድ ይገረዝ። ያልተገረዘ ወንድ ሁሉ ቃል ኪዳኔን ሰላሳከበረ ከወገኖቹ

⁸ ዘፍ. 15:17;18:: ፀሐይ ገብታ ከጨለመ በኋላ የምድጃ ጢሶና የሚገበበበ 45 ታየ፤ በተከፈለውም ሥጋ መካከል ዐለፈ:: በዚያ ዕለት አግዚአብሔር ለአብረም አንዲህ ሲሰ ኪዳን ገባለት፡፡

ደርጊት እንደ ነፃነት ምዕራፍ ከነበረው ባህል አንጻር ይኸ የሦራ ስላባም ሆነ የአብራም ድርጊት እንደ ነፃነት ምዕራፍ ከነበረው ባህል አንጻር ይኸ የሦራ ስላባም ሆነ የአብራም

¹⁰ 17:112 በእነዚህ በሕግ መታከል የተመሠረተውን ኪዳን አጽናቡ፤ ዘርህንም እጅግ አበዛቡ።

አንድ አንዱ ሆኖ አይቀጠርም።»¹¹ በማለት ለቃል ኪዳኑ ምልክት እንዲሆን ራሱን ጨምሮ በቤቱ የሚገኙ ወንዶችን ሁሉ እንዲገረዙ አዘዛቸው። እግዚአብሔር ተስፋውና ሥርዓቱን ሲሰጠው፤ አብራም የዘጠና ዘጠኝ ዓመት ሰው ነበር። ከዚያም እስከዚያች ቀን ድረስ «ሦራ» ትባላ የነበረችው ሚስቱ «ሣራ» ብሎ እንዲጠራት ሲያዘው «አብራም»¹² የሚባለው የእርሱ ስም «አብራሃም» እንዲባል ወሰነ። አብርሃም «የእኔን የመቶ ዓመቱን ሰው 'የትወልዳለሁ' ተስፋ ወዲያ ተውና እውን በሆነው ልጄ በኢስማኤል በኩል ባርከኝ» ቢልም፤ እግዚአብሔር ግን በጆ አላለውም።

ምንም ቢቆይ፤ አብርሃም እንደ ተስፋ ቃሉ ከሣራ ይስሐቅን ወለደ፤ ሆኖም በሣራና በአጋር መኻል ብዙ ጠብ ስለነበር የአብርሃም ቤት ሰላም አልነበረውም። እግዚአብሔር ግን፤ አስቀድሞ እንደተናገረው ተስፋውን በይስሐቅ ላይ አጸና። ይስሐቅም ርብቃ ከተባለች ሚስቱ መንትያዎቹን ዔሳውና ያዕቆብን ወለደ። ሆኖም በዔሳውና በያዕቆብ መኻል ከማህፀን ጀምሮ ታላቅ እሽቅድድምና ፉክክር ነበረ። ምንም እንኳን ያዕቆብ ከወንድሙ ትንሽ ዘግይቶ የተወለደ ቢሆንም ገና ከማህፀን የተገባለት ተስፋ ነበርና የተመረጠው የአብርሃምና የይስሐቅ ዘር በእርሱ በኩል ሊጠራ ግድ ሆነ።¹³

¹¹ ዘፍ17:9-14

¹² ዘፍ17:15-16 አብራም ማለት የከበረ አባት ማለት ሲሆን ሦራ ማለት ደግሞ ዕዕዕት ማለት ነው። በአዲሱ ስሜት አብርሃም፤ እግዚአብሔር አባት ነው፤ ሲሆን ሣራ የብዙዎች አናት ማለት ነው።

¹³ ዘፍ25:21-24፤ ሁለት ወገኖች በማሕፀን ስላሉ፤ ሁለትም ሕዝቦች ከወሰን ጥላቻ ተሰደደደው ይመጣሉ፤ አንደኛው ከላላው ይበረታል፤ ታላቁም ስታኖች አገልጋይ ይሆናል...

ያዕቆብና ልጆቹ

የያዕቆብ ሕይወት፤ ገና በጠዋቱ በትግልና በፈተና የተሞላች ነበረች፤ ሲጀመር የተስፋውን የዘር ሐረግ ወራሽ የምታደርገውን ብኩርና ከዔሳው እጅ ማግኘት በራሱ ቀላል ጉዳይ አልነበረም። በረከቱንና ምርቃቱን ከአባቱ እጅ ከተቀበለ በኋላ ከቤተሰቡ ጋር ለመቆየት የነበረው ፍላጎት ውድ ሕይወቱን ሊያሳጣው እንደሚችል ተረዳ፤ ስለዚህ ከቤተሰቡ ተለይቶ መሰደድ ግድ ሆነበት። እናቱ ዘመዶች አገር በደረሰ ጊዜም አታላይ አጎቱ ያለርህራሄ ጉልበቱን መበዝበዙ ሳያንስ ትዳሩን አመሰቃቅሎታል።¹⁴ ሆኖም ያዕቆብ ያለመሸነፍ ወኔና የትግል መንፈስ የነበረው ሰው ነበረና ተስፋ ሊቆርጥባቸው ይገቡ የነበሩ የሕይወት ፈተናዎቹን አልፎ የእስራኤል ሁሉ አባት ለመሆን በቃ። «እስራኤል» የሚባለው ስሙም የያዕቆብ ሌላኛው መጠሪያ ስሙ ሲሆን፤ እስከ አሁን ድረስም በእርሱ በኩል ለመጣው የተስፋው ሕዝብ መጠሪያ በመሆን ያገለግላል።

ያዕቆብ በእርጅና ዘመኑ ከራሔል የወለደውን ዮሴፍ ከሌሎች ልጆቹ ይልቅ ይወደው ነበር። ወንድሞቹም አባታቸው ከእነርሱ ይልቅ እሱን እንደሚወደው ሲያውቁ ቀኑበት፤ እጅግም ጠሉት፤ በመልካም ቃልም ሊናገሩት አልወደዱም። ይህ በዚህ እንዳለ አንድ ቀን ዮሴፍ ህልም አለመ። እርሱና ወንድሞቹ በእርሻ ሳሉ፤ የወንድሞቹ ነዶ፤ ለእርሱ ነዶ ሲሰግዱ ነበር ያየው። የዋሁ ዮሴፍ ህልሙን ለወንድሞቹ ነገራቸው፤ ወንድሞቹም ህልሙን ሲሰሙ ይበልጥ ጠሉት። ዮሴፍ ግን በድጋሚ ሌላ ህልም አለመ፤ ማለዳ ተነሥቶ ለወንድሞቹና ለአባቱ «እነሆ በህሴማ ፀሐይና ጫረቃ አስረ አንድ ከዋክብትም ሲሰግዱኝ አይሁ» በማለት ነገራቸው። አባቱም «ይህ ምን ዓይነት ህልም ነው? እኔና እናትህ ወንድሞችህም የምንሰገድበህ ይመስላላል?» ብሎ ገሠጸው። ወንድሞቹ ግን የሰሙትን ችል ብለው ስላላለፉት አምርረው ጠሉት፤ አባቱ ደግሞ ህልሙን እያሰላሰለ በልቡ ይጠብቀው ነበር።

¹⁴ ከዘፍፕሪት 25:19 እስከ ዘፍፕሪት 31:55

ቀናት በቀናት ላይ ተደራርበው አለፉ፤ ህልሙም ለጊዜው የተረሳ መሰለ። ያዕቆብም የሴፍን «ወንድሞችህ መንጋቸውን ወዳሰማረበት ወደ ሴክም ሰጠህ አፈሰጋህ» አለው። የሴፍም እሺ አለ። እነሱ ወዳሉበት ሲቃረብም ወንድሞቹ ሁሉ በሩት ተመለከቱት፤ እርስ በእርሳቸውም «አሁን ያ ህልም አሳማ መጣ፤ ገደብው በአካሁ በደረቀት ጉድጓዶች ውስጥ አንጣለው። የዚያን ጊዜም የህልሙን ፍጻሜ አናያለን» ተባባሉ። ርቤል ግን በዚህ የወንድሞቹ ሴራ አልተባበረም ነበር። ዳሩ ግን እርሱ ከአባቱ ሚስት ጋር በመተኛቱ ብኩርናው /የታላቅነት ሥልጣን/ ተቀባይነት አጥቶ ነበርና አልሰሙትም፤ ይሁዳ ደግሞ «ሰነሰማላውያን ብንሸጠው ይሻላል» የሚል አሳብ አቅርቦ፤ በዚሁ ስለተሰማሙ ለእስማኤላውያን ነጋዴዎች ወንድማቸውን በሃያ ብር ሸጡላቸው። እስማኤላውያኑም የሴፍን ወደ ግብጽ ይዘውት ሄዱ፤ ከፈርአን ቤተ መንግሥት ባለሥልጣናት አንዱ ለነበረው ጸጢፋር ለሚባለው ሰውም ሸጡት።

የሴፍም በግብጻዊው ጸጢፋር ቤት በታማኝነት እያገለገለ ጥቂት ጊዜ ቆየ፤ ይሁን እንጂ በሐሰት ተከሶ እስር ቤት ተጣለ። በእስር ቤትም ላለ የግብጽ ንጉሥ አስጨናቂ ህልም አለመ፤ ዳሩ ግን ህልሙን የሚፈታለት ሰው አላገኘም። እናም ስለዚሁ ጉዳይ ሲያጠያይቅ የሴፍ በግብጽ እንዳለ ታወቀና የፈርአንን ህልም ለመፍታት በሚል ሰበብ ከእስር ቤት እንዲወጣ ተደረገ። የሴፍ አስጨናቂውን ህልም በመፍታቱ በቤተ መንግሥቱ ውስጥ ከፈርአን ቀጥሎ ያለው ሥልጣን ሁሉ ተሰጠው። በምችትም መኖር ጀመረ፤ በአንጻሩ ወንድሞቹ በከነአን በተከሰተው ረሀብ ምክንያት ምግብ ሊሸምቱ ወርደው ከየሴፍ ጋር በግብጽ ተገናኙ። ወንድሞቹም ከፈጸሙበት ግፍና ከፋት የተነሣ ይበቀለናል ብለው ቢሰጉም እርሱ ግን ምህረት አድርጎላቸው ከእርሱ ጋር እንዲኖሩ ፈቀደ። በኋላ አባታቸው ያዕቆብ ጭምር ወደ ግብጽ ወርዶ ከልጆቹ ጋር መኖር ጀመረ። እግዚአብሔር አስቀድሞ ለአብራሃም እንደተናገረው ዝርያዎቹ ሰባ ነፍሳት ሆነው ወደ ግብጽ የወረዱት በዚህ ዓይነት መንገድ ነው።

የያዕቆብ ልጆች
በግብጽ

ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ2000 ዓ.ዓ እስከ 722 ዓ.ዓ ባለው ዘመን ግብጽ የዓለም ልዕለ ኃያል መንግሥት ሆና የቆየች ሲሆን፤ ሥልጡን መንግሥትም ነበረች። በወቅቱ የግብጽ የግዛት ክልል እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ድረስ የነበረ ሲሆን፤ ይኼም ለአብርሃም ቃል የተገባለትን ምድር ሁሉ የሚያጠቃልል ነው።¹⁵ በተጨማሪም በባቢሎናውያን የተጀመረው የጣኦት አምልኮ፤ ዘመናዊ ሥልጣኔ፤ የተጠናከረ የመንግሥት አስተዳደርና የከተማ ግንባታ፤ ጽኑ መሠረት የያዘው በግብጻውያን እንደሆነ ይነገራል።

ከእነዚያ ዓመታት በኋላ እስራኤላውያን በግብጽ ምድር «ጌሄም» በተባለ ምድር ይኖሩ ጀመር፤ በዚያም ብዙ ሀብት አገኙ፤ ልጆችም ወለዱ። ያዕቆብ አስራ ሰባት ዓመት በግብጽ ኖረ። ከመሞቱ በፊት ኢፍሬምንና ምናሲ የተባሉትን የየሴፍ ልጆች «ከእንግዲህ የእኔ ልጆች ናቸው» ሲል ባረካቸው። የተቀሩትን ልጆቹንም በየተራ ባረከ፤ ከፈታቸው የሚጠብቃቸውን ተስፋና ተግዳሮትም አስታውቃቸው። የሚሞትበት ጊዜ ሲቃረብም በሒታዊው በዔፍሮን እርሻ ባለው ዋሻ ከአባቶቹ ጋር መቀበር እንደሚወድ ለልጆቹ ነገራቸው። ቦታውም አብርሃም ለእርሱና ለዘሩ መቃብር ይሆን ዘንድ የገዛው ሲሆን፤ አብርሃም፤ ሣራ፤ ይስሐቅ፤ ርብቃና ልያ የተቀበሩት እዚያ ነበር። ያዕቆብ ለልጆቹ ትዕዛዝ መስጠቱን ካበቃ በኋላ እግሮቹን ከመጓታው ላይ ሰበሰብ አድርጎ ጋደም እንዳለ አንቀላፋ።

የሴፍም የሚሞትበት ጊዜ ሲቃረብ አባቱ እንዳደረገው፤ ወንድሞቹ ሬሳውን በግብጽ እንዳይተውት ቃል አስገባቸው። ስለዚህ አስከሬኑን በሽቶ አሽትተውና አድርቀው በግብጽ ምድር ተጠብቆ እንዲኖር አደረጉት።

እስከዚህ ድረስም እንዲሁ ቆየ . . .

¹⁵ ይህ ግዛት በአሁኑ ዘመን እስከ ኢሪቅ ጠረፍ ያለውን ሁሉ የሚያካልል ነው።

ከብዙ ዓመታት በኋላ የሴፍ ያደረገውን መልካም ነገር የማያውቅ ንጉሥ በግብጽ ተነሣ። ንጉሡም እንዲህ አለ «ከዚህ ዕብራውያን ቁጥራቸው አጅግ በዝቅፏ፤ የታይባቸውም ብዛት አሰጊ ሆኖበናል፤ ከዚህ የተነሣ ከጠ ሳተቻችን ጋር አብረው ከወጉን በኋላ ከአገሪቱ አምልጠው መሄድ ይችላሉ፤ ስለዚህ ቁጥራቸው አየበዛ አንዳይሄድ አንድ ዘዳ አንፍጠርባቸው።»¹⁷ ከዚያም በኋላ እስራኤላውያኑን በብዙ ሥራ እንዲያስጨንቋቸው ጨካኝ አሠሪዎችን ሾመባቸው፤ እነርሱ ግን በተጨነቁ ልክ ቁጥራቸው በዛና በምድሪቱ ላይ ተሰፋፋ። ግብጻውያኑም እጅግ ስለፈሯቸው ቁቃ በማስበካት፤ ጡብ እንዲያዘጋጁ በማድረግና በእርሻ ውስጥ ከባድ ሥራ በማሠራት ሕይወታቸው መራራ እንዲሆን አደረጉ። ቀጥሎም የግብጽ ንጉሥ ግብጻውያኑን አዋላጆችን ጠርቶ «ዕብራውያን ሴቶችን በምታዋልበት ጊዜ ወንድ ከሆነ ወዳዎው ገደቡት» ቢል አዘዛቸው። ዳሩ ግን አዋላጆቹ እግዚአብሔርን ስለፈሩ ንጉሡ ያዘዛቸውን ለመፈጸም አልደፈሩም። ንጉሡም አዋላጆቹ ያዘዛቸውን እንዳልፈጸሙ ስለተረዳ «ከዚህ በኋላ ከዕብራውያን አዲስ የሚወስደውን ወንድ ልጅ ሁሉ አያነሣቸው አባይ ወንዝ ውስጥ ጣቡ» ቢል ለሕዝቡ ሁሉ ጥብቅ ትዕዛዝ አስተላለፈ።

አዋጁ ከወጣ ከጥቂት ጊዜአት በኋላ እንዲት ሊዋደቅ ሴት፤ ወንድ ልጅ ወለደች። ህፃኑም መልክ መልካም እንደሆነ ባዮች ጊዜ በብዙ መሳቀቅ ለሦስት ወራት ሰውራ አሳደገችው። ሆኖም ከዚያ በላይ ልትሸሽገው እንደማትችል ስታውቅ በቅርጫት አድርጋ፤ አባይ ወንዝ ላይ ጥላው የሚሆነውን በሩቅ ሆኖ መከታተል ጀመረች። ቅርጫቱ ውኃ እንዳያስገባ ጥሩ አድርጋ አዘጋጅታው ነበርና በውኃው ላይ እየተንሳፈፈ ወዲያ ወዲህ ቢል ህፃኑ ያልቅስ ጀመር። እንዳጋጣሚ ከፈርአን ልጆች አንዷ በአባይ ወንዝ ውስጥ ገላዋን ስትታጠብ የህፃኑን ጨኸት ለምታ ወደ እርስዋ አስመጣችው። የዕብራውያን

¹⁶ የሙሉ ታሪክ ጀማሪው ኦሪት ዘዳት ሲሆን በሌሎችም የኦሪት መጽሐፍት ውስጥ በከፋት ይገኛል፤ በተጨማሪም አምስተኛው የኦሪት መጽሐፍት በመንፈስ መነሳት የጻፈው እርሱ አንደሆነ ይታመናል።
¹⁷ ዘጸ፡8-10

ልጆች አንዱ እንደሆነም አውቃ እዘነችለት፤ ሞግዚት ልትቀጥርለት በፈለገች ጊዜ የልጁ እገት ወደ እርሱ ቀርባ እርስዋ ሞግዚት ልታመጣላት እንደምትችል ጠቆመቻት፤ ልዕልቲቷም ተስማማች። የልጁም እናት ደመወዝ እየተከፈላት ህፃኑን ወስዳ ታጠባው ጀመር። ልዕልቲቱ ወደራስዋ አመጣችው፤ ልጅዋም ተባለ። እርስዋም «ከውኃ ያወጣሁት ስለሆነ ስሙ ሙሴ ተብሎ ይጠራ»¹⁸ አለች።

ሙሴ ባደገ ጊዜ ወገኖቹ የሆኑትን ዕብራውያን ለመጎብኘት ሄደ፤ በመጀመሪያው ቀን ጉብኝቱም አንድ ግብጻዊ ዕብራዊውን በጭካኔ ሲመታ አየ፤ ማንም እንደሌለ አይቶ ግብጻዊውን ገድሎ አሸዋ ውስጥ ቀብሮት ሄደ። በማግሥቱም ወደዚያው ስፍራ ተመልሶ ሲሄድ ሁለት ዕብራውያን እርስ በእርሳቸው ሲጣሉ ተመለከተ፤ በደል የሠራውንም «ወገንህ የሆነውን ዕብራዊ ሰምን ትመታዋለህ?» አለው፤ ሰውየውም «በአኛ ላይ ገዢና ዳኛ አደርገን አንተን የሾመህ ማን ነው? ወይንስ ያን ግብጻዊ አንደገደለህ አነንም መገደል ትፈልጋለህ?» ብሎ መለሰ፤ ሙሴም «ሰካሽ ያደረገሁት ሁሉ ታውቋል» ብሎ ፈራ። ንጉሡ ነገሩን ሲሰማ ሲገድለው ፈለገ፤ ስለዚህ ኮብልሎ ወደ ምድያም አገር ሄደ።¹⁹

ብዙ ዓመታት አለፉ፤ የግብጽ ንጉሥ ሞተ፤ ሙሴም ከምዳማውያን ሴቶች አንዷን አገባ፤ ልጆችም ተወለዱለት። እስራኤላውያን ግን አሁንም በባርነት ቀንበር ስር በመጨነቅ ዕርዳታ ለማግኘት በመጮህ ላይ ነበሩ፤ ጨኸታቸውም እግዚአብሔር ዘንድ ደረሰ።²⁰ እርሱም ከአብርሃም፤ ከይስሐቅና ከያዕቆብ ጋር የገባውን ኪዳን አስታወሰ። እስራኤላውያንም በባርነት መጨነቃቸውን አይቶ ስለእነርሱ አሰበ።

አንድ ቀን ሙሴ እንደ ልማዱ የአማቶቹን በጎች እየጠበቀ በኮሬብ ነበረ፤ በዚያም የእግዚአብሔር መልአክ የእሳት ነበልባል ውስጥ ሆኖ ተገለጠለት፤ ሙሴም ቁጥቋጦው በእሳት ቢያያዝም አለመቃጠሉን ተመለከተና «ይህ አንዳት አሰገራሚ ነገር ነው? ቁጥቋጦውን አንዳት አይቃጠልም? ቀርቤ መመልከት አለብኝ» አለ፤ ቀረብ ሲል ግን እግዚአብሔር ተናገረው።

¹⁸ ዘጸ፡10። ሙሴ ማለት የሚያመጣ ማለት ነው።/የሙዳሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ኢ.መ.ቅ.ማ/
¹⁹ ዘጸ፡11-17
²⁰ ዘጸ፡23-25።

ሙሴ፣ ሙሴ ወደዚህ አትቀረጥ፤ የቆሞከባት ምድር የተቀደሰች ናትና ጫማህን አውሰቅ፤ እኔ የአባቶችህ የአብርሃም፣ የይስሐቅና የያዕቆብ አምባክ ነኝ። ሕዝቢ በግብጽ ምድር በምን ዓይነት መከራና ስቃይ አንዳሉ አይቻሉም ከአስጨናቂዎቻቸው የሚታደጋቸውን በመፈለግ የሚያሰሙትን ጩኸት ሰምቼ አሰሁ፤ የደረሰባቸውን መከራ በውቃሰሁ። እነሱን ከግብጽዎቻቸው አጅ ለመታደግ ወርጃለሁ። ከግብጽ አውጥቼ ሰፊና ለም የሆነችውን ምድር አሰጣቸዋለሁ። እነሆ አሁን ሕዝቢን ከግብጽ ምድር ታወጣ ዘንድ ወደ ግብጽ ምድር አስክሃለሁ።

ሙሴ ድምፁን ሲሰማ «ወደ ፈርአን ሃጃ አስራኢልን ከግብጽ ለማውጣት የምበቃ ሰው አይደለሁም» የሚል ምክንያት በማቅረብ ለመታዘዝ አንገራግሮ ነበር፤ እግዚአብሔር ግን «አይደለህም እኔ ከአንተ ጋር አሆናለሁ» በማለት አበረታታው። በተጨማሪም «እኔ ያለና የምኖር ነኝና፣ 'ያለና የሚኖር አርሱ ወደ አናንተ ልክኛል' በላቸው። 'ስሜም ለዘላለም ይኸው ነው' በላቸው» ስላለው። ከወንድሙ ከአሮን ጋር ሆኖ ወደ ግብጽ ወረደ። እግዚአብሔርም ልዩ ልዩ ታምራዊ ምልክት የሚያደርግበት ኃይል ሰጠው።

ሙሴና አሮን ግብጽ በደረሱ በመጀመሪያው ቀን ፈርአን ዘንድ ገብተው «እግዚአብሔር፣ ያገለገለኝ ዘንድ ሕዝቢን ሰቀቅ ይልሃል» አሉት። ፈርአን ግን እጅግ ተቆጥቶ «ሰመሆኑ እግዚአብሔር ማን ነው? የአርሱንስ ትዕዛዝ ሰምቼ አስራኢልን የምሰቀው ለምንደነው? እኔ እግዚአብሔርን አላውቅም፤ አስራኢልንም አስባለሁ» ብሎ መለሰላቸው።²¹

እነሙሴ ከወጡ በኋላ ፈርአን እስራኤላውያን ይኼን ዓይነት አሳብ ያመጡት ሥራ ከመፍታታቸው የተነሣ አንደሆነ አድርጎ አሰበ። ስለዚህም ከወትሮው በተለየ ለጡብ መሥሪያ የሚሆን ጭድ ራሳቸው ፈልገው እንዲያመጡ ግን በቀን ከሚሠሩት ጡብ አንድ እንዳያነሱ ጥብቅ ትዕዛዝ አስተላለፈ። ይኼም ትዕዛዝ እስራኤላውያኑን እጅግ ስላሳሰባቸው በተወካዮቻቸው በኩል ወደ ፈርአን ዘንድ ቀርበው አቤቱታቸውን አቀረቡ፤ ሆኖም የዚህ ሁሉ ምክንያቱ ሙሴና አሮን «ከግብጽ ወጥተን ለእግዚአብሔር መስዋዕት እናቅርብ» በማለታቸው የተነሣ መሆኑን ሲረዱ ሙሴና አሮንንም ጠሏቸው፤ ስለዚህ እጅግ ተቆጥተው

²¹ ዘጸ3:1-2። ዘጸ5:1-2። ዘጸ3:4-4:20

«በፈርአንና በመኳንንቱ ፊት ሽታችንን በማጥፋታችሁና በሰይፍ ይገድሱን ዘንድ ምክንያት በመሆናችሁ እግዚአብሔር ይደሳችሁ፤ እርሱም ይፈርዳችሁ» አሏቸው። ሙሴም የእስራኤላውያንን ምሬት ሲሰማ ወደ እግዚአብሔር ጮኹ። እግዚአብሔርም «በንጉሠ በፈርአን ላይ የማደርገውን አሁን ታያለህ፤ ሕዝቢን አንዲሰቅ በኃይል አስገድደዋለሁ፤ አንደውም ከአገሪ ውጤሱን ብሎ አንዲወተውታችሁ አደርገዋለሁ» አለው።

እግዚአብሔር እንደተናገረው በብዙ ታምራዊ ምልክቶችና ድንቆች አስገዳጅነት በኋላ የግብጽ ንጉሥ እስራኤላውያኑ ከአገሩ እንዲወጡ ለመናቸው። በተለይ የፈርአን የበኩር ልጅ ሳይቀር የተቀሰፈበት የመጨረሻው ታምር ለእስራኤላውያን የልብ ኩራት፣ ለግብጽዎቻቸው ደግሞ ታላቅ የልብ ስብራትና ሐዘን አስከትሎ ነበር። እስራኤልም በሙሴና በፈርአን መካከል ከተደረገ እልክ አስጨራሽ መንፈሳዊ ፍልሚፊያ በኋላ ከግብጽ በወርቅና በብር ጌጣጌጥ ተሸልመው ወጡ። ዳሩ ግን ከግብጽ ምድር ሲወጡ ቅርብ በሆነውና በፍልስጤም የባሕር ጠረፍ ባለው የየብስ መንገድ በኩል እንዲጓዙ እግዚአብሔር አልመራቸውም፤²² ይኼን ያደረገው ደግሞ ሕዝቡ ከፊት ለፊታቸው በሚገጥማቸው ጦርነት ተሰላችተው ወይም ተስፋ ቈርጠው ወደ ግብጽ እንዳይመለሱ ስላሰበ ነበር፤ በመሆኑም ከግብጽ ወጥተው ጥቂት እንደተጓዙ የኤርትራ ባሕር ከፊት ለፊታቸው ተንጣሎ ገጠማቸው፤ በዚያ ላይ የግብጽ ንጉሥ አሳቡን ለውጦ በብዙ ሠራዊትና ሰረገላዎች እነርሱን ማሳደድ እንደ ጀመረ በቅርብ ርቀት ይታያቸው ጀመር። እስራኤላውያንም በዚህ አጣብቂኝ ውስጥ ሆነው ወደ እግዚአብሔር ጮኹ፤ ግን እንዳሰቡት ከእርሱ ፈጣን መልስ ስላላገኙ ሙሴን «በዚህ ምድር በዳ አንሞት ዘንድ ያመጣኸን፣ በግብጽ መቃብር ስላለሰ ነውን? ገና በግብጽ ሳለን 'አባታችን ተወን፤ አንደስመደነው ለግብጽዎቻቸው ባርቶ ሆነን አንድ' ለንሳህ ለምተኸን ቢሆን ኖር ይህ ሁሉ ባወደረሰብን ነበር»²³ አሉት። ይሁን እንጂ በዚህ ሁሉ ጊዜ ግብጽዎቻቸው ወደ እስራኤላውያኑ ሰፈር እንዳይጠጉ

²² ዘጸ13:17 አቋራጥ ቢሆንም አገኪ እግዚአብሔር በፍልስጥኤም ምድር በሚደፈው መንገድ አሰመራቸውም «ጦርነት ቢያጋጥማቸው ሐሳባቸውን ለውጠው ወደ ግብጽ ይመለሱ ይሆናል» ብሎአልና።
²³ ዘጸ14:10-12

እግዚአብሔር በታላቅ ጨለማ የጋረዳቸው ሲሆን፤ በዚያው ሰዓት ግን በእስራኤላውያን ሰፊ አስደናቂ ብርሃን በርቶ ይታይ ነበር።

ሙሴም እግዚአብሔርን ታዞ እጁን ወደ ባሕሩ ዘረጋ፤ ቀይ ባሕርም ለሁለት ተከፈለ። እስራኤልም እስኪሻገሩ ድረስ ውኃው በግራና በቀኝ እንደ ግድግዳ ቆመ፤ የባሕሩም ጥልቅ ለመተላለፊያ እንደ ደረቅ ምድር ሆነላቸው። የግብጽ ሠራዊትም እስራኤላውያንን ተከትለው ለመሻገር ሞከሩ፤ ዳሩ ግን በባሕሩ መተላለፊያ ሰረገላቸው ከመሬት ስለተጣበቀ እስራኤላውያኑን መከተል አልቻሉም። ሙሴም ሕዝቡን ካሻገረ በኋላ እንደገና እጁን በባህሩ ላይ እንዲዘረጋ እግዚአብሔር አዘዘው፤ እንዳለውም ባደረገ ጊዜ ውኃው ወደነበረበት ተመለሰ፤ ከግብጻውያኑ አንድም ሰው ሳይተርፍ ተከነበለባቸው።²⁴

እግዚአብሔር አስቀድሞ ለአብርሃም እንደገባለት ተስፋ፤ በዚህ ዓይነት ሙሴ እስራኤላውያኑን ከአራት መቶ ሠላሳ ዓመት የግብጽ ቆይታ በኋላ በድንቅና በታምራት በታጀበ ጽኑ ክንድ መርቶ አወጣቸው። በወቅቱ ከግብጽ ምድር የወጣው የእስራኤል ሕዝብ ቁጥር የወንዶቹ ብቻ ስድስት መቶ ሺ ያህል የነበረ ሲሆን፤ ሴቶችና ህፃናት ሲታከሉበት ደግሞ ከአንድ ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺ በላይ እንደሚሆን ይገመታል።

²⁴ ዘጸ፤15-31 እስራኤላውያን እግዚአብሔር በግብጻውያን ላይ ያደረገውን ታላቅ ገደብ በግዜ እግዚአብሔርን ፈረ፤ በእግዚአብሔርና በባሪያው በሙሴም አመኑ።

ምዕራፍ ፲

የእስራኤል መንግሥት ምሥራቅ

እስራኤላውያን በአስገራሚ ታምራት ታጀበው ጉዞ ቢጀምሩም ምድረ በዳው ግን ከገመቱት በላይ ፈታኝ ሆኖባቸው ነበር፤ በዚህ ምክንያት የአብዛኛዎቹ ልብ የግብጽን ኑሮ እጅግ እየተመኝ የሚናፍቅ በመሆኑ ብዙ ጊዜ ከወጡበት ለመመለስ የሚዳዳቸው ሆኑ። ምንም እንኳ አካላቸው ከግብጽ ቢወጣም፤ ልባቸው ግብጽ ቀርቶ ነበርና ያን ከመሰለ የባርነት ኑሮ ነፃ ላወጣቸው ሙሴ ታላቅ ፈተና ሆነውበት ነበር፤ እግዚአብሔርም ቢሆን ከእነሱ በሚበዙቱ ደስተኛ አልነበረም። እንዲያም ሆኖ በታሪካቸው ለመጀመሪያ ጊዜ፤ እንደ አንድ ነፃና ሉአላዊት አገር መቆጠር የጀመሩት፤ ገና በምድረ በዳ ላሉ ነበር። በሙሴ አማካኝነትም የመንግሥት ሕልውና የሚያስገኝላቸውን ሕግና ሥርዓት ከእግዚአብሔር ተቀበሉ። ሕጉም እግዚአብሔርን በእስራኤል ላይ የበላይ የማድረግ ቀዳሚ ዓላማ ያለው ሆኖ፤ በሦስት ዋና ዋና ክፍሎች የተዋቀረ ነው። በዚሁ መሠረት የሕጉ የመጀመሪያ ክፍል በሥነ ምግባራዊ ጉዳዮች የሚያጠነጥን ሲሆን፤ ሕዝቡ በዕለታዊ ኑሮው እንዴት ያለ ሥርዓት ሊኖረው እንደሚገባ የሚያትት ነው። ሁለተኛው የሕጉ ክፍል መንግሥታዊ አስተዳደርን የሚመለከት ሆኖ፤ በመንግሥታዊው ተቋም በኩል ብቻ ስለሚፈጸሙ ዳኝነትና የፍትህ ሥርዓትን ይመለከታል። ሕጉ በሕዝቡ መካከል ያሉ ወንጀለኞችንና ሥርዓት አልበኞችን ለመቅጣት ታስቦ የተዘጋጀ ቢሆንም፤ አጥፊዎች ከጥፋታቸው በላይ ወይም በታች የሆነ ቅጣት እንዳይጣልባቸው የሚከላከል ነው። ሦስተኛው የሕጉ ክፍል፤ ሥርዓታዊና አምልኮታዊ የሚባለው ነው፤ እርሱም እስራኤላውያንን «አሕዛብ» ተብሎ ከሚጠራው ከሌላው «ተራ ሕዝብ» በአምልኮ ሥርዓታቸው የተለዩ እንዲሆኑ የሚደነግግ ነው። በዚሁ የሕጉ ክፍል በአብዛኛው እንደ አለባበስ፤ መብል፤ የቀናትና የበዓላት አከባበር የሚመለከቱ ውጫዊ

ሥርዓቶችና እንቅስቃሴዎችን በሚመለከት ሕዝቡ ምን ዓይነት ሥርዓት ሊኖረው እንደሚገባ በስፋት ተዘርዝሯል።

ሙሴም እስራኤልን ለአርባ ዓመታት መራ፤ እስራኤል ግን በልቡ ድንዳኔ ምክንያት የተስፋይቱን ምድር ቶሎ ሳይወርስ ቀረ። ሙሴና አሮንም፤ በምድረ በዳ ስለሞቱ ከነአን ሳይገቡ ቀሩ።²⁵ በአጠቃላይ ከግብጽ ሲወጡ ከተቆጠሩት 600 ሺ እስራኤላውያን መኻል ወደ ተስፋይቷ ምድር የገቡት፤ ኢያሱና ካሌብ የተባሉ ሁለት ሰዎች ብቻ ሲሆኑ ከእነሱም ጋር እግዚአብሔር ቃል እንደገባላቸው የከነናውያኑን ምድር የወረሱት በምድር በዳ ሳሉ የተወለዱት ልጆቻቸው ናቸው።

²⁵ ዘፈ32:48-51። በዚያችሁ ዕለት እግዚአብሔር ሙሴን እንዲህ አለው፤ ወንድሙህ አርባ ተራራ ላይ እንደ ሞተና ወደ ወገኖቹ እንደ ተለበሰሰ ሁሉ፤ አንተም በወጣህበት በዚያ ተራራ ላይ ሙት፤ ወደ ወገኖቹም ተሰበሰብ። ይህ የሚሆንበት ምክንያት ሁለታችሁም በዲን ምድረ በዳ፤ በቃዲስ በመሪባ ውሃ አጠገብ በአኒ ላይ መታመናችሁን በእስራኤላውያን ፊት ሰላጉዳላችሁና ቅድስናዬንም በእስራኤላውያን መካከል ስላሳከበራችሁ ነው።

እያሱ

ኢያሱ ከሙሴ ጋር ከግብጽ ምድር ከወጡ ወጣቶች መኻል አንዱ ሲሆን፤ በእምነቱም ከካሌብ ጋር የተቆጠረ ጀግና ሰው ነበር፤ ሙሴም የሚሞትበትን ጊዜ አውቆ፤ ቀጣዩ መሪ እሱ እንደሚሆን ባስታወቀው ጊዜ እጅግ በመፍራቱ እግዚአብሔር ደጋግሞ እየተገለጠ ከሙሴ ጋር እንደነበረ ከእርሱም ጋር እንደሚሆን ተስፋ በመስጠት ሲያጽናናው ቆይቷል።²⁶ ከዚያም በኋላም በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ሁነኛ ስፍራ ያለው ጀግናና የጦር አዋቂ መሆኑ ታይቷል። በኋላም የእስራኤልን ሕዝብ መርቶ የተስፋይቷን ምድር ወረሰ። ለሕዝቡም በየነገራቸው ርስት አከፋፈላቸው። አገር አልባው የእስራኤል ሕዝብም በታሪኩ ለመጀመሪያ ጊዜ ባለአገር ሆነ።²⁷ ሕዝቡም ነፃነቱን ስለተጎናጸፈ ከሰንበት እረፍት ጀምሮ አምላኩ በምድረበዳ የሰጠውን የተለያዩ የአምልኮ ሥርዓቶች ሳይላቀቅ ለመፈጸም ቻለ፤ ደግሞም ለዘመናት ሲናፍቀው የኖረውን ርስት በማውረሱ ምክንያት ኢያሱን እንደ «የእረፍት ሰው» ቆጠረው። እስከ ዛሬም ድረስ ይኼ የኢያሱ ዝና ሳይደበዝዝ የኖረውም በዚህ ምክንያት ነው። እግዚአብሔር ግን ለእስራኤላውያን ያሰበውን አገር በሙሉ ሳያወርሳቸው በመቅረቱ፤ በኢያሱ ቅር መሰኘቱን ተናግሯል። እንዲያውም አንድ ጊዜ «አንተ ደከምክ ነገር ግን ገና ያስተወረሰ ሰፊ መሬት አለ» በማለት ወቅሶት ነበር። ከዚህ በተጨማሪ ኢያሱ፤ ሙሴ እሱን እንዳዘጋጀው፤ ከእርሱ በኋላ እስራኤልን አንድ አድርጎ የሚመራ ተተኪ መሪ አለማዘጋጀቱ እንደ ትልቅ ድካም ሲቆጠርበት ይኖራል። ነገር ግን አስቸጋሪ በሆኑት በእነዚያ ዓመታት እርሱና ቤተሰቦቹ እስከ መጨረሻ ድረስ እግዚአብሔርን ብቻ ለማምለክ መቀረጣቸው ድካም ያልሸፈነው አስደናቂ ብርታቱን የሚያሳይ ነው።²⁸

²⁶ ዘፈ31:1-8። እግዚአብሔር ራሱ በፊትህ ይላዳል።

²⁷ ኢያ13:1 እስከ ኢያሱ21:45 ባዘዘውህ መሠረት ምድሪትን ርስት አድርገህ ለእስራኤላውያን አከፋፈል።

...ለስዚህ እግዚአብሔር ሰቀደሞ አባቶቻቸው ይሰማቸው ዘንድ የማሰላቸውን ምድር ሁሉ ለእስራኤል ሰጠ፤

²⁸ ኢያሱ ምዕራፍ 23 እና 24።

ዘመን መቀጠሉን 29

ይህ ዘመን ኢያሱ ከሞተ በኋላ እስራኤልን የመሩ የጦር አበጋዞችና መሳፍንቶች ዘመን ነው። ከኢያሱ እስከ ነብዩ ሳሙኤል ድረስ በእስራኤል ከአስራ ሁለት ያሳነሱ መሳፍንቶች ገዝተዋል። ከእነዚህም በተለይ ዲቦር፣ ጌድዮንና ሶምሶን ካልተው ይጠቀሳሉ። ዘመኑ ግን በአብዛኛው ሕገ ወጥነትና ሥርዓት አልበኝነት የተገነባበሩበት ዘመን ነበር።³⁰ በዚያ ላይ የእስራኤል ሕዝብ ሕልውና የተመሠረተው ከእግዚአብሔር ጋር ባላቸው ስምምነት በመሆኑ ከእሱ ዘወር ባሉ ቁጥር የጠላቶቻቸውን ጽኑ በትር እየቀመሱ ያፍሩና ይሸማቁቁ ነበር። በአንጻሩ ፊታቸውን ወደ አምላካቸው ሲመልሱ የዚያኑ ያህል ብርቱ ደፋርና ኃይለኛ ሆነው ታይተዋል።

በእነዚያ ዘመናት በአንዱ በኮረብታማው በኢፍሬም አገር «ራማ» ተብላ በምትጠራ ትንሽ ከተማ የሚኖር «ሐልቃና» ተብሎ የሚጠራ ሰው ነበረ። እርሱም «ፍናና» እና «ሀና» የተባሉ ሁለት ሚስቶች ነበሩት። ፍናና ብዙ ልጆች ሲኖሯት ሀና ግን አንድም ልጅ ስላልነበራት ዘወትር ታዝንና ታለቅስ ነበር፤ ፍናናም የሀናን መካንነት ሰበብ አድርጋ ዘወትር የሚያበላጩትን ነገር ታደርግ ነበር። አንድ ቀን ሀና መረር ያለ ጸሎት በእግዚአብሔር ፊት አደረገች፤ በወቅቱ ካህን የነበረው ዔሊ ግን ሰክራ የምትዘላብድ መስሎት በቁጣ ገሰጸት። እርሷም ልቧ ያዘነባት ቤት እንጂ ሰካራም እንዳልሆነች ለካሁኑ በትህትና በማስረጃት ጸሎቷን ቀጠለች። የዚያን ቀን ሀና ወደ እግዚአብሔር ትጮህ የነበረው ያው በተለመደው በልጅ ጉዳይ ነበር። እግዚአብሔርም የሀናን ጸሎት ሰማ፤ እንደለመነችውም ወንድ ልጅ ሰጣት፤ እርሷም ጡት እንደጣለ በእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ውስጥ እንዲያድግ ተወችው። የዚያ ልጅ ስምም ሳሙኤል ተባለ።

²⁹ በመጽሐፈ መሳፍንት ላይ ተጽፎ የሚገኘው ታሪክ ሁሉ ነው።
³⁰ በዘመነ መሳፍንት በእስራኤል የነገሩ 12 መሳፍንት እኚህ ናቸው፡ 1፡17-21፣ 2፡1-6፣ 3፡1-10፣ 4፡1-10፣ 5፡1-9፣ 6፡1-16፣ 7፡1-16፣ 8፡1-3፣ 9፡1-5፣ 10፡1-16፣ 11፡1-16፣ 12፡1-16፣ 13፡1-16፣ 14፡1-16፣ 15፡1-16፣ 16፡1-16፣ 17፡1-16፣ 18፡1-16፣ 19፡1-16፣ 20፡1-16፣ 21፡1-16፣ 22፡1-16፣ 23፡1-16፣ 24፡1-16፣ 25፡1-16፣ 26፡1-16፣ 27፡1-16፣ 28፡1-16፣ 29፡1-16፣ 30፡1-16፣ 31፡1-16፣ 32፡1-16፣ 33፡1-16፣ 34፡1-16፣ 35፡1-16፣ 36፡1-16፣ 37፡1-16፣ 38፡1-16፣ 39፡1-16፣ 40፡1-16፣ 41፡1-16፣ 42፡1-16፣ 43፡1-16፣ 44፡1-16፣ 45፡1-16፣ 46፡1-16፣ 47፡1-16፣ 48፡1-16፣ 49፡1-16፣ 50፡1-16፣ 51፡1-16፣ 52፡1-16፣ 53፡1-16፣ 54፡1-16፣ 55፡1-16፣ 56፡1-16፣ 57፡1-16፣ 58፡1-16፣ 59፡1-16፣ 60፡1-16፣ 61፡1-16፣ 62፡1-16፣ 63፡1-16፣ 64፡1-16፣ 65፡1-16፣ 66፡1-16፣ 67፡1-16፣ 68፡1-16፣ 69፡1-16፣ 70፡1-16፣ 71፡1-16፣ 72፡1-16፣ 73፡1-16፣ 74፡1-16፣ 75፡1-16፣ 76፡1-16፣ 77፡1-16፣ 78፡1-16፣ 79፡1-16፣ 80፡1-16፣ 81፡1-16፣ 82፡1-16፣ 83፡1-16፣ 84፡1-16፣ 85፡1-16፣ 86፡1-16፣ 87፡1-16፣ 88፡1-16፣ 89፡1-16፣ 90፡1-16፣ 91፡1-16፣ 92፡1-16፣ 93፡1-16፣ 94፡1-16፣ 95፡1-16፣ 96፡1-16፣ 97፡1-16፣ 98፡1-16፣ 99፡1-16፣ 100፡1-16፣ 101፡1-16፣ 102፡1-16፣ 103፡1-16፣ 104፡1-16፣ 105፡1-16፣ 106፡1-16፣ 107፡1-16፣ 108፡1-16፣ 109፡1-16፣ 110፡1-16፣ 111፡1-16፣ 112፡1-16፣ 113፡1-16፣ 114፡1-16፣ 115፡1-16፣ 116፡1-16፣ 117፡1-16፣ 118፡1-16፣ 119፡1-16፣ 120፡1-16፣ 121፡1-16፣ 122፡1-16፣ 123፡1-16፣ 124፡1-16፣ 125፡1-16፣ 126፡1-16፣ 127፡1-16፣ 128፡1-16፣ 129፡1-16፣ 130፡1-16፣ 131፡1-16፣ 132፡1-16፣ 133፡1-16፣ 134፡1-16፣ 135፡1-16፣ 136፡1-16፣ 137፡1-16፣ 138፡1-16፣ 139፡1-16፣ 140፡1-16፣ 141፡1-16፣ 142፡1-16፣ 143፡1-16፣ 144፡1-16፣ 145፡1-16፣ 146፡1-16፣ 147፡1-16፣ 148፡1-16፣ 149፡1-16፣ 150፡1-16፣ 151፡1-16፣ 152፡1-16፣ 153፡1-16፣ 154፡1-16፣ 155፡1-16፣ 156፡1-16፣ 157፡1-16፣ 158፡1-16፣ 159፡1-16፣ 160፡1-16፣ 161፡1-16፣ 162፡1-16፣ 163፡1-16፣ 164፡1-16፣ 165፡1-16፣ 166፡1-16፣ 167፡1-16፣ 168፡1-16፣ 169፡1-16፣ 170፡1-16፣ 171፡1-16፣ 172፡1-16፣ 173፡1-16፣ 174፡1-16፣ 175፡1-16፣ 176፡1-16፣ 177፡1-16፣ 178፡1-16፣ 179፡1-16፣ 180፡1-16፣ 181፡1-16፣ 182፡1-16፣ 183፡1-16፣ 184፡1-16፣ 185፡1-16፣ 186፡1-16፣ 187፡1-16፣ 188፡1-16፣ 189፡1-16፣ 190፡1-16፣ 191፡1-16፣ 192፡1-16፣ 193፡1-16፣ 194፡1-16፣ 195፡1-16፣ 196፡1-16፣ 197፡1-16፣ 198፡1-16፣ 199፡1-16፣ 200፡1-16፣ 201፡1-16፣ 202፡1-16፣ 203፡1-16፣ 204፡1-16፣ 205፡1-16፣ 206፡1-16፣ 207፡1-16፣ 208፡1-16፣ 209፡1-16፣ 210፡1-16፣ 211፡1-16፣ 212፡1-16፣ 213፡1-16፣ 214፡1-16፣ 215፡1-16፣ 216፡1-16፣ 217፡1-16፣ 218፡1-16፣ 219፡1-16፣ 220፡1-16፣ 221፡1-16፣ 222፡1-16፣ 223፡1-16፣ 224፡1-16፣ 225፡1-16፣ 226፡1-16፣ 227፡1-16፣ 228፡1-16፣ 229፡1-16፣ 230፡1-16፣ 231፡1-16፣ 232፡1-16፣ 233፡1-16፣ 234፡1-16፣ 235፡1-16፣ 236፡1-16፣ 237፡1-16፣ 238፡1-16፣ 239፡1-16፣ 240፡1-16፣ 241፡1-16፣ 242፡1-16፣ 243፡1-16፣ 244፡1-16፣ 245፡1-16፣ 246፡1-16፣ 247፡1-16፣ 248፡1-16፣ 249፡1-16፣ 250፡1-16፣ 251፡1-16፣ 252፡1-16፣ 253፡1-16፣ 254፡1-16፣ 255፡1-16፣ 256፡1-16፣ 257፡1-16፣ 258፡1-16፣ 259፡1-16፣ 260፡1-16፣ 261፡1-16፣ 262፡1-16፣ 263፡1-16፣ 264፡1-16፣ 265፡1-16፣ 266፡1-16፣ 267፡1-16፣ 268፡1-16፣ 269፡1-16፣ 270፡1-16፣ 271፡1-16፣ 272፡1-16፣ 273፡1-16፣ 274፡1-16፣ 275፡1-16፣ 276፡1-16፣ 277፡1-16፣ 278፡1-16፣ 279፡1-16፣ 280፡1-16፣ 281፡1-16፣ 282፡1-16፣ 283፡1-16፣ 284፡1-16፣ 285፡1-16፣ 286፡1-16፣ 287፡1-16፣ 288፡1-16፣ 289፡1-16፣ 290፡1-16፣ 291፡1-16፣ 292፡1-16፣ 293፡1-16፣ 294፡1-16፣ 295፡1-16፣ 296፡1-16፣ 297፡1-16፣ 298፡1-16፣ 299፡1-16፣ 300፡1-16፣ 301፡1-16፣ 302፡1-16፣ 303፡1-16፣ 304፡1-16፣ 305፡1-16፣ 306፡1-16፣ 307፡1-16፣ 308፡1-16፣ 309፡1-16፣ 310፡1-16፣ 311፡1-16፣ 312፡1-16፣ 313፡1-16፣ 314፡1-16፣ 315፡1-16፣ 316፡1-16፣ 317፡1-16፣ 318፡1-16፣ 319፡1-16፣ 320፡1-16፣ 321፡1-16፣ 322፡1-16፣ 323፡1-16፣ 324፡1-16፣ 325፡1-16፣ 326፡1-16፣ 327፡1-16፣ 328፡1-16፣ 329፡1-16፣ 330፡1-16፣ 331፡1-16፣ 332፡1-16፣ 333፡1-16፣ 334፡1-16፣ 335፡1-16፣ 336፡1-16፣ 337፡1-16፣ 338፡1-16፣ 339፡1-16፣ 340፡1-16፣ 341፡1-16፣ 342፡1-16፣ 343፡1-16፣ 344፡1-16፣ 345፡1-16፣ 346፡1-16፣ 347፡1-16፣ 348፡1-16፣ 349፡1-16፣ 350፡1-16፣ 351፡1-16፣ 352፡1-16፣ 353፡1-16፣ 354፡1-16፣ 355፡1-16፣ 356፡1-16፣ 357፡1-16፣ 358፡1-16፣ 359፡1-16፣ 360፡1-16፣ 361፡1-16፣ 362፡1-16፣ 363፡1-16፣ 364፡1-16፣ 365፡1-16፣ 366፡1-16፣ 367፡1-16፣ 368፡1-16፣ 369፡1-16፣ 370፡1-16፣ 371፡1-16፣ 372፡1-16፣ 373፡1-16፣ 374፡1-16፣ 375፡1-16፣ 376፡1-16፣ 377፡1-16፣ 378፡1-16፣ 379፡1-16፣ 380፡1-16፣ 381፡1-16፣ 382፡1-16፣ 383፡1-16፣ 384፡1-16፣ 385፡1-16፣ 386፡1-16፣ 387፡1-16፣ 388፡1-16፣ 389፡1-16፣ 390፡1-16፣ 391፡1-16፣ 392፡1-16፣ 393፡1-16፣ 394፡1-16፣ 395፡1-16፣ 396፡1-16፣ 397፡1-16፣ 398፡1-16፣ 399፡1-16፣ 400፡1-16፣ 401፡1-16፣ 402፡1-16፣ 403፡1-16፣ 404፡1-16፣ 405፡1-16፣ 406፡1-16፣ 407፡1-16፣ 408፡1-16፣ 409፡1-16፣ 410፡1-16፣ 411፡1-16፣ 412፡1-16፣ 413፡1-16፣ 414፡1-16፣ 415፡1-16፣ 416፡1-16፣ 417፡1-16፣ 418፡1-16፣ 419፡1-16፣ 420፡1-16፣ 421፡1-16፣ 422፡1-16፣ 423፡1-16፣ 424፡1-16፣ 425፡1-16፣ 426፡1-16፣ 427፡1-16፣ 428፡1-16፣ 429፡1-16፣ 430፡1-16፣ 431፡1-16፣ 432፡1-16፣ 433፡1-16፣ 434፡1-16፣ 435፡1-16፣ 436፡1-16፣ 437፡1-16፣ 438፡1-16፣ 439፡1-16፣ 440፡1-16፣ 441፡1-16፣ 442፡1-16፣ 443፡1-16፣ 444፡1-16፣ 445፡1-16፣ 446፡1-16፣ 447፡1-16፣ 448፡1-16፣ 449፡1-16፣ 450፡1-16፣ 451፡1-16፣ 452፡1-16፣ 453፡1-16፣ 454፡1-16፣ 455፡1-16፣ 456፡1-16፣ 457፡1-16፣ 458፡1-16፣ 459፡1-16፣ 460፡1-16፣ 461፡1-16፣ 462፡1-16፣ 463፡1-16፣ 464፡1-16፣ 465፡1-16፣ 466፡1-16፣ 467፡1-16፣ 468፡1-16፣ 469፡1-16፣ 470፡1-16፣ 471፡1-16፣ 472፡1-16፣ 473፡1-16፣ 474፡1-16፣ 475፡1-16፣ 476፡1-16፣ 477፡1-16፣ 478፡1-16፣ 479፡1-16፣ 480፡1-16፣ 481፡1-16፣ 482፡1-16፣ 483፡1-16፣ 484፡1-16፣ 485፡1-16፣ 486፡1-16፣ 487፡1-16፣ 488፡1-16፣ 489፡1-16፣ 490፡1-16፣ 491፡1-16፣ 492፡1-16፣ 493፡1-16፣ 494፡1-16፣ 495፡1-16፣ 496፡1-16፣ 497፡1-16፣ 498፡1-16፣ 499፡1-16፣ 500፡1-16፣ 501፡1-16፣ 502፡1-16፣ 503፡1-16፣ 504፡1-16፣ 505፡1-16፣ 506፡1-16፣ 507፡1-16፣ 508፡1-16፣ 509፡1-16፣ 510፡1-16፣ 511፡1-16፣ 512፡1-16፣ 513፡1-16፣ 514፡1-16፣ 515፡1-16፣ 516፡1-16፣ 517፡1-16፣ 518፡1-16፣ 519፡1-16፣ 520፡1-16፣ 521፡1-16፣ 522፡1-16፣ 523፡1-16፣ 524፡1-16፣ 525፡1-16፣ 526፡1-16፣ 527፡1-16፣ 528፡1-16፣ 529፡1-16፣ 530፡1-16፣ 531፡1-16፣ 532፡1-16፣ 533፡1-16፣ 534፡1-16፣ 535፡1-16፣ 536፡1-16፣ 537፡1-16፣ 538፡1-16፣ 539፡1-16፣ 540፡1-16፣ 541፡1-16፣ 542፡1-16፣ 543፡1-16፣ 544፡1-16፣ 545፡1-16፣ 546፡1-16፣ 547፡1-16፣ 548፡1-16፣ 549፡1-16፣ 550፡1-16፣ 551፡1-16፣ 552፡1-16፣ 553፡1-16፣ 554፡1-16፣ 555፡1-16፣ 556፡1-16፣ 557፡1-16፣ 558፡1-16፣ 559፡1-16፣ 560፡1-16፣ 561፡1-16፣ 562፡1-16፣ 563፡1-16፣ 564፡1-16፣ 565፡1-16፣ 566፡1-16፣ 567፡1-16፣ 568፡1-16፣ 569፡1-16፣ 570፡1-16፣ 571፡1-16፣ 572፡1-16፣ 573፡1-16፣ 574፡1-16፣ 575፡1-16፣ 576፡1-16፣ 577፡1-16፣ 578፡1-16፣ 579፡1-16፣ 580፡1-16፣ 581፡1-16፣ 582፡1-16፣ 583፡1-16፣ 584፡1-16፣ 585፡1-16፣ 586፡1-16፣ 587፡1-16፣ 588፡1-16፣ 589፡1-16፣ 590፡1-16፣ 591፡1-16፣ 592፡1-16፣ 593፡1-16፣ 594፡1-16፣ 595፡1-16፣ 596፡1-16፣ 597፡1-16፣ 598፡1-16፣ 599፡1-16፣ 600፡1-16፣ 601፡1-16፣ 602፡1-16፣ 603፡1-16፣ 604፡1-16፣ 605፡1-16፣ 606፡1-16፣ 607፡1-16፣ 608፡1-16፣ 609፡1-16፣ 610፡1-16፣ 611፡1-16፣ 612፡1-16፣ 613፡1-16፣ 614፡1-16፣ 615፡1-16፣ 616፡1-16፣ 617፡1-16፣ 618፡1-16፣ 619፡1-16፣ 620፡1-16፣ 621፡1-16፣ 622፡1-16፣ 623፡1-16፣ 624፡1-16፣ 625፡1-16፣ 626፡1-16፣ 627፡1-16፣ 628፡1-16፣ 629፡1-16፣ 630፡1-16፣ 631፡1-16፣ 632፡1-16፣ 633፡1-16፣ 634፡1-16፣ 635፡1-16፣ 636፡1-16፣ 637፡1-16፣ 638፡1-16፣ 639፡1-16፣ 640፡1-16፣ 641፡1-16፣ 642፡1-16፣ 643፡1-16፣ 644፡1-16፣ 645፡1-16፣ 646፡1-16፣ 647፡1-16፣ 648፡1-16፣ 649፡1-16፣ 650፡1-16፣ 651፡1-16፣ 652፡1-16፣ 653፡1-16፣ 654፡1-16፣ 655፡1-16፣ 656፡1-16፣ 657፡1-16፣ 658፡1-16፣ 659፡1-16፣ 660፡1-16፣ 661፡1-16፣ 662፡1-16፣ 663፡1-16፣ 664፡1-16፣ 665፡1-16፣ 666፡1-16፣ 667፡1-16፣ 668፡1-16፣ 669፡1-16፣ 670፡1-16፣ 671፡1-16፣ 672፡1-16፣ 673፡1-16፣ 674፡1-16፣ 675፡1-16፣ 676፡1-16፣ 677፡1-16፣ 678፡1-16፣ 679፡1-16፣ 680፡1-16፣ 681፡1-16፣ 682፡1-16፣ 683፡1-16፣ 684፡1-16፣ 685፡1-16፣ 686፡1-16፣ 687፡1-16፣ 688፡1-16፣ 689፡1-16፣ 690፡1-16፣ 691፡1-16፣ 692፡1-16፣ 693፡1-16፣ 694፡1-16፣ 695፡1-16፣ 696፡1-16፣ 697፡1-16፣ 698፡1-16፣ 699፡1-16፣ 700፡1-16፣ 701፡1-16፣ 702፡1-16፣ 703፡1-16፣ 704፡1-16፣ 705፡1-16፣ 706፡1-16፣ 707፡1-16፣ 708፡1-16፣ 709፡1-16፣ 710፡1-16፣ 711፡1-16፣ 712፡1-16፣ 713፡1-16፣ 714፡1-16፣ 715፡1-16፣ 716፡1-16፣ 717፡1-16፣ 718፡1-16፣ 719፡1-16፣ 720፡1-16፣ 721፡1-16፣ 722፡1-16፣ 723፡1-16፣ 724፡1-16፣ 725፡1-16፣ 726፡1-16፣ 727፡1-16፣ 728፡1-16፣ 729፡1-16፣ 730፡1-16፣ 731፡1-16፣ 732፡1-16፣ 733፡1-16፣ 734፡1-16፣ 735፡1-16፣ 736፡1-16፣ 737፡1-16፣ 738፡1-16፣ 739፡1-16፣ 740፡1-16፣ 741፡1-16፣ 742፡1-16፣ 743፡1-16፣ 744፡1-16፣ 745፡1-16፣ 746፡1-16፣ 747፡1-16፣ 748፡1-16፣ 749፡1-16፣ 750፡1-16፣ 751፡1-16፣ 752፡1-16፣ 753፡1-16፣ 754፡1-16፣ 755፡1-16፣ 756፡1-16፣ 757፡1-16፣ 758፡1-16፣ 759፡1-16፣ 760፡1-16፣ 761፡1-16፣ 762፡1-16፣ 763፡1-16፣ 764፡1-16፣ 765፡1-16፣ 766፡1-16፣ 767፡1-16፣ 768፡1-16፣ 769፡1-16፣ 770፡1-16፣ 771፡1-16፣ 772፡1-16፣ 773፡1-16፣ 774፡1-16፣ 775፡1-16፣ 776፡1-16፣ 7

እግዚአብሔር የሳሙኤልን ጸሎት ሰማ፤ ፍልስጤማውያንም አደጋ ለማድረስ ገና ወደ እስራኤላውያን ሰፈር በመጠጋት ላይ ሳሉ ከጣይ አንጎደጎደባቸው። ስለዚህ ታውከውና ተሸብረው ከእስራኤላውያን ፊት ሸሹ፤ ድልም ሆኑ። እግዚአብሔርም ሳሙኤል ባለበት ዘመን ሁሉ በእስራኤል ግዛት ላይ ወረራ እንዳይፈጽሙ ከለከላቸው። በተጨማሪ ቀድሞ ፍልስጤማውያን የያዟቸው ከተሞቻቸው ሁሉ ተመለሱላቸው። ከከነዓናውያንም ጋር ሰላም ሆኑ።³³

ሳሙኤልም በሸመገላ ጊዜ ሁለቱን ልጆቹን ለእስራኤል ፈራጅ አድርጎ ሾማቸው፤ ልጆቹ ግን የአባታቸውን ቅን መንገድ በመከተል ፋንታ፤ ጉቦ እየተቀበሉ ፍርድ የሚያጣምሙ ዐመጸኞች ሆኑ። ሁኔታውን የተመለከቱ የእስራኤል ሽማግሌዎችም ወደ ሳሙኤል ዘንድ መጥተው «ተመሳከት፤ አንተ አርድተሃል፤ ልጆቻችሁም የአንተን መስከረም አርድዋት አስተከተሉም፤ ስለዚህ በሌሎች አገሮች አንደሚደረገው አኛን የሚመራን ንጉሥ አንገሥላለን» አሉ። የሽማግሌዎቹ ጥያቄ እግዚአብሔርንም ሆነ ሳሙኤልን አላስደሰተም፤ እግዚአብሔር ግን «ሕዝቡ የሚሉን ሁሉ ተቀበል፤ እነሱ የናቀት እኔ በእነርሱ ላይ ነገሼ አንዳልኖር እንዲ አንተን አይደለምና» አለው። ስለዚህ የንጉሣቸውን ወግ ነግሮአቸው ሲያበቃ፤ ፈቃዳቸውን እንዲፈጽሙላቸው አዘዘው። ሆኖም ሕዝቡ ሳሙኤል ለነገራቸው ቃል ዋጋ ሳይሰጡ «አንዲህ አይደለም፤ እኛ ንጉሥ አንዲናረን አንፈልጋለን፤ በዚህም ዓይነት አንደ ሌሎች ሕዝቦች እኛን የሚያስተዳድርና ከጠላቶቻችን ጋር በምንዋጋበት ጊዜ ወደ ጦር ሚዳ የሚመራን ንጉሥ ይኖረናል»³⁴ አሉ።

ዘመን ነግሥታቸው

እስራኤላውያን ንጉሥ በፈለጉበት ዘመን ትውልዱ ከብንያም ነገድ የሆነ፤ ታዋቂነቱም ላት ያለ «ቂስ» ተብሎ የሚጠራ አንድ ባለጠጋ ሰው ይኖር ነበር፤ ሰውየውም ሳኦል ተብሎ የሚጠራ መልክ መልካም ልጅ ነበረው። አንድ ቀን ሳኦል የአባቱ አህያዎች ጠፍተው ሊፈልግ ወጥቶ ስላገኛቸው፤ ነብዩ ሳሙኤልን ስለአሁዮቹ ጉዳይ እንዲነግረው ወደ እርሱ ዘንድ ሄደ። እግዚአብሔርም ለሳሙኤል «ነገ በዚህ ሰዓት ከብንያም ወገን አንድ ሰው ወደ አንተ አልከለሁ፤ እርሱንም የሕዝቡ የአስራኤል መሪ አድርገህ ቀጠ» ብሎት ነበር። ሳኦልም ሳሙኤል ዘንድ የደረሰ ቀን «ያ የነገርኩህ ሰው እነሆ ይህ ነው፤ እርሱ ለሕዝቡ መሪ ይሆናል» አለው፤ ስለዚህ ንጉሥ አድርጎ ቀባና አነገሠው።

ሳኦልም ከነገሠ በኋላ ባሉት ለጥቂት ዓመታት፤ ለእግዚአብሔር ታማኝነቱን፤ ለሕዝቡም ጥገሰነቱን አሳየ። በእነዚያ ዓመታትም ከአሞናውያንና ከፍልስጤማውያን ጋር የተደረጉ ጦርነቶችን አሸነፈ። ሆኖም ከአማሌቃውያን ጋር ባደረገው ውጊያ ለእግዚአብሔር ቃልና ትዕዛዝ ከብር ባለመስጠቱ እግዚአብሔርን ስላስቆጣ፤ ከዚያ ቀን ጀምሮ በእግዚአብሔር የተናቀና የተጣለ ሆነ።

ሳሙኤል ግን ስለሳኦል ሁልጊዜ ያዝንና ይጸልይ ነበር። እግዚአብሔር ደግሞ «ሰላኦል በማዘን የምታስቅስስት እስከ መቼ ነው? በአስራኤል ላይ ንጉሥ ሆኖ ይኖር ዘንድ እኔ አስፈልገውም፤ አሁንም የወይራ ዘይት በቀንድ ሞላተህ በመያዝ በቤተሰብም ወደሚኖረው አሴይ ተብሎ ወደሚጠራው ሰው ዘንድ ሂድ፤ ምክንያቱም እኔ ከእርሱ ልጆች አንዱን ንጉሥ እንዲሆን መርጧለሁ»³⁵ አለው። ሳሙኤልም ይኼን ሲሰማ ሳኦል እንዳይገድለው እጅግ ፈራ። እግዚአብሔር ግን በአሳቡ ስለጸና ሳሙኤል ወደ ቤተሰቡም መሄድ ግድ ሆነበት። ቤተሰቡም እንደደረሰ እሴይና ልጆቹ ሁለንተናቸውን እንዲያነጹ በመንገር ወደ መስዋዕቱ ጠራቸው። እሴይም ሰባት ወንዶች ልጆቹን ተራ በተራ በሳሙኤል ፊት በማሳለፍ የሚሆነውን ተጠባብቀ። ሆኖም

³³ 1ኛሳሙ:2:27-36:: 7:7-17

³⁴ 1ኛሳሙ:8:1-8:22::

³⁵ 1ኛሳሙ:9:17-10:27፤ 1:1-15:35

ከሰባቱ የእሴይ ልጆች አንዱም በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ ሳያገኝ ቀረ። በዚህን ጊዜ ሳሙኤል ወደ እሴይ ዞር ብሎ «አሁን እግዚአብሔር አንዱንም አስመረጠም፤ ታዲያ ሴቶች ልጆች የሰህመን?» ሲል ጠየቀ፤ እሴይም «የሁሉ ታናሽ የሆነ አንድ ልጅ አለ፤ እርሱ ግን ወደ በገ አረኝነት ሃዳል» ሲል መለሰ። ሳሙኤልም «እርሱ ሳይመጣ ምንም መስዋዕት አናቀርብምና እርሱን አስጠርተህ አስመጣው» አለው። እሴይም ሰው ልኮ አስጠራው። አንድ ቀይ፤ መልክ መልካምና ዓይኖቹ የሚያበሩ ወጣት ልጅ ተጠርቶ መጣ፤ እግዚአብሔርም «የመረጥኩት ልጅ ነውና ቀጣው» አለው። ስለዚህ ሳሙኤል የወይራ ዘይት የሞላውን ቀንድ ወስዶ ዳዊትን በወንድሞቹ ፊት ቀጣው፤ የእግዚአብሔርም መንፈስ አደረበት፤ ከዚያ ቀን ጀምሮ ከእርሱ አልተለየም። እግዚአብሔርም እንደ ልቡ የሆነ ሰው እንዳገኘ ተናገረ።³⁶

ምንም እንኳ ዳዊት ጎልያድን ገድሎ ለእርሱና ለሕዝቡ እፎይታ ቢያስገኝም፤ ሳኦል ግን ዳዊት በእስራኤል ዘንድ ያገኘው ተቀባይነት ያሳስበው ጀመር። ስለዚህም ሰበብ እየፈለገ እርሱን ማሳደድ ሥራው አደረገው። በአንጻሩ ዳዊት በእስራኤል እንዲንገሥ በእግዚአብሔር እንደ ቀጣው ቢያውቅም ሳኦል እስኪሞት ድረስ በዱር በገደል እየተንከራተተ በትዕግሥት መጠበቅ ነበር የመረጠው። እንዲያውም ከአንዴም ሁለት ጊዜ ሳኦልን በምቹ ቦታ አግኝቶት ሊገለው እየቻለ እርሱ ግን በሰላም ሸኘው።³⁷

ሳኦል ከሞተ በኋላ ዳዊት አስቀድሞ በይሁዳ ቀጥሎም በእስራኤል ላይ በይፋ ነገሠ።³⁸ ነገር ግን በእርሱና በሳኦል ደጋፊዎች መካከል የተደረገው ረጅም ጊዜ የፈጀ ጦርነት በቃል ኪዳኑ ሕዝብ ዘንድ የማይሸር ጠባሳ ትቶ ማለፉ አልቀረም። ያም ሆኖ በጊዜ ውስጥ የዳዊት ወገን እየበረታ፤ የሳኦል ወገን ደግሞ እየደከመ በመሄዱና የአምላክ በጎ ፈቃድ በመሆኑ፤ እስራኤልን አንድ ለማድረግ ቻለ።

³⁶ 1ኛሳሙ:16:1-13 እግዚአብሔርም «የመረጥኩት ይህ ነውና ተገዥህ ቅጣው» አለው።
³⁷ 1ኛሳሙ:18:8።ከዚያች ዕለት አንገሥተ ሳኦል ዳዊትን በቅናት ዐይን ይመለከተው ጀመር። በተጨማሪም 1ኛሳሙ. ምዕ. 24ኛ26ኛ ይመለከታል።
³⁸ 2ኛሳሙ:2:1-71 2:9-3:11 5:1-5።

ዳዊት፤ ከአብርሃምና ከሙሴ በኋላ እስከ አሁን ድረስ በእስራኤል ሁነኛ ስፍራ ከሚሰጣቸው ሰዎች አንዱ ለመሆን የቻለበትን ታላቅ ተግባር ከወነ።³⁹ በዳዊት ዘመን እስራኤላውያን ያልወረሷቸውን ብዙ ቦታ ወርሰው በአሕዛብ ጎረቤቶቻቸው ላይ የበላይነትን አግኝተዋል። ከሁሉም በላይ ሳለፉት ዘመናት የዓለም ትኩረት የሆነችውና እስከ አሁን ድረስ አወዛጋቢነቷ የቀጠለው ኢየሩሳሌምን ኢየሱሳውያንን አሸንፎ የቆረቆራት እሱ መሆኑን ስናስብ በእስራኤላውያኑ ዘንድ ያለው ከበሬታ ከምን የመነጨ እንደ ሆነ ይገባናል።⁴⁰ ዳዊት በዘመኑ ለቃል ኪዳኑ ታቦት ልዩ ትኩረት በመስጠት ለረጅም ጊዜ ከኖረበት ከአሚናዳብ ቤት ወደ ኢየሩሳሌም ወሰደው፤ እስከ ጊዜውም ድረስ ለእርሱ በተለይ በተዘጋጀለት ድንኳን ውስጥ አኖረው። በዳዊት ዘመን ለእግዚአብሔር የሚገባው አምልኮ በጊዜው ሳይስተጓጎል ቀርቧል። የባዕዳን አማልክት የማምለኪያ አጸድ ፈራርሷል። በእስራኤል ታሪክ ከማንኛውም ጊዜ ይልቅ የተስፋው ሕዝብ እንደ ተስፋ ሕዝብነቱ የኖረው በእርሱ ዘመን እንደነበር በታሪክ ተመዝግቦ ከመገኘቱም ሌላ አመራሩ ከእርሱ በኋላ ለተነሡ ነገሥታቶች ሁሉ ማንጸጸሪያ ሆኖ እስኪያገለግል ድረስ ለፍጽምና የተጠጋ ሆኖ ነበር ማለት ይቻላል። ይኼ ማለት ግን ዳዊት፤ ምንም ስህተት ያልተገኘበት ወይም ሕጻድ የሌለበት ሰው ነበር ማለት አይደለም። እንዲያውም ብዙ በደል ስለተገኘበት በእግዚአብሔር ተገስጿል፤ አንዳንድ ጊዜም ብርቱ ቅጣት ተቀብሏል። ይሁን እንጂ እርሱ ሁልጊዜም ለአምላኩ ልብ ቅርብ የሆነና ከእቅፉ የማይጠፋ ታማኝ ሰው ነበር።⁴¹

በሌላም በኩል ዳዊት ታላቅ የጦር መሪ እንደ ነበር ይታያል። ለዚህም በተለያዩ ጊዜ ከሞጣውያን፤ ከኤዶማውያንና ከአሞራውያን፤ ከፍልስጤማውያን፤ ከሦሪያውያንና ከሌሎችም ሕዝቦች ጋር ጦርነት ገጥሞ ሁሉንም ድል ማድረጉን መጥቀስ ይበቃል። በመሆኑም በእርሱ

³⁹ አብርሃም፤ የሚገነታቸው ምንጥ፤ ሙሴ ከባርነት ያወጣቸው፤ ዳዊት ደግሞ አንድ ያደረጋቸው በመሆኑ እስከ ዛሬም እስራኤል ሁሉ ለእነዚህ ሦስት ሰዎች የተሰየ አመለካከት አላቸው።
⁴⁰ 2ኛሳሙ:5:6-12።እግዚአብሔር በእስራኤል ላይ ንጉሥነቱን እንዳጸናለት ስለ ሕዝቡ ስለ እስራኤልም መንግሥቱን እንዳስፋለት ዳዊት ዐውቀ።2ኛሳሙ:8:1-14።እግዚአብሔርም ዳዊት በዓይነት ስፍራ ሁሉ ደህን ሰጠው።
⁴¹ 2ኛሳሙ:11:1-12:23።

ዘመን እስራኤል የበለጸገች፤ በጠላቶቿም የምትፈራና የምትታፈር ሆና ነበር። ዳሩ ግን በአንድ ወቅት እርሱ በተባለ ታማኝ ወታደሩ ላይ የፈጸመውን ግፍ የተሞላ በደል እግዚአብሔር ባየ ጊዜ እጅግ ተቆጥቶት በእርሱና በቤተሰቡ ውስጥ ለረጅም ዘመን ቢታጨድ ለኖረ መከራ፤ ሞትና ሐዘን አሳልፎ ሰጥቶታል። በዚሁ ዘር ጦስ በአንድ ወቅት ለጥቂት ጊዜ መንግሥቱን ለልጁ ለማስረከብ ተገዶ ነበር።⁴² ይሁን እንጂ ይኼም ቢሆን ዳዊት በእስራኤል የመንግሥት ታሪክ ውስጥ የከወናቸውን ጉልህ ሥራዎች ሊያደበዝዘው አልቻለም።

ከዳዊት ሞት በኋላ ልጁ ሰለሞን በእስራኤል ላይ ነገሠ። ሰለሞንም ለማስተዳደር የሚችልበት ጥበብ እንዲሰጠው እግዚአብሔርን ለመነ። እግዚአብሔርም በሰለሞን ጸሎት ደስ በመሰኘቱ ከዚያ በፊት ለማንም ያልሰጠውን ጥበብ፤ ኃይል፤ ሀብትና ብልጥጥና ሰጠው። ከዚህ የተነሣ ከግብጻውያንና ከምሥራቃውያን የላቀ ጥበበኛ ሆነ። እግዚአብሔር የሰጠው የልብ ስፋትም የሚገርም ስለነበር⁴³ በፍርዱ የተመሰገነ፤ በዕውቀትና በጥበቡም እጅግ የተደነቀ ሰው መሆኑ ታየ። ንጉሥ ሰለሞን ቤተ መንግሥቱንና ቤተ መቅደሱን ያነጸበት ብልሃት ዓለምን ያስደመመ ነበር። በእርሱ ዘመን እስራኤል ዙሪያዋ ሰላም ሆነች። በአካባቢው አገራት ጋር ከሚደረግ የንግድ ልውውጥ በቀር ጦርና የጦርነት ወሬ አልነበረም። በዘመኑ በመላው ዓለም የሚገኙ ሕዝቦች ንግግሩን ለመስማትና ጥበቡን በዓይናቸው ለማየት እርሱ ዘንድ ይመጡ ነበር። ሁሉም ባዩት ነገር እየተደነቀ ይኼን ሁሉ ጥበብና ብልህነት የሰጠውን የእስራኤል አምላክ ያመሰግኑና ያከብሩ ነበር።⁴⁴

ይሁን እንጂ የኋለኛዎቹ ዓመታት የሰለሞን የሕይወት ታሪክ እንደ መጀመሪያዎቹ ጊዜአት ለማየትና ለመስማት ደስ የሚያሰኝ ሆነው አልተገኙም። ሰለሞን ቀስ በቀስ ከእግዚአብሔር እየራቀ ሄደ። ብዙ የባዕዳን አገሮችን ቤቶችንም አፈቀረ፤ ከግብጽ ንጉሥ ሴት ልጅ

ጀምሮ የሒታውያን፤ የሞባውያን፤ የዋሞናውያን፤ የኤዶማውያንና የሲዶናውያንን ቤቶች አገባ፤ እነዚህን ቤቶች ያገባው «ከማዕከተቻቸውን አንድታመዘኑ ሰለሚያደርጓቸው ከአነሱ ጋር ጋብቻ አትፈጽሙ» ሲል እግዚአብሔር ለእስራኤል ልጆች የሰጠውን ትዕዛዝ ቸል ብሎ ነው። በተጨማሪ ሰለሞን የነገሥታት ልጆች የሆኑ ሰባት መቶ ሚስቶችና ሦስት መቶ ቀጣቶች ነበሩት፤ እነርሱም ከእግዚአብሔር እንዲርቅ አደረጉት። ምንም እንኳን የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ከአንዴም ሁለት ጊዜ እየተገለጠ ቢያስጠነቅውም፤ ለመታዘዝ አሻፈረኝ አለ። በየቀኑም ከአምላኩ እየራቀ ይሄድ ነበር። በዚህ ሁሉ ምክንያት እግዚአብሔር በሰለሞን ላይ አምርሮ ተቆጣ፤ እንዲሁም አለው፤

ከእኔ ጋር የገባኸውን ቃል ኪዳን ሆነ ብለህ ሰላፈረህና ትዕዛዜንም ሰላወጣህ፤ መንግሥትህን ከአንተ ወሰዱ ከአገሬጋዮችህ ሰአንዱ ሰሰጥ ወሰናለሁ፤ ይሁን እንጂ ሰአባትህ ሰዳዊት ስለ ይኼን የማደርገው አንተ ባለሀብት ዘመን ሳይሆን በሰደህ መንግሥት ጊዜ ይሆናል፤ ከሰደህም ቢሆን መንግሥቱን በመብሉ አስወስደህ፤ ሰአገሬጋዩ ሰዳዊትና ሰራሴ ርስት አንድትህን ሰመረጥኳት ኢየሩሳሌም ስለ አንድ ነገድ አተወሰሰህ።⁴⁵

እግዚአብሔር ይኼን ከተናገረበት ቀን ጀምሮ የሰለሞን መንግሥት መነቃነቅ ጀመረ፤ እግዚአብሔር የኤዶም ንጉሣዊ ቤተሰብ የሆነ «ሀዳድ» የሚባል ሰው ጠላት አድርጎ አስነሣበት፤ ሌሎችም በዙሪያው የሚገኙ አሕዛብና አንዳንድ የቀድሞ ወዳጆቹ እንኳ ድንገት እየተነሡ ለሰለሞን ጠላት ይሆኑት ጀመር።⁴⁶

⁴² 2ኛሳሙ፡13፡1-18፡33።⁴³ 1ኛነገ፡28-35። 1ኛነገ፡3፡1-15።⁴⁴ 1ኛነገ፡3፡15-10፡29።⁴⁵ 1ኛነገ፡1፡1-14። ሰላሞን ሁለት ጊዜ ከተገለጠበት ከእስራኤል አምላክ ከእግዚአብሔር ልቡ ሰላሚ፤ እግዚአብሔር ተቆጠው።⁴⁶ 1ኛነገ፡1፡14-25።

ምዕራፍ ፱

የእስራኤል
ሰህላት መከፈል

47

ሰላምንም በመላው እስራኤል ለአርባ ዓመት ያህል ከነገሠ በኋላ ሞተ፤ እስራኤላውያን ሊያነገሡት ወደ ሴኬም ስለሄዱ የሰላምን ልጅ ሮብዓም እዚያ ተገኘ። በስፍራውም በሰሜናዊ እስራኤል ይኖሩ የነበሩ የሕዝብ አለቆች ተሰብስበው መበቁት፤ በሰዎችም መኻል በሰላምን መንግሥት ዘመን ወደ ግብጽ ኩብልሎ የነበረ «ኢዮርብአም» የተባለ ሰው ይገኝ ነበር። ሰዎቹ ወደ ንጉሥ ሮብአም ቀርበው «አባትህ ሰላምን በአፍ ላይ ከባድ የአገዛዝ ቀንበር ጥና አሰጠንቅን ነበር፤ አንተም ይኸን ከባድ ሸክም ብታቃወሙ ኑርክትንን ብታሻሸሱን ሰክንተ አንገዛለን» አሉት። እርሱም «ጉዳዩን አንዳስበስት ጊዜ ሰውን፤ ከሦስት ቀን በኋላም ተመሳሳይ ኑ» አላቸው።

ሮብአም የአባቱ አማካሪዎች የነበሩትን ሽማግሌዎች ሰብሶ «ሰዚህ ሕዝብ መሰስ መስጠት አንድቅል ምን ትመከረኛላችሁ?» ብሎ ጠየቃቸው፤ ሽማግሌዎቹም «ሰዚህ ሕዝብ ታዛዥ ሆነህ ብታገለግላቸውና ሰጥታቸውም ተስማሚ መሰስ ብትሰጣቸው አነርሱም ዘወትር በታማኝነት ያገለግሉሃል» አሉት። ሮብአም ግን የሽማግሌዎቹን ምክር ችላ በማለት አብሮ አደጎቹ ወደሆኑት ወጣት አማካሪዎቹ ዘንድ ሄዶ «ሳደርገው ሰላማገባን ነገር ምን ትመከረኛላችሁ? አላቸው፤ እነርሱም «የእኔ ታናሽ ጣት ከአባቱ ወገብ የበሰጠ ትወፍራለች፤ አባቱ በአናንተ ላይ ከባድ የአገዛዝ ቀንበር ጥናባችሁ ነበር፤ እኔ ደግሞ ይኸው የአገዛዝ ቀንበር ይበልጥ አንዲከብድባችሁ አደርጋለሁ፤ አባቱ በአለንጋ ይገርፋችሁ ነበር፤ እኔ ግን አንድ ጊንጥ በሚናደፍ ድረፍ በመገረፍ አስቃዎቻችሁ» ስትል መልስ ሰጣቸው ሲሉ መከሩት። ከሦስት ቀን በኋላ ኢዮርብአምና የእስራኤል ሕዝብ በቀጠሯቸው መሠረት ተሰበሰቡ፤ ሮብአምም ሽማግሌዎቹ የመከሩትን ምክር ውድቅ አድርጎ ሕዝቡን

በማመናጨት መናገር ጀመረ፤ በንግግሩም ወጣት «አማካሪዎቹ» ያሉትን ቃል በቃል ተናገረ።

እስራኤላውያንም ወጣቱ ንጉሥ ጥያቄአቸውን እንዳልተቀበላቸው ሲያዩ «ዳዊትና ቤተሰቡ ይወገዱ፤ አነርሱ ሰክኛ ምን አደረጉልን? የእስራኤል ሕዝብ ሆይ፤ ወደየቤትህ ሂድ፤ ሮብአምም የሚበደውን ያደርግ፤» በማለት ጮኹ። በዚህ ዓይነት በሰሜናዊው የእስራኤል ክፍል የሚኖሩ እስራኤላውያን በሮብአም ላይ ወዲያው ዐመፁ። ሮብአም በደቡባዊው በይሁዳ ግዛት በሚኖሩት ሕዝብ ላይ ብቻ ነገሠ። ሰሜናቸውም ከግብጽ ኩብልላ የተመለሰውን ኢዮርብአምን በላያቸው ላይ አነገሡት። የዳዊትን ዙፋን ለተረከበው ሮብአም፤ የይሁዳና የብንያም ነገድ ብቻ ታማኝ ሆኑ።⁴⁸ ሮብአም ወደ ኢዮሩሳሌም ተመልሶ ከይሁዳና ከብንያም ነገዶች የሆኑ አንድ 180 ሺ የተመረጡ ወታደሮች አዘጋጅቶ ሊዘምትባቸው ዐቅዶ ነበር፤ ሆኖም እግዚአብሔር «ሸማያ» በተባለ ነብይ በኩል ለሮብአምና ለመላው ሕዝብ «ወንድሞቻችሁ በሆኑት በእስራኤል ሕዝብ ላይ አደጋ አትጣሱ፤ ሁላችሁም ወደየቤታችሁ ሂዱ፤ ይህ የሆነው በእኔ ፈቃድ ነው»⁴⁹ ሰላላቸው፤ ሕዝቡ ለእግዚአብሔር ታዘው ወደየቤታቸው ሄዱ።

ይህ ሁሉ የሆነው ዘመን ከክርስቶስ ልደት በፊት በ930 ዓ.ዓ ግድም ነው። እንግዲህ ከዚያ ጊዜ ጀምሮ ነው፤ ደቡብ ክፍል «ይሁዳ» ስሜኑ «እስራኤል» እየተባለ መጠራት የጀመረው።

እስራኤልና ይሁዳ እንደ መንግሥት ለብቻቸው መተዳደር ከጀመሩ በኋላ እርስ በርሳቸውም ሆነ ከሌሎች አሕዛብ ጋር የማያቋርጥ ጦርነት ሲያደርጉ ነው የኖሩት። አንዳንድ ጊዜ በጦርነቱ ሁለቱም ተዳክመው ለጠላቶቻቸው ጥቃት ምቹ ቢያደርጋቸውም፤ በአንጻሩ አንዱ ከአንዱ ተሸሎ ለመገኘት የሚያደርጉት የእርስ በእርስ ፋክክር ደግሞ የላቀ ብልጽግና እንዲኖራቸው አስችሏቸዋል።

⁴⁷ 1ኛነገ12:1-33።

⁴⁸ 1ኛነገ12:20።

⁴⁹ 1ኛነገ12:22-24።

ሰሜን እስራኤል
/ሰሜን/

በእግዚአብሔር ፈቃድ በእስራኤል ላይ የነገሠው ኢየሱስም ግን «ይህ ሕዝብ በይሁዳ ወደሚገኘው ኢየሩሳሌም በመሄድ በቤተ መቅደሱ ለእግዚአብሔር መስዋዕት ማቅረባቸውን የሚቀጥሉ ከሆነ ሕንድ ቀን ለይሁዳ ንጉሥ ታማኝ ሆነው አላገደሱና። መንግሥቱም ወደ ዳዊት ቤት ይመለሳል።»⁵⁰ ብሎ ሲያስብ ስጋት አደረበት። እናም ስለዚህ ጉዳይ ከራሱ ሰዎች ጋር ከመከረበት በኋላ የሁለት ኮርማዎች ምስል ከወርቅ አሠርቶ ለሕዝቡ «ከዚህ በፊት ታደርጉት በነበረው ዓይነት ለመሰገድ አስከኢየሩሳሌም መሄድ ይርቅባችኋል፤ የአስራኤል ሕዝብ ሀይ፤ ከገብጽ ምድር ያመጡት ሕዝብም እነዚህ ናቸው» አላቸው። ከዚያም በኋላ እነዚያን ሁለት ከወርቅ የተሠሩ የኮርማ ምስሎች አንዱን በቤትሌል፤ ሌላውን ደግሞ በዳን አቆመ፤ እስራኤልም ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ጣላት በማምለክ በእግዚአብሔር ፊት ኃጢአትን ሠሩ። ኢየሱስም ይኼ ብቻ ስላልበቃው ስምንተኛው ወር በገባ በእስራ ኤምስተኛው ቀን በይሁዳ እንደሚደረገው ዓይነት ሕዝቡ ለባዕዳኑ አማልክት በዓል እንዲያደርግ ወሰነ፤ መስዋዕቶቹም ለእውነተኛው አምላክ ከሚቀርበው መስዋዕት ጋር ፍጹም ተመሳሳይ እንዲሆኑ አደረገ። ለማምለኪያ ባዘጋጃቸው አጾች የሚያገለገሉ ካሕናትንም ከተሊያዩ ነገዶች መደበ፤ ለመጀመሪያ ጊዜ ለጣላታቱ ባዘጋጀው በዓልም በቀዳሚነት ዕጣኑን አጠነ፤ መስዋዕቱንም አቀረ። በዚያን ቀን አንድ ነቢይ በእግዚአብሔር ታዞ ከይሁዳ ምድር ገባለች ኢየሱስም ዘንድ ደረሰ፤⁵¹ ነብዩም፤ የኢየሱስምንና የሕዝቡን ድርጊት በመቃወም ትዝቢት ተናገረ፤ ኢየሱስም ግን የነብዩን ቃል ሲሰማ እጅግ ተቆጥቶ አጠገቡ ያሉ ሰዎች እንዲይዙት ጣቱን ወደ ነብዩ ጠቆመ፤ ይሁን እንጂ የገዛ እጁ ደርቃ አልታዘዝ አለቸው። ነብዩ እንደተናገረው በዚያው ሰዓት መሰዊያው ተሠባብሮ ወደቀ፤ ዐመዱም በምድር ላይ ፈሰሰ፤ ንጉሡም ስለእጁ ፈውስ እንዲጸልይለት

⁵⁰ 1ዳ12:26-33።
⁵¹ 1ዳ13:1-10።

ነብዩን ለመነው፤ ነብዩም በጸለየለት ጊዜ እጁ እንደቀድሞው ሆነች። ሆኖም ኢየሱስም ይኼን እያየ እንኳ ወደ እውነተኛው አምላክ ሳይመለስ ቀረ። ስለዚህ አስቃቂ ጥፋትና ሞት በእርሱና በቤተሰቡ ሁሉ መጣባቸው። ኢየሱስምም ሞተ፤ ልጁ ናዳብ በእሱ እግር ነገሠ። ከዚያም በእስራኤል ላይ አያሌ ነገሥታት በየተራ ነገሡ።

ከእነዚህ ነገሥታት መኻል፤ ንጉሥ ያምሪ የሚባለው ሰው በእስራኤል ታሪክ ውስጥ በተለየ ሁኔታ ይጠቀሳል፤ እርሱም «ሼሜር» ተብሎ ከሚጠራው ሰው የሰማርያን ኮረብታ በስድስት ሺ ጥሬ ብር ገዛ፤ ያምሪ ኮረብታውን ከመሸገ በኋላ ከተማ ቆረቆረ፤⁵² ከተማይቱንም ቀድሞ የኮረብታው ባለቤት በሆነው በሼሜር ስም «ሰማርያ» ብሎ ሰየማት፤ እነሆ ከዚያን ጊዜ በኋላ ለሰሜናዊው እስራኤል ዋና ከተማ በመሆን ታገለግል ጀመር።

ይህ በዚህ እንዳለ ከግብጽ በኋላ ኃያል የሆነ መንግሥት በመካከለኛው ምስራቅ አካባቢ ተነሣ፤ ይኼም መንግሥት የአሦራውያን መንግሥት በመባል የሚታወቅ ሲሆን፤ ከ8ኛው እስከ 7ኛው ዓመተ ዓለም ባሉ ሰባ አምስት ዓመታት ገናና ሆኖ ቆይቷል። በአንጻሩ የተስፋው ሕዝብ በመከፋፈሉና በእርስ በእርስ ጦርነቱ ምክንያት እየተዳከመ ሄደ። አጋጣሚው የተመቻቸው አሦራውያንም ለሰሜንና ደቡብ እስራኤል ዋነኛ ስጋት ሆነው ቀረቡ። ምንም እንኳ እግዚአብሔር በተከታታይ እንደ ኤልያስና ኤልሳዕ የመሳሰሉ አስደናቂ ነብያትን እያስነሣ እስራኤላውያን ከጥፋታቸውና ከስህተታቸው እንዲመለሱ ደጋግሞ ቢመክራቸውም፤ እነርሱ ልባቸውን አደንደኑ እንጂ ፈጽመው አልሰሙትም። በዚያ ላይ እንደ አክሐብ⁵³ ያሉ ነገሥታት ከአሕዛብ ሴቶች ጋር የፈጸሙት ጋብቻ ኤልሳዕንና የመሰሉ አስነዋሪ የጣላትና የእርሱስት አምልኮ የሚወዱ ሴቶች በእስራኤል ምድር ያለከልካይ እንዲሰራፉ ዕድል ፈጠረላቸው።

⁵² 1ዳ116:24።እርሱም የሰማርያን ኮረብታ በሁለት መስባት ጥሬ ብር ከሳምር ላይ ገዝቶ ከተማ ሠራባት፤ ሰሜንም በቀድሞው የተራራዋ ባለቤት በሳምር ስም ሰማርያ ብሎ ጠራት።
⁵³ 1ዳ116:29-34። ሕክላብከእርሱ በፊት ከነበሩት የአስራኤል ነገሥታት ይወቅ የአስራኤልን አምላክ እግዚአብሔርን ሰቀጠ የሚያነሣ ድርጊት ፈጸመ።

በእነዚያ ዘመናት በእስራኤል ከተነሡ ነብያት መኻል ዮናስ፣ ዐሞጽና ሆሴዕ የሚባሉት በዋነኝነት ይጠቀሳሉ፤ እነርሱም በእስራኤል ሊኖር ስለሚገባ ፍትሕ፣ ጽድቅና እውነተኛ አምልኮ አጥብቀው ተናግረዋል፡፡⁵⁴ እስራኤላውያን ግን በወቅቱ በነበራቸው ብልጽግናና በጠላቶቻቸው ላይ በተቀዳጁት ጊዜአዊ ድል ተኩራርተው ጆሮ ሊሰጧቸው አልወደዱም፡፡ ዮናስም፣ የአሦር ዋና ከተማዋ ወደሆነችው ነነዌ ዘልቆ፣ ለንስሃ ጥሪ እንዲያደርግ የሚያስገድድ ተልዕኮ የተቀበለው በዚሁ ዘመን ነበር፡፡⁵⁵ ዮናስ ግን የአሦራውያንን ጠላትነት አስቦ የነነዌ ሰዎች በንስሃ ተመልሰው እንዲድኑ ጥሪ ለማቅረብ አሻፈረኝ አለ፡፡ ሆኖም አማራጭ ሲያጣ፣ እግዚአብሔር «ተናገር» ያለውን ተናገረ፡፡ የነነዌ ሰዎችም ንስሃ ገቡ፤ ከእግዚአብሔርም ቁጣ ተረፉ፡፡ ደግሞም ዮናስ እንደ ፈራው፣ አሦራውያን ከጥፋት ከዳኑ ከጥቂት ዓመታት በኋላ፣ በ722 ዓ.ዓ ሰማርያን ሙሉ ለሙሉ ደመሰሷት፡፡⁵⁶

አሦራውያን ሰማርያን ከደመሰሱ በኋላ የእስራኤልን ሕዝብ እነርሱ ወደሚቆጣጠሯቸው ሌሎች ስፍራዎች አግዘው ወሰዱ፡፡ በአንጻሩ ከሌሎች ግዛቶቻቸው ባዕዳን ሕዝቦችን ወይም አሕዛብን በማምጣት በእስራኤል ከተሞች አሰፈሩ፡፡ ዳሩ ግን በሰሜናዊው የእስራኤል ግዛት የሰፈሩትን አሕዛብ አንበሳ እየገደለ ስላስቸገራቸው የአሦር ንጉሥ ተደናግጦ የተወሰኑ እስራኤላውያን ወደአገራቸው እንዲመለሱ ለመፍቀድ ተገደደ፡፡ ከዓመታት በኋላ እነርሱም ከሌሎች ነዋሪዎች ጋር ተጋብተው ስለተዋለዱ አዲስ ማንነት ያለው ቅይጥ ሕዝብ ተፈጠረ፡፡ የዚህ ድብልቅ ሕዝብ መጠሪያም «ሳምራዊ» ተባለ፡፡⁵⁷

⁵⁴ ትንቢተ ዮናስ፣ ትንቢተ ሐሞጽና ትንቢተ ሆሴዕን ይመለከታል፡፡

⁵⁵ ዮናስ 1:12 ወደ ታላቁት ከተማ ወደ ነነዌ ሄደህ፤ በአርሳ ላይ ለበከ፣ ከፋቲ በክኒ ራት ወጥቶአልና፡፡

⁵⁶ ምንም እንኳን እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር ታማኝ ባይሆኑም፣ ማንም ነብዩ ሕዝቡ በጠላቶቻቸው ሲመረኩ የማየት ፍላጎት አንዳልነበረው በዚህ በዮናስ አገልግሎት መመልከት ይቻላል፡፡

⁵⁷ 2ኛነብያት 24-41

ደቡብ እስራኤል

/ይሁዳ/

የይሁዳ ሕዝብና መንግሥት አልፎ አልፎም ቢሆን ፖለቲካዊና ሃይማኖታዊ ተሃድሶ ያደርግ ስለነበር በአንጻራዊነት ከሰሜኑ በተሻለ የተረጋጋ ነበር፡፡ ለዚህም እንደ አብነታዊ ማስረጃ ሰሜን እስራኤል በተደመሰሰችበት ወራት በይሁዳ የነበረውን ንጉሥ ሕዝቅያስ ከነብዩ ኢሳይያስ ጋር በመሆን የሠሩትን ታላቅ ገድል መጥቀስ ይበቃል፡፡ እንዲያም ሆኖ የይሁዳ ነገሥታትና ሕዝቡ ብዙ ጊዜ ኃጢአት በመሥራት እግዚአብሔርን ማሳዘናቸው አልቀረም፤ እያደርም የቀድሞ አባቶቻቸው ሲያደርጉት ከነበረው ይልቅ የከፋ ነገር በማድረጋቸው በየቀኑ የእግዚአብሔርን ቁጣ በራሳቸው ላይ ያነሣሉ ጀመር፡፡ ሐሰተኛ ለሆኑ ባዕዳን አማልክትም የማምለኪያ አጸዶችን ሠሩ፤ በእነዚህም የማምለኪያ ስፍራዎች ግብረ ሰዶም የሚፈጽሙ ወንጾች ነበሩ፡፡ የይሁዳ ሰዎችም እግዚአብሔር ምድሪቱን ለእነርሱ ከመስጠቱ በፊት በስፍራው የነበሩ አረማውያን ይፈጽሟቸው ከነበሩ አጸያፊ ነገሮች ሁሉ በመፈጸማቸው አምላካቸውን እጅግ አሳዘኑት፡፡⁵⁸

እስከ 586 ዓ.ዓ በነበሩት 344 ዓመታት በይሁዳ ከነገሡ ነገሥታት፣ በተወሰነ መልኩ መንፈሳዊ ተሃድሶ ካደረጉት እንደ ሕዝቅያስና ኢዮሰያስ ከመሳሰሉ ሰዎች በቀር የሚበልጡት በዚሁ የእርኩሰትና የከፋት መንገድ መጓዝ ነበር የመረጡት፡፡ በእነዚያ ዘመናትም ኢሳይያስና ኤርምያስን የመሳሰሉ ደጋግ ነብያት ተነሥተው ሕዝቡ «እግዚአብሔር የተለየ ሕዝብ» እንደ ሆነ በማስታወስ፣ እያንዳንዱ ሰው በመንፈሳዊ አምልኮው፣ በዕለታዊ ኑሮውና በመንግሥታዊ አስተዳደሩ ለአምላኩ ያለውን ታማኝነት እንዲያሳይ ቀስቅሰዋል፤ አስተምረዋል፤ መከረዋል፡፡⁵⁹ ሕዝቡ እንቢ ብሎ ወደ እግዚአብሔር ባይመለስ ደግሞ ከፊት ለፊቱ የሚጠብቀውን ብርቱ ቅጣትና ስደት በማስታወቅ አስጠንቅቀዋል፡፡ ሆኖም ሰሜን ጆሮ ሊያገኙ አልቻሉም፡፡

⁵⁸ 2ኛነብያት 17:21-24፤ 2ኛነብያት 21:24፤ 2ኛነብያት 21:25፡፡

⁵⁹ ትንቢተ ኢሳይያስም ሆነ ትንቢተ ኢርሚያስ ከሞላ ገደል የሚገኛቸው ለዚህ ጉዳይ ነው፡፡

ለምሳሌ ነብዩ ኤርምያስ በይሁዳ ለነገሡ ነገሥታት ከእግዚአብሔር የተቀበለውን መልዕክት ደጋግሞ ቢናገርም ከነገሥታቱ ያገኘው ምላሽ ግን እስራት፤ መከራና ስቃይ ብቻ ነው። ይኼ ነብይ የተወሰነ ተቀባይነትና ተደማጭነት ያገኘው በንጉሥ ኢዮሲያስ ዘመን ብቻ ነበር። ዳሩ ግን ንጉሥ ኢዮሲያስ አሦር በተዳከመችበት ዓመታት ያለ እግዚአብሔር ፈቃድ ከአሦር ጋር ወግኖ እንደገና ማንበራራት የጀመረችውን ግብጽ ለመዋጋት በተነሣ ጊዜ በፈጸመው የሞኝነት ተግባር ምክንያት ተገደለ።⁶⁰ ምንም እንኳን ኢዮሲያስ በታላላቅ የተሃድሶ ሥራዎቹ የሚወደስ ቢሆንም፤ የእግዚአብሔርን የቁጣ ሰይፍ ወደ ሰገባው ለማስመለስ ግን «በቂ ነበሩ» ለማለት አይቻልም። ይህም ከእርሱ በፊት የነበረው የንጉሥ ሕዝቅያስ ልጅ፤ ምናሴ የፈጸመው በደል ብቻውን እንኳን እጅግ ታላቅ ነበርና ነው።⁶¹

ምናሴ በይሁዳ ንጉሥ በነበረባቸው ዓመታት አጅራ ተብላ ለምትጠራው ሴት አምላክ ምስልን ሠራ፤ የሰማይ ከዋክብትን አመለከ። እግዚአብሔር ራሱ እንዲመለከበት ባሠራው ቤተ መቅደስ ውስጥ የአረማውያን መስዊዎችን አቆመ። በቤተ መቅደሱ አደባባዮችም የሰማይ ከዋክብት የሚመለከባቸውን መስዊዎች ሠራ፤ በዚያም የገዛ ልጁን በጭካኔ መስዋዕት አድርጎ አቀረበ፤ እርሱም ራሱ ሟርተኛና አስማተኛ ሆኖ፤ ከጠንቋዮችና ከሙታን ጠሪዎች ምክርን ይጠይቅ ነበር። ይኼን ሁሉ ኃጢአት በመሥራቱም የእግዚአብሔርን ቁጣ አነሣ፤ እግዚአብሔርም፤ እንዲህ ሲል ተናገረ።⁶²

ምናሴ በሠራቸው ጣፃታት የይሁዳን ሕዝብ ወደ ኃጢአት መሪ፤ ስለዚህም የአስራኤል አምላክ የህንኮ አግዚአብሔር በይሁዳና በኢየራሳሌም ላይ የማመጣው ጥፋት ይህ ነው፤ ስለእነርሱ የሚሰማ ሁሉ በድንጋጤ ከው ይላል፤ ሰማርያንና የአስራኤል ንጉሥ ሕክአብን ከነዘርቆ እንደ ቀጣሁ ሁሉ ኢየራሳሌምንም አቀጣሰ፤ የኢየራሳሌምንም ሕዝብ ጠራርገ አስወግዳለሁ፤ ከጥፋት የተረፉትንም ሕዝብ ከፊቱ ለማራቅ ድል ህሥተው ምድራቸውን ለሚመዘገቡ ጠላቶቻቸው አሳሰፈ አሳጣችዋለሁ፤ በሕዝቧ ላይ

⁶⁰ 2ኛነገ22፡23።2ኛነገ23፡29 -30። 2ኛነገ23፡29። 2ኛዘ፡35፡20-24።25፤

⁶¹ 2ኛዘ፡33፡1-20።

⁶²2ኛነገ21፡10-15።

ይህን ሁሉ የማድርገው ከግብጽ ከወጡ ደምር ልዩ ልዩ ኃጢአት በመሥራት ቀጣዩን በማነሣሣታቸው ነው።

ከምናሴ በኋላ አሞን፤ ከአሞንም ቀጥሎ ኢዮሲያስ በይሁዳ ነገሡ። ከኢዮሲያስ በኋላ አራት ነገሥታት የነገሡ ሲሆን፤ እነሱም ኢዮአክስ፤ ኢዮአቄም፤ ዮአኪንና ሴዴቅያስ ናቸው። በእነዚህም ነገሥታት ዘመን ምንም ዓይነት መረጋጋትና ሰላም ያልሰፈነበት ከመሆኑም ሌላ የመንግሥታቸውም ዘመን አጭር ሆነ። እስራኤላውያንም ከይሁዳ ምድር ወደ ባቢሎን የተጋዙት በእነዚህ ነገሥታት ዘመን ነበር።⁶³

ታሪካቸው በምርኮ እስኪፈጸም ድረስ በእስራኤል ሃያ፤ በይሁዳ ደግሞ አስራ ዘጠኝ ነገሥታት ነግሠዋል።⁶⁴ ይኼም በአንጻራዊነት ሲታይ እስከ 586 ዓ.ዓ ድረስ የዘለቀው የይሁዳ መንግሥት፤ በ722 ዓ.ዓ ከወደቀው የሰሜን እስራኤል መንግሥት ይልቅ ፖለቲካዊ መረጋጋት እንደነበረው ለመረዳት ያስችለናል። ደግሞም በሰሜን እስራኤል በአማካኝ በየአስር ዓመቱ አንድ ንጉሥ ሲነግሥ፤ በይሁዳ ግን በየአስራ ስምንት ዓመት፤ አንድ ንጉሥ ይነግሥ ነበር።

⁶³ 2ኛነገ24፡31

⁶⁴ 2ኛነገ17፡-17፡41

ምዕራፍ 1

ምርሶ

የትንቢተ ኤርሚያስ መጽሐፍ ሲጀምር፤ እግዚአብሔር ኤርሚያስን «ምን ታያለህ?» በማለት በተደጋጋሚ የሚጠይቅባቸው ክፍሎች በተለይ የአንባቢን ትኩረት ይሰጣሉ። በእርግጥ በወቅቱ ለነብዩ የተሰጠው መልዕክት ከእርሱ በፊት ለነበሩት ነብያት ከተሰጡት በይዘታቸው የተለዩ በመሆናቸው የነብዩን ጥንካሬ የሚጠይቁ እንደነበር ግልጽ ነው።⁶⁵ ለሁለተኛ ጊዜ የእግዚአብሔር ቃል «ምን ታያለህ?» እያለ ወደ ኤርምያስ ሲደርስ፤ ኤርምያስ ከሰሜን በኩል አንድ የሚፈላ አፍላል እያየ የነበረ ሲሆን፤ የማሰሮውም አፍ ወደ እስራኤል አንጻር ያዘነበለ ነበር። ከዚያ ቀጥሎ እግዚአብሔር ለኤርሚያስ የተናገረው ነገር ደግሞ የእስራኤልን መጻሊ ዕድል የወሰነ ሲሆን፤ መልዕክቱም እንዲህ የሚል ነበር።

ከሰሜን በምድረቱ በሚኖሩ ሁሉ ላይ ድንገት መፃፈት ይወርድባቸዋል። እነሆ የሰሜን መንግሥታትን ሕዝቦች ሁሉ አጠራሰቡ፤ ንጉሦቻቸውም ይመጣሉ፤ ዙፋናቸውን በአዩራሳላም መገቢያ በርቶ፤ በቅጥርጅ ዙሪያ ሁሉ፤ በይሁዳም ከተሞች ሁሉ ይዘረጋሉ። እነን በመተው ከፋት ስለሠራ፤ ሰሊሶች አማልክት ዕጣን ሰላጠኑ፤ አጃቸው የሠሯቸውን ሰላመሰኩ፤ በሕዝቢ ላይ ፍርድን ዐውጃለሁ።

በዚህ ስፍራ ኤርሚያስ ነብይነቱ ከእስራኤል ይልቅ ለአሕዛብ መስሎ ይታያል፤ ደግሞም በትንቢቱ መጀመሪያ ክፍል እንደተመለከተው እግዚአብሔር እጁን ዘርግቶ የነብዩን አፍ ከዳሰሰ በኋላ «እነሆ፤ ቃሉን በአፍህ አጥፋለሁ፤ እንደትነቅልና እንደታፈርሰ፤ እንደታጠፋና እንደትገሰጠጥ እንደታገድና እንደትተክል በአሕዛብና በመንግሥታት ላይ ዛሬ ሾሞሁሁ» የሚለው ክፍል፤ የትንቢቱ ዋነኛ መሠረት ነው። በመሆኑም እግዚአብሔር በነብዩ አፋ ውስጥ ያስቀመጠው ቃል ሕዝቡን ከምድራቸው ነቅሎ፤ አፍርሶ፤ አጥፍቶና ገልብጦ፤ በላያቸው ላይ የአሕዛብ መንግሥታትን

ሊያንጽና ሊተክል እስከሚችል ድረስ ታላቅና በሥልጣን የተሞላ ነበር። ይኼም ኤርሚያስን ከማንኛውም ሌላ ነብይ የተለየ ያደርገዋል የሚል እምነት አለኝ።⁶⁶

እርግጥ ነው፤ በሕዝቡ ላይ ይኼ ሁሉ መከራና ስቃይ የሆነው በይሁዳ የነገሡ አብዛኛዎቹ ነገሥታት፤ እግዚአብሔር የሚወደው ዓይነት ተግባር ባለመፈጸማቸው ምክንያት ነበር። በአንጻሩ እግዚአብሔር ለኤርሚያስ የሚሰጠው መልዕክት ጠንክር ያለ ስለነበር በነገሥታቱ ዘንድ መቼም ጊዜ ተወዳጅ ሊሆን አልቻለም። በዚያ ላይ አንዳንድ ሐሰተኛ ነብያት የኤርሚያስ ትንቢት እንደማይፈጸምና እርሱም በከንቱ እንደሚያስፈራራ አድርገው በማቅረብ ሕዝቡ ሊሰማው የሚወደውንና የሚመቸውን ዓይነት ትንቢት ከልባቸው እያፈለቁ ከንቱ ተስፋ ይሰጧቸው ነበር፤ እናም ይኼ በራሱ ለኤርሚያስ ሌላ ታላቅ ፈተና እንደሆነበት ግልጽ ነው።⁶⁷ በብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ አጥኚዎች ዘንድ «አልቃሻው ነብይ» በመባል የሚወሳው ይኼው ነብይ፤ በይሁዳና በእስራኤል ላይ ወደፊት ሊሆን ያለውን ነገር አስቀድሞ ስለተረዳ ዕድሜ ልኩን እያለቀሰ እንደኖረ ይነገርለታል።

⁶⁵ ኤር1:9-16።

⁶⁶ ይኼን ለኤርሚያስ በተለይ የመጣውን ቃል፤ ብዙ ሰዎች በቤተ ክርስቲያን መድረኮች ላይ በተደጋጋሚ ለሰሚጠቅሱት ክፍሉ ሰብዙ ሰዎች አዲስ አይደለም። እነ እንደታዘነበኩት ከሆነ እንዳንድ ሰዎች በማንኛውም ጊዜ ኤርሚያስ የነበረው ዓይነት ሥልጣን እንዳላቸው ነው የሚያስቡት። እነ ግን በኤርሚያስ ላይ የነበረው ትንቢታዊ ቅበት ፍጹም «የተሰየ ነው» ባይ ነን።

⁶⁷ በትንቢተ ኤርምያስ ምዕራፍ 28 ላይ ያለውን ይመሰክታል።

የይሁዳ ፍጻሜ

በ626 ዓ.ዓ ባቢሎን፤ ኃያል መንግሥት ሆኖ ከአስራኤል በስተሰሜን ምሥራቅ በኩል ብቅ አለች፤ እርሷም ነብዩ ኢርምያስ አስቀድሞ ከሰሜን በኩል በሚፈላ አፍላል ምሳሌ የገለጣት ነበረች። ባቢሎን በ609 ዓ.ዓ አሦርን አሸንፋ የአካባቢው ብቻ ሳይሆን የዓለም ኃያል መንግሥት መሆኗን አስመሰክረች። በ605 ዓ.ዓ ደግሞ ይሁዳን ማስገበር ጀመረች። ዳንኤልና ባዶኞቹ የተማረኩት በዚያን ጊዜ ነበር። በወቅቱ ባቢሎናውያን ከይሁዳ ምድር መርጠው የወሰዷቸው አይሁዳውያን በሙሉ ማለት ይቻላል በዕድሜአቸው ወጣት የነበሩ ሲሆን ጥበበኛና የመማር አቅም ያላቸው ይበዙ ነበር።

597፡ ዓ.ዓ ናቡከደነፆር ለሁለተኛ ጊዜ ይሁዳን በወረረበት ወቅት ንጉሡ የአኪንን፤ ሕዝቅኤልና ሌሎች አይሁዳውያንን ማርኮ ወደ ባቢሎን አጋዘ። እግዚአብሔር አስቀድሞ በነብያቱ አፍ እንደ ተናገረው፤ ናቡከደነፆር የመቅደሱንና የቤተ መንግሥቱን ሀብት በሙሉ ወደ ባቢሎን ጨምሮ ወሰደ፤ ንጉሥ ሰሎሞን ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ያሠራቸውን የወርቅ ዕቃዎች ሁሉ ዘረፈ። ከዚህም ሌላ የኢየሩሳሌም ነዋሪዎችን፤ የጦር አለቆቹንና ተዋጊዎቹን፤ የእጅ ባለሙያዎችንና ቀጥቃጮችን በአጠቃላይ ዐሥር ሺህ ሰው በምርኮ ወደ አገሩ አጋዘ። በዚያ የቀሩት የመጨረሻ ድኾች ብቻ ነበሩ።⁶⁸

ሰዴቅያስ፤ በይሁዳ በነገሠበት ወራት የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር ለሦስተኛ ጊዜ በኢየሩሳሌም ላይ ወረራ ፈጸመ፤ ለዚህኛው ወረራ ምክንያት የሆነው የሰዴቅያስ ዐመጽ ነበር። ሰዴቅያስ ከእግዚአብሔር ዘንድ ጥበቃ እንዲኖረው የሚያስችል አንዳች ነገር ሳይኖረው እንዲሁ በጀብደኝነት ተነሣስቶ በገጠመው ጦርነት የባቢሎናውያን የአጸፋ ምላሽ የከፋ ሆነ⁶⁹ በዚያው ዘመን የናቡከደነፆር ሠራዊት ከሰዴቅያስ የንግሥና ዘመን ዘጠነኛ ዓመት አስረኛ ወር ጀምሮ እስከ አስራ

አንደኛ ዓመት አራተኛው ወር ድረስ ኢየሩሳሌምን ለዕርድ ከበባት። በእነዚያ ወራት በከተማዬቱ ውስጥ ራብ ስለጸና ሕዝቡ የሚቀምሰው አጣ። ባቢሎናውያን ከተማይቱን እንደከበቧት የከተማይቱ ቅጥር ተጣሰ፤ ንጉሥ ሰዴቅያስም ሸሽቶ ሊያመልጥ ሲሞክር በባቢሎናውያን እጅ ወደቀ። አስቃቂ ቅጣትም ተቀጣ። በመጀመሪያ ባቢሎናውያን የንጉሡን ሁለት ልጆች በዓይኑ ፊት አረጁቸው፤ ቀጥለውም የራሱን ሁለት ዓይኖች ካወጡ በኋላ፤ በናስ ሰንሰለት አስረው ወደ ባቢሎን ወሰዱት።

የናቡከደነፆር የክብር ዘብ አዛዥና የባቢሎን ንጉሥ ከፍተኛ ባለ ሥልጣን የሆነው ናቡዘረዳንም፤ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ፤ ቤተ መንግሥቱንና በኢየሩሳሌም የሚገኙ ቤቶች ሁሉ አቃጠለ። በክብር ዘቡ አዛዥ የተመራው የባቢሎን ሠራዊትም በኢየሩሳሌም ዙሪያ የነበረውን ቅጥር አፈረሰ። ከናስ የተሠሩትን የቤተ መቅደሱን መገልገያ ዕቃዎች በዘበዘበ። በክህነት በማገልገል የነበሩ ሰዎችንም ማርኮ አጋዘ። በከተማዬቱ ቀርቶ የነበረ፤ ከድቶም በዚያ የተገኘውን ሰው ሁሉ ነድቶ ወደ ባቢሎን ወሰደ። ሆኖም አዛዢ ከአገሬው ሰዎች ምንም የሌላቸውን ድኾች ወይን እንዲተክሉ፤ ዕርሻም እንዲያርሱ ተዋቸው። ጎዶልያስ የተባለ አይሁዳዊንም በቀረው ሕዝብ ላይ አለቃ አድርጎ ሾመው። በዚህ ዓይነት ባቢሎናውያን፤ ኢየሩሳሌምንና መቅደሱን ደመሰሱ፤ ሕዝቡንም ከአገሩ አገዘው በመውሰድ የተስፋው ዘር በተስፋው ምድር ላይ ያለው ጎልውና እንዲያከትም አደረጉ።

የቃል ኪዳኑ ሕዝብ ለምን ይኼ ሁሉ ስደትና መከራ እንደደረሰበት የተለያዩ ምክንያቶችን መደርደር ቢቻልም ዋና፤ ዋናዎቹ ግን የሚከተሉት ናቸው፤ 1ኛ፤ ሕዝቡና ነገሥታቱ ጣኦታትን ስላመለኩ፤ 2ኛ፤ ከአሕዛብ ጋር ስላመነዘሩና ስለተጋቡ፤ 3ኛ፤ ልዩ ልዩ የዓመት በዓላትን፤ ይልቁኑም ሰንበታቱን በታማኝነት ስላላከበሩ 4ኛ፤ የቤተ መቅደሱን እና የሌዋውያኑን ጉዳይ ቸል ስላሉ ነው።

⁶⁸ እር1፡13። ዳን1፡7። 2ኛነገ24፡13-14
⁶⁹ 1ኛነገ25፡1-22

ምዕራፍ 16

ከባቢሉን
ወንጌቶች ማጽ

ከባቢሉን ወንጌቶች አጠገብ በዚያ ተቀመጥን፤
ጽዮንንም ባሰብናት ጊዜ አጅግ አስቀሰን።⁷⁰

እግዚአብሔር፤ አብርሃምን ከባቢሉን እንዲወጣ ካዘዘው ከሺ ዓመታት በኋላ እስራኤላውያን እንደገና ወደዚያ ምድር በባርነት እንዲመለሱ መፍቀዱ እጅግ የሚደንቅ ነው። አብርሃም በባቢሉን ከሚኖሩ ሰዎች ሁሉ ይልቅ ጻድቅ ሰው ስለነበር፤ በእግዚአብሔር ወደ ታየለት ምድር ተጓዘ። በተቃራኒ ዘሮቹ ደግሞ ለእግዚአብሔር ባለመታዘዛቸውና በመሞታቸው ምክንያት ወደዚያች ምድር በግድ ተመለሱባት። ስለሞን መቅደሱን ሠርቶ በፈጸመ ጊዜ እግዚአብሔር ተገልጦለት ስለዚህ ጉዳይ ለእርሱና ለሕዝቡ ተስፋና ማስጠንቀቂያ ሰጥቶት ነበር።⁷¹

አስቀድሞ በዚህ መጽሐፍ እንደተጠቀሰው፤ እጅግ የሚደንቀው ነገር፤ እስከዚህ ዘመን ድረስ የዓለም የሃይማኖት፤ የፖለቲካና የኢኮኖሚ የልብ ምት የሚገኘው አብርሃም ተጠርቶ ከወጣበት ዘሮቹ ተማርከው በዚህ መስመር ላይ መሆኑ ነው። ይህም፤ እስከ ዛሬ የሆነው ሁሉ በእግዚአብሔር የዘላለም ዕቅድ መሠረት እንደሆነ የሚያስረዳ ነው።

ያም ሆኖ፤ እንደ ትንቢተ ዳንኤል፤ ትንቢተ ሕዝቅኤልና መጽሐፈ አስቴርን የመሳሰሉ አስደናቂ መጻሕፍት የተጻፉት፤ እስራኤላውያን በምርኮ በነበሩባቸው ዓመታት ነበር። መጻሕፍቱም፤ ከአይሁዳውያን አንዳንዶቹ በምርኮ እንኳ ሆነው፤ ስለተሰፋው መፈጸም የሚማልዱና በባዕድ ምድር ለቃሉ የሚታዘዙ ትሩፋን እንደነበሩ ያስገነዝባሉ።⁷²

⁷⁰ መዝ 137:1።

⁷¹ 1ኛነገ፡3:9።

⁷² ትንቢተ ዳንኤል፤ ትንቢተ ሕዝቅኤልንና መጽሐፈ አስቴርን ይመስከታል።

ዳንኤልና ጓደኞቹ

በናቡከደነፆር የመጀመሪያ ወረራ ከተሰፋው ምድር ወደ ባቢሉን ከተማረኩ አስተዋይና ጥበበኛ ወጣቶች እንዱ ዳንኤል ነው፤ ዳንኤል ወደባቢሉን የተወሰደው ንጉሥ ኢዮአቂም በይሁዳ በነገሠ በ3ኛው ዓመት ሲሆን፤ ከእርሱም ጋር የቤተ መቅደሱ ንዋያተ ቅድሳትና ሌሎች እስረኞች አብረው ተገዘዋል።⁷³ ንጉሡ ከእስረኞች መካከል የልዑላን ቤተሰብ የሆኑ ወጣቶች እንዲመርጥለት «አሸፈናዝ» የተባለውን ሰው ሾመ። ወጣቶቹም በቤተ መንግሥት ለማገልገል በቂ ችሎታ እንዲኖራቸው መልክ መልካም፤ ጥበብና ማስተዋል ያላቸው፤ ሁሉን ነገር በፍጥነት መረዳት የሚችሉ፤ የሰውነታቸው አቋምም የተስተካከለ መሆን እንዳለበት አስገነዝበው። የባቢሉናውያንን ቋንቋና ሥነ ጽሑፍ እንዲማሩና የሚበሉትም ሆነ የሚጠጡት ከንጉሡ ማዕድ እንዲሆን ታዘዘላቸው። በዚህም ዓይነት ለሦስት ዓመት ከሠለጠኑ በኋላ በንጉሡ ፊት ቀርበው ሥራቸውን እንደሚጀምሩ ታሰበ።⁷⁴

ይኼም እስራኤላውያኑ ከቋንቋ ጀምሮ የነበራቸውን እሴቶችን ሁሉ በማስጣል መጪው ትውልድ ምንም ዓይነት ቱውፊትም ሆነ ትዝታ እንዳይኖረው የሚያደርግ ሴራ ነውና እጅግ የሚደንቅ ዕቅድ ነበር። በዚያ ላይ ለዚህ ሥልጠና የታጩት፤ የመሳፍንት ዘሮችና ወጣቶች እንዲሆኑ የተወሰነው ሆነ ተብሎ እንደሆነ ግልጽ ነው። ደግሞም በየዕለቱ በንጉሡና በባቢሉናውያን በሚመለከቱ ጣዖታት ፊት ከቀረበ በኋላ እነሱም እንዲበሉትና እንዲጠጡት የተፈለገው «የንጉሡ ማዕድ» እስራኤላውያኑ ማንነታቸውን ረስተውና ከደው ፍጹም የሌላ መንግሥት አገልጋይ እንደሆኑ እንዲያስቡ የሚያደርግ ከመሆኑም በላይ የእስራኤልን አምላክ ፈጽሞ እንዲረሱ ለማድረግ ታስቦ የተቀነባበረ ተንኮል ነው። በመሆኑም ይኼ ረቂቅ ተንኮል ያዘለ ሕግና የኑሮ ሥርዓት ዳንኤልና ጓደኞቹን እጅግ ተፈታትኖአቸዋል።

⁷³ 2ኛነገ24:1-3።ሕዝ23:23፤ዳን1:2።ዕን1:5-12።

⁷⁴ ዳን1:4

በመቀጠልም የንጉሡ ባለሟሎች የዳንኤልንና የሦስቱ ጓደኞችን መጠሪያ ስም ሙሉ ለሙሉ በመቀየር፤ ከቀድሞ ትርጉም ፍጹም ተቃራኒ እንዲሆን አደረጉ። በዚሁ መሠረት «ዳንኤል» የሚለው ስም ትርጉሙ «ስግዚአብሔር ዳኛ» የሚል ሆኖ ሳለ «ብርሃኑ» ተብሎ እንዲጠራ አዲስ ስም ሰጡት። የዚህ አዲሱ ስሙ ትርጉምም «በዚህ ሕይወትን ይጠብቃል» ማለት ነው። «ሐናንያ» የሚለው የዳንኤል ጓደኛ ስም ትርጉም «ስግዚአብሔር ይገኝ ያሳዩል» ማለት ቢሆንም፤ በዚህ ፋንታ «ሲድፊቅ» እንዲሰኝ ተወሰነበት፤ ትርጉሙም «የሕክ ተሰዛዝ» ማለት ነው። እንደዚሁም «ሚሻኤል» የሚለው ስም ትርጉም «ስንደ ስግዚአብሔር ያለ ሣነው» ቢሆንም «ሚሳቅ» እንዲሆንና «ስንደ ስኮ ያለ ሣነው?» የሚል ትርጉም ባለው ስም እንዲለወጥ ተደረገ። «ወዘርያ» የሚባለውና «ስግዚአብሔር ይረዳል» የሚል ትርጉም ያለው ስም የነበረው የዳንኤል ጓደኛ፤ ስሙ ተለውጦ «ስብድና» እንዲባል ተወሰነበት፤ ይህም «የሃስ ስገዳ» ማለት ነው።⁷⁵

በመሠረቱ ለአንድ አስራኤላዊ ስሙ፤ የማንነቱ መገለጫ ተደርጎ ስለሚቆጠር ከጥንት ጀምሮ ማንም አባት ለልጁ ስም ሲያወጣ ብዙ ነገሮችን አገናዝቦ ነው። ስለዚህም ነው፤ በብዙ የአስራኤል ልጆች ስም ውስጥ እንደ «ኤል» የመሳሰሉ የእግዚአብሔር ስሞችን የምናገኘው። ዳሩ ግን እነዚህ ለምርኮኞቹ የወጡላቸው አዲስ ስሞች ውስጥ ያሉት «ቤል» «ናቡ» «አኩ» እና «ነጎ» በመባል የሚታወቁት ስሞች በወቅቱ በባቢሎን ምድር ስፍራ የሚሰጣቸው ጣዖታት መጠሪያ ነበሩ። እናም የዳንኤልና የጓደኞቹ ስም የባቢሎናውያንን አማልክትን ታላቅነት በሚያወሱ ስሞች እንዲቀየሩ መደረጉ፤ የአምላካቸውን ክብርና ስም ዝቅ ለማድረግ ታልሞ የተደረገ እንደሆነ ለሁሉም ወገን ግልጽ ነበር። እነዳንኤል ግን ከሚባሉት ምግብ ጀምሮ በማናቸውም ነገር ከባቢሎናውያን ጋር ባለመናካካት እንዳይረከቡ ተጠነቀቁ። እግዚአብሔርም በባዕድ ምድር፤ በስደት በኖሩበት ዘመን በሁሉም ነገር ሞገስ ሆናቸው፤ በማናቸውም ትምህርትና በዕውቀት መላቅን ሰጣቸው፤ ምንም እንኳን የባቢሎናውያንን ቋንቋ፤ ትምህርትና

ሥነ ጽሑፍ ቢያቁም የባቢሎናውያን የኑሮና የአምልኮ ሥርዓት በእነሱ ውስጥ ስፍራ አልነበረውም። ትምህርታቸውንም ጨርሰው ልክ እንደነርሱ ከተለያዩ ስፍራ ተግዘው በባቢሎን ከሚኖሩ «ጠቢባን» ጋር በናቡከደነፆር ፊት ሲቀርቡ፤ ከሁሉ የላቁ መሆናቸው ተረጋግጠው።⁷⁶

አንድ ቀን ናቡከደነፆር ቁመቱ 27 ሜትር፤ ስፋቱ 3 ሜትር የሆነ፤ ከወርቅ የተሠራ ምስል በባቢሎን ምድር በዱራ ሜዳ አቆመ፤ ቀጥሎ ከየአገሩ ወደባቢሎን ያመጣቸው ሹማምንቶች ተሰብስበው ለምረቃ በተዘጋጀው ምስል ፊት ቆመው ሳለ፤ አንድ ዐዋጅ ነጋሪ ቆሞ፤

አናገተ ከሰዩ ሰዩ ሀገር የመጣችሁ ሕዝቦችና ሰዩ፤ ሰዩ ቋንቋ የምትናገሩ ነገዶች ሆይ፤ የመሰከትና የአንቢልታ፤ የመሰንቆና የክራር፤ የበገናና የዋሽንት፤ የዘፈንም ሁሉ ደምፅ በሰማችሁ ጊዜ በምድር ላይ ተደፍታችሁ ንጉሡ ናቡከደነፆር ላቆመው የወርቅ ምስል አንድትሰገዱ ታዛቸኋል። በምድር ላይ ተደፍተ የማይሰገድ ቢኖር በሚገደው የአሳት ነበልባል ውስጥ ወዲያው ይጣላል⁷⁷

በማለት በኃይል ተናገረ።በዚያ የተሰበሰቡ ሰዎች ሁሉ የዐዋጁን ድምፅ ሲሰሙ እንደታዘዙት ተደፍተው ሰገዱ። ሆኖም ከባቢሎን «ጠቢባን» አንዳንዶች ወደ ንጉሡ ቀርበው «እነሆ ከሰደሁድ ወገን የሆኑት ሲድፊቅ፤ ሚሳቅና አብድናጎ አንተ ባዘዝኸው መሠረት ላቆምከው ምስል አሰሰገዳም» ሲሉ ሦስቱን አይሁዳውያን ከሰሱ። ንጉሡም ሲሰማ እጅግ ተቆጥቶ ወደ እርሱ አስጠራቸው፤ ነገሩን መርምሮ እውነት ሆኖ ባገኘው ጊዜ «ላቆምኩት ምስል ወደቃችሁ ብትሰገዱ የተሻለ ነው፤ ባትሰገዱ ግን የሚገደው የአሳት ነበልባል ውስጥ ወዲያው ትጣላላችሁ፤ ከእኔም የሚያድናችሁ አምላክ አንደሰሰ ዕውቁ።» ሲል አስፈራራቸው። ወጣቶቹ ግን የንጉሡን ዛቻ ሳይፈሩ እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤

በዚህ ጉዳይ ራሳችንን የምንከላከልበት መስላ ልንሰጥህ አንፈልገም፤ የምናገለገለው አምላክ ከዚህ ከሚገደው አሳትም ሆነ ከአንተ አጅ ሲያድነን ይችላል፤ ንጉሥ ሆይ ሲያድነን ፈቃዱ ባይሆን አንኳ አማልክቶችህን አንደ ማናመልክና ላቆምከው የወርቅ ምስል አንደማንሰገድ አወቅ።

⁷⁵ የትንቢተ ዳንኤል ፕናት፡ ስላታሚድና ማተሚው ያስተገለጠ።

⁷⁶ ዳን፤17-20
⁷⁷ ዳንኤል ምዕራፍ ሦስት በጠቅላላ።

ናቡከደነፆርም በወጣቶቹ መልስ እጅግ ተቆጥቶ፤ እሳቱ ከቀድሞው ሰባት እጥፍ ሆኖ እንዲነድ አዘዘ። ቀጥሎም ሦስቱን ሰዎች አስረው ወደሚነድደው የእሳት ነበልባል ይጥሏቸው ዘንድ ከሠራዊቱ ብርቱ ለሆኑት ትዕዛዝ ሰጠ። ልጆቹም የፈጥኝ ታስረው ከነልብላቸው ወደ እሳቱ ተጣሉ፤ ከእሳቱ ወላፊን ከፍተኛነት የተነሣ የጣሏቸውን ሰዎች አቃጠላቸው። ወጣቶቹ ግን ምንም ነገር እንዳልተፈጠረ፤ በእሳት ውስጥ «የአማልክት ልጅ» ከሚመስል አራተኛ ሰው ጋር ዘና ብለው ሲመላለሱ ናቡከደነፆር በገዛ ዓይኑ አየ። ወደሚነደው እሳትም ቀርቦ «የሰው አምላክ ባሪያዎች የሆናችሁ አናንተ ሲደረቅ፤ ሚሳቅ፤ አበድና፤ ሀይ፤ ወጥታችሁ ወደዚህ ኑ» በማለት ጠራቸው። ከእሳቱ ሲወጡ ሁሉም ሰው ወደ እነርሱ በመቅረብ ተመለከቷቸው፤ እሳቱ ወደልብላቸውም ሆነ አካላቸው እንዳልደረሰም አዩ፤ ሌላው ቀርቶ ከፀጉራቸው አንዲቷ እንኳ እንዳልተቃጠለችና የጢሱም ጠረን በልብላቸው ላይ እንደሌለ ተመለከቱ። ከዚህ በኋላ ንጉሡ ወዲያው ሌላ አዋጅ አወጣ፤ እርሷም እንዲህ የምትል ነበረች።

አንደርሱ የሚታደግ ሌላ አምላክ የሰምና ሰሰዚህ በአገርቸ ሁሉ በሚኖሩና በሰዓ ልዩ ቋንቋዎች በሚናገሩ ሕዝቦች ሁሉ መኻል በሲደረቅ፤ በሚሳቅና በአበድና፤ አምላክ ላይ የሰድብ ቃል የሚናገር ቢኖር ሰውነቱ ተቆራርጦ አንዲጣልና ቤተም የፍርስራሽ ከምር አንዲሆን አውቋለሁ።

ንጉሡ እስራኤላውያኑን በባቢሎን ግዛት ሁሉ ከፍ አድርጎ ሾማቸው። ዳንኤልም ናቡከደነፆር በተደጋጋሚ ህልም አልሞ የሚፈታለት እጥቶ ሲቸገር፤ ደርሶ ስለፈታለት ከንጉሡ ብዙ ሽልማትና ሥልጣን አገኘ። የናቡከደነፆር የመጀመሪያው ህልም፤ እርሱን ጨምሮ ከእርሱ በኋላ የሚነሡ አራት የአሕዛብ መንግሥታትን የሚመለከት ነበር።⁷³ ይኼም ከዚያ ዘመን ጀምሮ እስከ ዛሬ ድረስ በዓለም ላይ ለተከናወኑ አበይት ነገሮች ቁልፍ ከመሆኑም በላይ፤ በዛሬው ጊዜ በዚያ ህልም ከተገለጡት መንግሥታት የሚበልጡት ተነሥተውና ወድቀው የሚቀረው የመጨረሻው ብቻ ነው። ሌላኛው የንጉሡ ህልም ስለራሱ

⁷³ ዳንኤል ምዕራፍ 2፤ ዳንኤል ምዕራፍ 4፤ ዳንኤል ምዕራፍ 5

ውድቀት በቅድሚያ የተመለከተው ሲሆን፤ ይኼም ሥልጣንና ሹመቱን በራሱ ችሎታና ጉልበት እንዳገኘው አድርጎ ባሰበ ጊዜ እግዚአብሔር ልኩን እንደሚያሳየው ያስታወቀበት ነበር። ንጉሡ ይኼን አስገራሚ ህልም ካየ ከእስራ ሁለት ወራት በኋላ በቤተ መንግሥቱ ሰገነት ላይ እየተመላለሰ «ይህችን ታላቅ የባቢሎን ከተማ ክብረና ገርማዬ አንዲገበጥበት በጋይሴ ብርታት የሠራገት አኔ ስይደሰሁምን?» እያለ በመናገሩ ወዲያው ከሕዝብ መኻል ተባረረ፤ እንደ በሬም ሳር በላ፤ ከሰማይም በወረደ ጠል ሰውነቱ ረሰረሰ፤ ጠጉሩም እንደ ንስር ላባ አደገ፤ ጥፍሩም እንደ አሞራ ጥፍር ሆነ። ይኼም በእርሱ ላይ የሆነው እግዚአብሔር በመንግሥታት ሁሉ ላይ ሥልጣን እንዳለውና መንግሥታትንም ለወደደው ሰው እንደሚሰጥ የሚያስገነዝብ ነበር። በእርግጥም ናቡከደነፆር እነዚያ አስቸጋሪ ሰባት ዓመታት ከተፈጸሙ በኋላ ለእግዚአብሔር አስደናቂ ቅኔ አቅርቧል፤

እግዚአብሔር ዘላለማዊ ንጉሥ ነው፤ ሰመንግሥቱም ፍጻሜ የሰጡም፤ በምድር ላይ የሚኖሩ ሕዝቦች ሁሉ በእርሱ ፊት ኢምንት ናቸው፤ በሰማይ መሳዕከትም ሆነ በምድር በሚኖሩ ሕዝቦች ላይ የፈቀደውን ያደርጋል፤ ፈቃዱን መቃወም የሚችልና ይህንን ስምን ታደርጋለህ? የሚለው ማንም የሰም።

ከናቡከደነፆር በኋላ በባቢሎን በነገሠው በቤልሻጸር ዘመንም ዳንኤል ነገሥታቱን ዕንቅጃልሽ ሆኖ ያስጨነቃቸውን ራእይ መፍታት አላቋረጠም። በዚሁ መሠረት ቤልሻጸር በግድግዳ ላይ የምትጽፍ እጅና ጽሑፏን በራእይ ተመልክቶ ሲጨነቅ ምንነቱን የፈታለትና ትርጉሙን የነገረው እርሱ ነው። በወቅቱ ለንጉሡ በግድግዳ ላይ ተጽፎ የተመለከተው «ማኔ፤ ተቀሰ፤ ፋሪስ» የሚል ሲሆን፤ ትርጉሙም «እግዚአብሔር የመንግሥትህን ዘመን ቆረጠው ወደ ፍጻሜም አደረሰው፤ በሚዛኑ ተመዝህ ቀስህ ተገኘህ፤ መንግሥትህ ተከፈለ፤ ለሚዳናውያንና ለፋርስ ተሰጠ ማለት ነበር። በመሆኑም በዚያው ምሽት የባቢሎን ንጉሥ ተገደለና ሜዶናዊው ዳርዮስ መንግሥቱን ወሰደ።

አስቀድሞ በነብዩ ኤርምያስ በኩል እስራኤላውያን ለሰባ ዓመታት በሰደት ምድር ተበትነው እንደሚኖሩ የተነገረው ቃልም ተፈጸመ፤ ዳንኤልና ጓደኞቹ ግን በአሕዛብ ነገሥታት ዘመን የእግዚአብሔር

መንግሥት ህልውና በባዕድ ምድር መግለጥ ቻሉ። በዚህም ምክንያት የእግዚአብሔር መንግሥት በቦታና በስፍራ የማትወሰን መሆኗን ለአሕዛብ መንግሥታትና ገዢዎች ብቻ ሳይሆን፤ ከልዩ ልዩ አገር ለመጡ ሕዝቦች በግልጽ በማሳየት፤ የእነርሱ አምላክ ከሁሉ የተለየ መሆኑን በግልጽ መሰከሩ።

የባቢሎን መንግሥት ቀስ በቀስ እየተዳከመ ሄዶ በ539 ዓ.ዓ ወደቀ፤ የፋርስና የሚዶን ጥምር መንግሥትም በአካባቢው ልዕል ኃያል ሆኖ ተነሣ።⁷⁹ እርሱም ለአይሁዳውያኑ ከባቢሎን ይልቅ ርህራሄና የልብ ስፋት ያሳየ መንግሥት ነበር። ንጉሡ ዳርዮስም ዳንኤልን ከሦስት ታላላቅ ባለሥልጣኖች አንዱ አድርጎ በመንግሥቱ ላይ ሾመው። ዳሩ ግን በተሰጠው ሥልጣን ቅናት የገባቸው አንዳንድ ሰዎች፤ ዳንኤልን ሊያሳጡት በየዕለቱ ሰበብ ይፈልጉበት ነበር። እርሱ ግን ጠንቃቃ ስለነበር ምንም ሰበብ ሊያገኙበት አልቻሉም። በየዕለቱም መስኮቶቹን በኢየሩሳሌም አንጻር ከፍቶ የመጸለይ ልማድ ነበረው። ጠላቶቹም በዚሁ የጸሎት ልማዱ በኩል ቢያጠምዱት ለክስ የሚሆን አንዳች ምክንያት እንደማያጡ ተስፋ አደረጉ፤ የጠነሰሱት አስነዋሪ ቤሩ ሰምሮላቸው በአንበሳ ጉድጓድ እንዲጣል አስፈረዱበት፤ አምላኩ ግን የአንበሶቹን አፍ ስለዘጋለት ሌሊቱን ምንም ሳይሆን አደረ።⁸⁰ ይኼም ታምር የተስፋው ሕዝብ አምላክ ከሌሎች አሕዛብ አመልክት ሁሉ የተለየ እንደሆነ የተገለጠበት ድንቅ አጋጣሚ ነው።

፲፪ ምዕራፍ ከምርኮ መመለስ

ከክርስቶስ ልደት በፊት በ538 ዓ.ዓ የፋርስና የሚዶን ንጉሥ የነበረው ንጉሥ ቂርስ አይሁዳውያኑን ከግዞት እንዲለቃቸውና ወደ ምድራቸው ተመልሰው የፈረሰ ቤቱን እንዲሠሩለት እግዚአብሔር እንዳዘዘው አዋጅ አስነገረ። በዚህ መሠረት ከአይሁድ የተወሰኑት በዘሩባቤል መሪነት ወደ ተስፋይቱ ምድር ተመልሰው ፈርሶ የቆየውን የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ በ534ዓ.ዓ መሥራት ጀመሩ። ይሁን እንጂ በዙሪያቸው ከሚኖሩ ድብልቅ⁸¹ ሕዝብና ከአሕዛብ ወገን በዚያው ዓመት በተነሣ ተቃውሞ ሥራው ተቋረጠ። አይሁዳውያኑም «ይኼ ሁሉ የሆነው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ መሠሪያው ባይደርስ ነው» የሚል ምክንያት ሰጥተው ኑሮና ትዳራቸው ላይ ብቻ ትኩረት አደረጉ። ሆኖም የወቅቱ የእግዚአብሔር የልብ ናፍቆት ግን የፈረሠው ቤቱ ተሠርቶ ማየት ነበር። ስለዚህ ነብዩ ሐጌን ልኮ ሕዝቡን ገሰጸ፤ ለቤተ መቅደሱ ሥራ እጃቸውን እንዲያበረቱም አነሣሣቸው።⁸² ምንም እንኳን በወቅቱ ሕዝቡ ለዘር የሚሆን እህል እስኪያጡ ድረስ በኃይለኛ የኑሮ ቀውስ ውስጥ የነበሩ ቢሆንም፤ መቅደሱን ለመሥራት ከተነሡበት ቀን ጀምሮ እንደሚባርካቸው እግዚአብሔር ቃል ገባላቸው። ሕዝቡም በትጋትና በታማኝነት ስለሠሩ መቅደሱ ተሠርቶ አለቀ፤ እስራኤልም ታላቅ ደስታ ተደሰተ። የቀድሞውን ቤተ መቅደስ ክብርና ውበት የሚያውቁ አንዳንድ ሰዎችም በተደባለቀ ስሜት ሲያለቅሱና ሲጸጸቱ እግዚአብሔር ግን የዚኛው ቤት ክብር ከመጀመሪያው ቤት የላቀ እንደሚሆን እየተናገረ ያጽናናቸው ነበር።

⁷⁹ ዳን5:30። በዚያች ልሊት የባቢሎናውያንን ንጉሥ በዕሻዘር ተገደለ። ማዳኖው ዳርዮስም መንግሥቱን ወሰደ።
⁸⁰ ትንቢተ ዳንኤል ምዕራፍ ስድስት

⁸¹ ላምራውያንን በተለይ ይመስከታል

⁸² የትንቢተ ሐጌ መጽሐፍ በጠቅላላ። ዕዝ:13፤5፤6። ዕዝ6:13-15።

ከዚህ ቀጥሎ በ458 ዓ.ዓ በዕዝራ የሚመራ ቡድን ኢየሩሳሌም ደረሰ።⁵³ ዕዝራም በተለይ ሕጉን በማንበብና በማስተማር ተጋ። በ445 ዓ.ዓ ነህምያ የተባለ ሰው የኢየሩሳሌምን ቅጥር መፍረስ ከወገኖቹ ለምቶ ሲያዝንና ሲተከዝ ቆየ፤ ሆኖም በእርሱ ዘመን የነበረው የፋርስና የሚዶን ንጉሥ የልብ ሐዘኑን ተመልክቶ ምን እንደሆነ ከራሱ ከተረዳ በኋላ ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ ቅጥሩንና በሮቹን እንዲሠራ በብዙ ነገር ረዳው። እርሱም የከተማይቱን ቅጥር በብዙ ተቃውሞ ጋር ሠራ።⁵⁴ ነህምያ የድህረት የመቅደሱና የሊዋውያን ነገር ገድ የሚለው ሰው ስለነበር በእስራኤል አያሌ የተሃድሶ ሥራ ሊያከናውን ችሏል።⁵⁵

በ331 ዓ.ዓ የግሪክ መንግሥት፤ የፋርስና የሚዶን መንግሥት ድል ነጥቶ፤ በታላቁ እስክንድር መሪነት የዓለም ልዕላ ጋያል መንግሥት ሆኖ ብቅ አለ። በግሪክ ስርዎ መንግሥት ሁነኛ ስፍራ የነበራቸው ታላቁ እስክንድርና ከእርሱ በኋላ ግዛቶቹን ተከፋፍለው የገዙ ነገሥታት ለሂለኒዝም ፍልስፍና⁵⁶ የተለየ ትኩረት በመስጠት ይታወቃሉ። ይኼም የተስፋው ሕዝብ ቋንቋ፤ ባሕልና ሃይማኖት ተጠብቆ እንዳይኖር ከፋኛ ተፈታትኖታል። በተለይም ከ175 ዓ.ዓ እስከ 164 ዓ.ዓ ድረስ በሶርያና በፍልስጤም ምድር ገዢ የነበረው «አንቲዮክስ ኤሌፋኑስ» የተባለው ሰው የእስራኤላውያኑን እምነት ለማርክስ ያሳደረገው ጥረት አልነበረም። በአንድ ወቅትም በቤተ መቅደሱ ቅዱስ መሰዊያ ላይ በሕጉ እርኩስ የሆነውን አሳማ እንደሰዋበት ይነገርለታል።⁵⁷ ነገር ግን 164 ዓ.ዓ «መቃባውያን» የተሰኙት የአይሁድ ብሔርተኞች በብርቱ ተጋድሎ ሊያሸንፉት ስለቻሉ አካባቢው ከግሪካውያኑ ተጽዕኖ ነፃ ሊወጣ ችሏል።

በ242 ዓ.ዓ ከተስፋይቱ ምድር በስተምዕራብ በኩል ሌላ ልዕላ ጋያል መንግሥት ብቅ እያለ ነበር፤ ይህም የሮም መንግሥት ነው። የሮም መንግሥት ከእርሱ በፊት ከነበሩት መንግሥታት ሁሉ ይልቅ ረጅም ዕድሜ ያለው መንግሥት ነው። ይኼን መንግሥት ከሌሎቹ መንግሥታት ልዩ የሚያደርገው ክርስቶስ የተወለደው በዚህ መንግሥት ጊዜ መሆኑና ከክርስቶስም ዘመን በኋላ ባለው የአዲስ ኪዳን ዘመን ለበርካታ ዓመታት ተጠናክሮ መቆየቱ ነው።⁵⁸ በእርግጥ የሮም መንግሥት ኢየሩሳሌምን የተቆጣጠረው በ63 ዓ.ዓ አካባቢ ነበር። በዚያ ላይ ክርስቶስ ከመወለዱ ጥቂት ዓመታት በፊት በኢየሩሳሌም የሚገኘውን ቤተ መቅደስ ማሳደስ ጀምሮ ነበር፤ የመቅደሱ ዕድሳትም የተጠናቀቀው ክርስቶስ ከሞተ በኋላ በ64 ዓ.ም ነው። ዳሩ ግን ራሳቸው ሮማውያን በ70 ዓ.ም ኢየሩሳሌምና በውስጧ የሚኖሩትን ሁሉ በደመሰሱ ጊዜ ቤተ መቅደሱን ሙሉ ለሙሉ አፈራርሰውታል። ቀጥሎ ባሉት መጻሕፍት የዚህንና የሌሎች ዝርዝር ታሪክ ያገኛሉ።

እንግዲህ ከፍጥረት ጀምሮ እስከ አዲስ ኪዳን መግቢያ ያለው የእግዚአብሔር መንግሥት ፍፍት በአጭሩ ይኼን የሚመስል ነው። ዝርዝሩ ደግሞ ከዚያ አስደናቂ የታሪክና የእውነት መጽሐፍ ከሆነው ቅዱስ መጽሐፍ ውስጥ ይገኛል። እንደ እውነቱ ከሆነ በ፲ ዓመታት በሚቆጠረው የሰው ልጅ ታሪክ ውስጥ እንዲህ ተሳክቶና ተስተካክሎ የተጻፈ መጽሐፍ በምድር ላይ በየትም ስፍራ አይገኝም።

⁵³ ዕዝ7:1-6።

⁵⁴ መጽሐፈ ነህምያ።2:20 የሰማይ አምላክ ያከናወነውና ስሜ ሳርያም እንደ ገና ሥራውን እንደሚረብን

⁵⁵ ነህ5:1-13። ነህ10:39፤አኖም የአምላካችንን ቤት ቅጽ አገኘም ።ነህ13:1-30። ነህ13:10-11

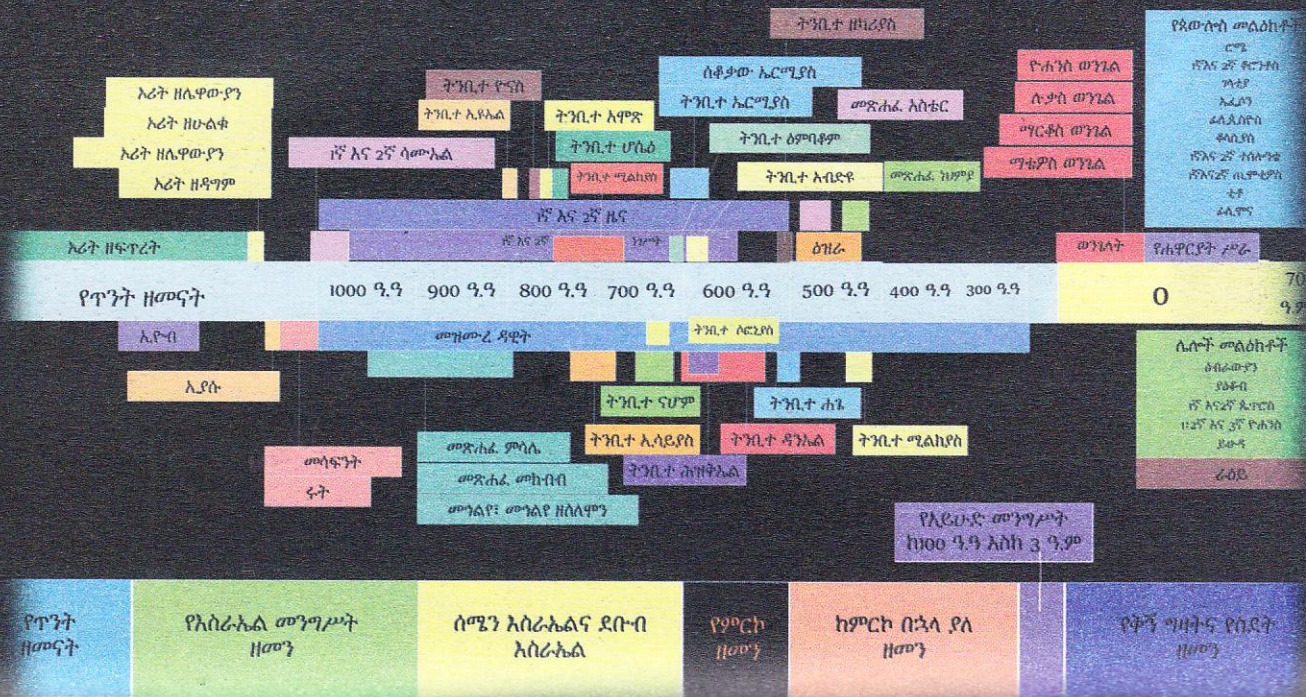
⁵⁶ «ሃሊዝም» /hellenism/የግሪክን ቋንቋ፤ በህል፤ አስተሳሰብን ወቅሶም። ፕንታዊ ግሪክነት/hellenistic/

/Dictionary of theology & related terms. Ashenafi Minasse Deacon. Page 53 1998 :99

⁵⁷ ዝርዝር ታሪኩ በዚህ መጽሐፍ ቀጣይ መጻሕፍት ውስጥ በካፋት ይገኛል።

⁵⁸ ሱቃ2:1-3። ማቴ27-11-26። ማር15:2-15። ሱቃ23:2-3፤18-25፤ ዮሐ18:29-19:16።

የመጽሐፍ ቅዱስ የጊዜ ሰሌዳ

የኢየሱስ ክርስቶስ

የታላቅ ልዩነት ሐረግ

መገገሥት እንደ ደጋፊ

የዳዊት ልጅ፣ የአብርሃም ልጅ የሆነው የኢየሱስ ክርስቶስ የትውልድ ሐረግ የሚከተለው ነው፡ አብርሃም ይስሐቅን ወሰደ፤ ይስሐቅ ያዕቆብን ወሰደ፤ ያዕቆብ ይሁዳንና ወንድሞቹን ወሰደ፤ ይሁዳ ከትዕማር ፋራስንና ዛራን ወሰደ፤ ፋራስ ኢስሮምን ወሰደ፤ ኢስሮምም አራምን ወሰደ፤ አራም አሚናዳብን ወሰደ፤ አሚናዳብ ነክሶንን ወሰደ፤ ነክሶን ሰልሞንን ወሰደ፤ ሰልሞን ቦላዝን ከረዓብ ወሰደ፤ ቦላዝ ከራት ኢዩቢድን ወሰደ፤ ኢዩቢድ አሴደን ወሰደ፤ አሴደ ንጉሥ ዳዊትን ወሰደ፡፡

ዳዊት የኦርዮ ሚስት ከነበረችው ሰሎሞንን ወሰደ፤ ሰሎሞን ሮብዓምን ወሰደ፤ ሮብዓም አቢደን ወሰደ፤ አቢደም አጽጽፍን ወሰደ፤ አጽጽፍ ኢዩጽጽፍጥን ወሰደ፤ ኢዩጽጽፍጥ ኢዩራምን ወሰደ፤ ኢዩራም ዓዝደንን ወሰደ፤ ዓዝደን ኢዩአታምን ወሰደ፤ ኢዩአታም አካዝን ወሰደ፤ አካዝ ሕዝቅደስን ወሰደ፤ ሕዝቅደስ ምናሊን ወሰደ፤ ምናሊ አሞንን ወሰደ፤ አሞንም ኢዮስዶስን ወሰደ፤ ኢዮስዶስ በባቢሎን ምርኮ ገዜ፣ ኢኮንደንንና ወንድሞቹን ወሰደ፤

ከባቢሎን ምርኮ በኋላ፣ ኢኮንደን ሰላትዶስን ወሰደ፤ ሰላትዶስም ዘረባቢሳን ወሰደ፤ ዘረባቢሳ አብዩድን ወሰደ፤ አብዩድ ኢስዶቋምን ወሰደ፤ ኢስዶቋም አዛርን ወሰደ፤ አዛር ሳዶቅን ወሰደ፤ ሳዶቅ አኪምን ወሰደ፤ አኪምም ኢስዩድን ወሰደ፤ ኢስዩድ አስዓዛርን ወሰደ፤ አስዓዛር ማታንን ወሰደ፤ ማታን ያዕቆብን ወሰደ፤ ያዕቆብ ዮሴፍን ወሰደ፤ ዮሴፍም የኢየሱስ ክርስቶስ አናት የማርያም አጮኛ ነበር፡፡

እንግዲህ ከአብርሃም አስከ ዳዊት ዐሥራ አራት ትውልድ፣ ከዳዊት እስከ ባቢሎን ምርኮ ዐሥራ አራት ትውልድ፣ ከባቢሎን ምርኮ እስከ ክርስቶስ ልደት ዐሥራ አራት ትውልድ . . . ⁸⁹

ሶፐን አሴዳፍ ደቡብ
አሴዳ

የገንዘብ

1000 ዲ.ግ 900 ዲ.ግ 800 ዲ.ግ 700 ዲ.ግ 600 ዲ.ግ 500 ዲ.ግ 400 ዲ.ግ 300 ዲ.ግ

0

አቶ ዘላለማዊ
አቶ ዘላለማዊ
አቶ ዘላለማዊ

ተገቢ ተገቢ

ተገቢ ተገቢ

ተገቢ ተገቢ

መጽሐፍ ሀሳት፡ ፍናት መገገሥት

ትንቢተ ዳንኤል

ምዕራፍ 2

የወርቅ

ራስ

የብር

ደረቱና

ከንድ

የኖስ

ሆድና

ወገብ

የብረት

አግር

የሸከላ

ትንቢተ ዳንኤል

ምዕራፍ 7

የጎሥር ከንፍቶች

ያሉት

አንበሳ

በአፍ ምስት የጎድጓ

አጥንቶች የደዘ

ድብ

አራት ራሶችና

አራት የወፍ

ከንፍቶች ያሉት

ኑብር

የምታከራረሪና

የምታከረጎግጥ

አጅግም የባረታች

ታላላቅም የብረት

ጥርሶች የገብሩለት

አውራ

ትንቢተ ዳንኤል

ምዕራፍ 8

ባቢሎን

609 እስከ 539 ዓ.ዓ

ሁለት ቀንና ሳንታ

አንድ አውራ ዘግ

ሁለቱም ቀንደቹ ከፍ ከፍ ይሉ ክብር

አንዱ ግን ከሁለቱ ወከፍ ይለ ዘረ

ማዶንና ፋርስ

539 እስከ 330 ዓ.ዓ

ግሪክ

330 እስከ 63 ዓ.ዓ

ሮም

63 ዓ.ዓ እስከ ...

አንድ በመጨረሻው ላይ

ዳንኤልና ሐዘው ቡዝኤ

መጽሐፍ ፫

የለፈውና የወደፊቱ!

ግጥሙ

መግቢያ 129

ምዕራፍ I፫

የናቡከደነፆር ሀልምና የዳንኤል ራሳዎች.....	131
ታላቁ ባሕርና አራቱ አውሬዎች	136
ጥንታዊ ጥንቱና በዘመናት የሸመገለው	142
አውራው በግና አውራው ፍየል	144
አውራው በግ	146
አውራው ፍየል	147
ታናሿ ቀንድና አንትዮክስ ኤጲፋኑስ	149
ይኼ ሁሉ የሚሆነው መቼ ነው?	152

ምዕራፍ I፬

ሰባው ሱባኤ	153
የዳንኤል ጸሎትና የሰባው ዓመት ፍጻሜ	156
ሱባኤው መቆጠር የሚጀምረው መቼ ነው?.....	159
የስልሳ ዘጠነኛው ሱባኤ ፍጻሜ	164
የሚመጣው አለቃ «ሕዝብ»	167

ምዕራፍ I፭

ቤተ ክርስቲያን የእስራኤል ምትክ?	169
-----------------------------	-----

ምዕራፍ I፮

የደረቆች ለጥንቶች	174
-------------------	-----

መግቢያ

አንገዲህ በነቢዩ በዳንኤል የተነገረው የጥፋት ርኩሰት
በተቀደሰው ስፍራ ቆሞ ስታየ፤ አንባቢው ያስተውል!

በዚህ ፎኛ መጽሐፍ፤ በነብዩ ዳንኤል ከተጻፉ አስገራሚ ትንቢቶች
በመነሣት ያለፉትንና የወደፊት ዘመናትን በጥልቀት እንመረምራለን፤
ምንም እንኳን ዳንኤል ትንቢቱን የተናገረው በባቢሎናውያንና በፋርስ፤
ሚዶን መንግሥታት ዘመን ቢሆንም፤ ቀጥሎ ስላሉ መንግሥታት
ዝርዝር ታሪክ ጭምር ያካተተ በመሆኑ፤ መጽሐፉ እጅግ አስደናቂ
እንዲሆን አድርጎታል። አንዳንድ ሰዎችም ከዚህ ብቻ ተነሥተው፤
የተጻፈበትን ዘመንና ራሱ ጸሐፊውን ለመቀበል ሲያንገራግሩ
ይስተዋላሉ። ሆኖም ኢየሱስ ክርስቶስ በመጨረሻው ዘመን ስለሚሆኑ
ነገሮች ሲናገር የዳንኤልን ትንቢት በዋቢነት መጥቀሱ፤ የመጽሐፉን
ተፃማኒነት ከበቂ በላይ ያደርገዋል።

የዳንኤል መጽሐፍ እግዚአብሔር የታሪክና የጊዜ አምላክ እንደሆነ
የምንገነዘብበት ሁነኛ መጽሐፍ ከመሆኑም በላይ ወደፊት የሚፈጸሙ
በርካታ ትንቢቶችን የያዘ ነው። መጽሐፉ እግዚአብሔር ለእስራኤል
የሰጠው ተስፋ ከዓመታት በኋላ እንዴት እንደተፈጸመ ከማመልከት
ባሻገር፤ እርሱ ለገባው ተስፋ ምን ያህል ታማኝና ጠንቃቃ እንደሆነ
መረዳት ይሰጣል። በተጨማሪም በየትኛውም ወቅትና ዘመን የምድር
ነገሥታትን የሚሾምና የሚሸር ማን እንደሆነ በሚገባ ያሳያል። ከዚህ
ሁሉ አንጻር ይኼ መጽሐፍ ባይኖር ኖሮ ስላለፈውም ሆነ ስለወደፊቱ
የማናውቃቸው ብዙ ነገሮች ይኖሩ እንደነበር ለማሰብ እንገደዳለን።

ከቅዱሳት መጽሐፍት ሁሉ የዳንኤልን መጽሐፍ የሚለየው በሁለት
የተለያዩ የጥንት ቋንቋዎች መጻፉ ነው። በዚሁ መሠረት ከምዕራፍ
«ሁለት» እስከ ምዕራፍ «ሰባት» ያለው ክፍል የተጻፈው በአሦራውያን
ቋንቋ ማለትም በአራማይክ ሲሆን፤ የተቀረው ግን በዕብራይስጥ ነው።
አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ አጥኚዎችም ነገሩ የሆነው በአጋጣሚ

እንዳልሆነ ያምናሉ። እነዚህ ሰዎች እንደሚሉት፤ ዳንኤል የአሕዛብን ዘመን የሚመለከቱትን የመልዕክቱን ክፍሎች በወቅቱ በመካከለኛው ምሥራቅ ከፍተኛ ተቀባይነት በነበረው የአራማይክ ቋንቋ የጻፈ ሲሆን የተረፈውንና እስራኤልን ብቻ የሚመለከተውን የትንቢቱን ክፍል ግን በዕብራይስጥ ቋንቋ ጽፎታል።

መጽሐፉ በዋናነት ባቢሎን፣ ፋርስና ሜዶን፣ ግሪክ እንዲሁም ሮም፣ ስለሚባሉ አራት ታላላቅ የአሕዛብ መንግሥታት የሚናገር ነው። የእነዚህ መንግሥታት ዘመን ደግሞ «የአሕዛብ ዘመን» ሲባል፤ ኢየሱስ ክርስቶስም የእነዚህ መንግሥታት ፍጻሜ ወደፊት በሚመጣ ዘመን እንደሚሆን ተናግሯል። ሆኖም ዳንኤል የተነበየው ስለአሕዛብ መንግሥታት ብቻ አይደለም። እንዲያውም ይበልጥ ትኩረት ያደረገው ከእነርሱ በኋላ ስለሚነሳውና ለዘላለም ስለማይፈርሰው፣ ለማንም ሌላ ሕዝብ ተላልፎ ስለማይሰጠው ታላቅ መንግሥት ነው።

በሌላም በኩል ዳንኤል ለወደፊት ገና ስለተቀጠሩ ሰባ ሱባኤዎች የተናገረው ትንቢት በጥልቀት መጠናት ከሚገባቸው የመጽሐፉ ክፍሎች አንዱ ሆኖ ይጠቀሳል። ምንም እንኳን እኛ ካለንበት ዘመን አንጻር፤ ከሱባኤው አብዛኛው የተፈጸመ ቢሆንም፤ ያልተፈጸመ አንድ ሱባኤ ወይም ሰባት ዓመት እንደቀረ ግን እንረዳለን። በዚያ ላይ የሱባኤው ዘመን ሲመረመር፤ የቤተ ክርስቲያን ዘመን በሰባው ሱባኤ እንዳልተካተተ ይታያል። ይኼ ነገር ምን ማለት እንደሆነና እንዴት ሊሆን እንደቻለ መጠነኛ ትንታኔ መስጠት የዚህ መጽሐፍ ዓይነተኛ ዓላማ ነው። እንዲያም ሆኖ ይኼ ፫ኛ መጽሐፍ ከዳንኤል ትንቢት አንጻር ዘመናትን የምንመረምርበት እንጂ፤ የዳንኤል መጽሐፍ ጥናት ባለመሆኑ በመጽሐፉ ትኩረት የተደረገባቸው የተወሰኑ ክፍሎች ናቸው። በዚሁ መሠረት ምዕራፍ ሁለትን፣ ሰባትን፣ ስምንትንና ዘጠኝን ጠለቅ ብለን እንመረምራለን። እስራኤልና ለአሕዛብ የተሰጠው ልዩ ዕድል ሌላው ትኩረታችን ሲሆን፤ እግረ መንገዳችንን የነብዩ ሕዝቅኤል ትንቢትንና ጳውሎስ ስለአይሁድ ዳግም መታሰብ ለሮም ክርስቲያኖች የተናገረውን በመጠኑ እንቃኛለን።

II

የናቡከደነፆር ህልምና የዳንኤል ራእዮች

የዳንኤል መጽሐፍ ምዕራፍ 2 «ናቡከደነፆር በነገሠ በሁለተኛው ዓመት» በማለት ነው የሚጀምረው። ከዚህ በመነሣት ዘመኑ ሲሰላ ከክርስቶስ ልደት በፊት በ603 ወይም 604 ዓ.ዓ አካባቢ ይሆናል፤ ተብሎ ይገመታል። ወቅቱ ደግሞ እነዳንኤል በባቢሎናውያኑ ትምህርት ቤት የሚገኙበት ወይም ከትምህርት ቤቱ ተመርቀው የወጡበት ዓመት ሊሆን ይችላል።² በጊዜው ንጉሡ ያለመው ህልም አስፈሪ የነበረ ሲሆን ትርጉሙን አለማወቁ ደግሞ ግራ አጋብቶታል። በዚያ ሰዎን እንቅልፍ ከእርሱ እስኪርቅ ድረስም እጅግ ተጨንቆ ነበር።³ ስለዚህም በባቢሎን አገር የሚገኙ «አዋቂ» የተባሉትን ሰዎች ሁሉ ሰበሰቡ፤ በእርግጥ የመጀመሪያው ጥሪ ከደረሳቸው መኻል ዳንኤልና ዓደኞቹ እንደነበሩ በስም አልተጠቀሰም። ያልተጠሩበት ምክንያትም በዚያን ጊዜ በትምህርት ቤት በመሆናቸውና በመንግሥታዊ መዋቅሩ ሥራ ባለመጀመራቸው እንደሆነ ይታሰባል።

ይህ ታሪክ በተከሰተበት ዘመን፤ በባቢሎን ምድር ከተለያዩ አገር የተሰበሰቡና «አዋቂ» የተባሉ ሰዎች ሲገኙ፤ እነሱም «ጠቢባን» ብሎታል ይታወቁ ነበር። ሰዎቹም እንደየሥራቸውና አገልግሎታቸው በእራት የተከፋፈሉ ናቸው። በዚሁ መሠረት የመጀመሪያዎቹ «ሕግተኞች» የሚባሉት ሲሆኑ፤ እነርሱም መጻሕፍት ገላጮች ናቸው፤ እነዚህ ሰዎች ልዩ ልዩ መጻሕፍትን በመመርመር፤ በዘመናት ውስጥ ሊሆን ያለውን ነገር አስቀድመው እንደሚያውቁ ይነገርላቸዋል። ሁለተኛዎቹ «ጠቢባን» ደግሞ «ቋሳተኞች» የሚባሉት ናቸው፤ እነሱም

² ዳን2፡1። ናቡከደነፆር በነገሠ በሁለተኛው ዓመት ሕዳም ከሰመ፤ መንፈሱ ታወከ፤ እንቅልፍም ከእርሱ ሪቀ።
³ በጥንት ዘመን በመካከለኛው ምሥራቅ አካባቢ ለህልም እጅግ የተጋነነ ገምት ይሰጥ አንደኛው ማስታወሻ ያሳያል።

የሙታን መናፍስትን ጠርተው በሚያገኙት መረጃ «መጪውን ጊዜ የሚተነብዩ ናቸው» ይባላቸዋል። እነሱም የእንስሳት አንጀትና ሞራን እየተመለከቱ ለወደፊት የተሰወረውን ቀድመው እንደሚያውቁ ይናገራሉ። ሦስተኛዎቹ «መተኮች» ሲባሉ፤ ብዙዎቹ የሚታወቁት በተለመደው የጥንቆላ ሥራቸው ነው። አራተኛዎቹ «ከሰዳውያን» ሲሰኙ ከንጉሡ ዘንድ የተለየ ማዕድ የሚሰፈርላቸው ናቸው። እነዚህን ሰዎች ከሌሎቹ የሚለያቸው፤ ከዋክብትን በመቀጠር «እንዲህ ሊሆን ነው» በማለት ስለመጪው ጊዜ መተንበያቸው ነው።⁴

ናቡከደነፆር በጨነቀው ሰዓት እነዚህን «ጠቢባን» ሰብስቦ፤ ህልሙንም ሆነ ትርጉሙን ይነግሩት ዘንድ ግድ አላቸው። ጠቢባኑም «አስቀድሞ ህልሙን ንገረንና ትርጉሙን እንነግርሃለን» አሉት። እርሱ ደግሞ ህልምና ፍቺውን እንዲነግሩት እንጂ፤ ምንም ፍንጭ ሊሰጣቸው አልወደደም። እዚህ ላይ ንጉሡ «ጠቢባኑን» ለመፈተን ህልሙን አውቆ ሰውሮ እንዲህ ይበላቸው፤ ወይም ያለመው ህልም በእርግጥ ተሰወሮበት ይሁን፤ ነገሩ ግልጥ አይደለም። ምክንያቱ ምንም ይሁን ምን፤ ንጉሡ ግን «ጠቢባን» ለተባሉት ሁሉ ታላቅ ተስፋና ብርቱ ማስጠንቀቂያ ነበር የሰጣቸው። ተስፋው፤ ህልሙን ለሚፈታ ሰው የሚሰጠውን ልዩ ሹመትና ሽልማት ሲሆን፤ ማስጠንቀቂያው ደግሞ ህልሙ ባይፈታ «ጠቢባኑ» ሁሉ ሞት እንደተፈረደባቸው የሚያውጅ ነው። በመሆኑም ህልሙን አንድ ሰው ከፈታው የሁሉም የመኖር ተስፋ ይለመልማል ማለት ነው። ከተሰወረ ግን «ጠቢብ» የተባሉት ሁሉ ከነቤተሰቦቻቸው ሲገደሉ ቤታቸውም የጉድፍ መጣያ ይሆናል።

«ጠቢባኑ» አንዳች ማድረግ ባልቻሉ ጊዜ አዋጁ በሥራ ላይ ዋለ። ሆኖም እነዳንኤል ስለአዋጁ መውጣት ምንም የሰሙ አይመስሉም። የናቡከደነፆር ወታደሮች ግን እንደ ሌሎቹ «ጠቢባን» ሊገድሏቸው እየፈለጋቸው ነበር። ዳንኤልም ስለአዋጁ ሲሰማ «አርዮክ» የተባለውን የንጉሡ አዋጅ፤ ዋና አስፈጻሚ ቀርቦ በጥበብ አናገረው። በዚህ ሰው አቅራቢነትም ወደንጉሡ ዘንድ ገብቶ ህልሙን ለመፍታት እንዲችሉ

ለእርሱና ለዓደኞቹ ጥቂት ጊዜ እንዲሰጣቸው ለመነ። ንጉሡም እሺ አለው። የነዳንኤል ነገር ቁርጡ እስኪታወቅ ድረስ ግድያው ቆመ። ዳንኤልም እሱና ዓደኞቹ ከሌሎች «ጠቢብ» ከተባሉ ሰዎች ጋር እንዳይገደሉ ከፈለጉ በጸሎት እንዲተጉ አሳስባቸው።

እግዚአብሔር በዚያው ሌሊት ለዳንኤል ህልሙን ከነትርጉሙ ገለጠ ለት። በንጉሡ ዘንድ የተሰወረውን ሚስጥር ስላስታወቀው፤ የሰማይን አምላክን እንዲህ በማለት አመሰገነ።

ጥበብና ኃይል የኦርሱ ስህህተት እግዚአብሔር ለዘላለም የተመሰገነ ይሁን፤ እርሱ ጊዜአትንና ወራትን ያፈራርቃል፤ ነገራትን ወይም ወይም ከከፋንም ይወርዳል፤ ጥበብን ሰጥቦባችኋል ዕውቀትንም ሰጥቶባችኋል የሚሰጥ እርሱ ነው።

ከዚያም ንጉሡ በዙሪያው ከሰበሰባቸው «ጠቢባን» አንዳቸውም የሰማይን አምላክ የሚመስል «አምላክ» እንደሌላቸው በድፍረት በመናገር ህልሙንና ትርጉሙን መናገር ቀጠለ። ዳንኤል በሰማይ አምላክ ስም የንጉሡን ህልም መፍታቱ ለእርሱ ብቻ ሳይሆን ለአይሁዳውያን በጠቅላላ ታላቅ ፋይዳ ነበረው።⁵ አሕዛብ ሁሉ አምላክና ጥበባቸውን ይዘው በተገኙበት ምድር የአንዳቸውም አምላክ የንጉሡን እንቅፅልሽ ሊፈታ አልተቻለውምና የእስራኤል አምላክ ፍጹም የተለየ መሆኑ ታወቀ። ስለዚህ የአሕዛብ ጠቢባን ሁሉ የእስራኤል አምላክ ክብር ከመስጠት ውጪ ምርጫ አልነበራቸውም።

የናቡከደነፆር ህልም በምስልና በሚያስደምም ድርጊት የተገለጠ ሆኖ ሁለት ዓይነት መልክ ስላላቸው መንግሥታትን የሚናገር ነበር። የመጀመሪያው መንግሥት ምድራዊ ሲሆን፤ የተመሠረተውም በሰው ነው። ደግሞም በአራት የተለያዩ ዘመናት የሚገለጥ ከመሆኑ ሌላ ለእያንዳንዱ መንግሥት የራሱ የጊዜ ገደብ ተሰጥቶታል። በዚያ ላይ በእነዚህ የተለያዩ ዘመናት የሚገለጡት አራት የምድር መንግሥታት ጥራት፤ ዕድሜና ኃይል ፍጹም የተለያዩ እንደሆነ ይታያል። ከእርሱ በተቃራኒው የቆመችው ሁለተኛው መንግሥት ግን ሰማያዊ ስትሆን፤

⁴ዳን2:2።

⁵ዳን2:9-14፤15-131 27-45።

ዘላለማዊት ናት። የተመሠረተችውም በራሱ በእግዚአብሔር በመሆኑ የጊዜ ገደብ የላትም። ዕድሜዋ የማይወሰን፤ በጥራት ወደር የሌላት፤ ኃይሏም ከማንም ጋር የማይተካከል ነው። ወደፊት በሚሆን አንድ ዘመን ሁሉን ፈጭታና አድቅቃ፤ ብቻዋን ለዘላለም የምትኖር ናት።

«እግዚአብሔር ለናቡከደነፆር በዚህ መልክ ሊገለጥለት የወደደው ለምንድን ነው?» ለሚለው ጥያቄ እርግጠኛ ሆኖ መመለስ አይቻልም። ነገር ግን አንዳንድ ግምታዊ አሳቦችን መሰንዘር ይቻላል። ከእነዚህም መኻል አንዱ ይህ ነው። በጥንት ዘመን እንደ ናቡከደነፆር ያሉ ነገሥታት ምስላቸውን እንዲህ በአደባባይ ማቆማቸው የተለመደ ነገር ነበር፤ ምስሉም ከድንጋይ ወይም ከእንጨት የሚሠራ ሆኖ፤ በወርቅ፤ በብር ወይም በነሀስ ይለበጣል። ከዚህ አንጻር «ምናልባት እግዚአብሔር በእርሱ ህልም በኩል ወደፊት የሚሆነውን ነገር ለዓለም ሊናገር በወደደ ጊዜ ግንም ሰው በቀላሉ ሊረዳው እንዲችል ይኼን ዓይነት ህልም አሳይቶት ይሆናል» የሚለው አንዱ መላ ምት ነው።

ናቡከደነፆር በህልሙ ያየው፤ የቆመ የሰው ምስል፤ ታላቅና ግርማው የሚያስፈራ፤ በማንም የማይገረሰስ መስሎ የሚታይ ነበር። ራሱ የወርቅ፤ ደረቱና እጆቹ የብር፤ ወገቡና ጭኖቹ የነሀስ፤ እግሮቹ ከድንጋይ፤ ጣቶቹም ከብረትና ከሽክላ እንደተሠራ ተመልክቷል። ሆኖም ከተራራ ላይ እጅ ሳይነካት ተፈንቅላ የወረደችው ድንጋይ እግሩን ስትመታው ምስሉ ተሠባብረ፤ መታሰቢያ እስከማይገኝለት ድረስ በአውድማ እንዳለ አብቅቶ ሆነ። ትንሿ ድንጋይ ግን ታላቅ ተራራ ሆነች።⁶

ምስሉ፤ ከላይ ጀምሮ ወደታች በወረደ መጠን የተሠራበት ቁስ ጥራትና የመግዛት አቅም እየወረደ የሚሄድ ሆኖ ይታያል። ይኼም ከወርቅ ብር፤ ከብርም ነሀስ፤ ከነሀስም ብረትና ሽክላ ያላቸው ማንነት ሲሰላ ማለት ነው። በአንጻሩ ከላይ ካለው አካሉ ይልቅ፤ የታችኛው አካሉ ጥንካሬ ከፍ ያለ ነው። ዳሩ ግን ጣቶቹ ያሉበት የምስሉ

የታችኛው ክፍል የብረትና የሽክላ ድብልቅ መሆኑ፤ የቆመበት ወይም የመጨረሻው አካሉ ከፊል ጥንካሬና ከፊል ድካም እንዳለበት ይጠቁማል።⁷ ከዚህም ሌላ፤ የምስሉ የታችኛው አካል ከላይኛው አካሉ ይልቅ ሰፊ ቦታ የሚሸፍን ነው። በመሆኑም የምስሉ ራሱ፤ ደረቱና እጆች ከሚሸፍኑት ያነሰ ክፍል የወሰደ ሲሆን፤ እግሮቹና ጣቶቹ ደግሞ፤ ግማሽ አካሉን እንዳካለሉ እናስተውላለን።

ምስሉን የመታችው ታናሽ ድንጋይም የእግዚአብሔር መንግሥት የምትወክል ስትሆን፤ አሁን በከፊል የመጣችና ወደ ፊት በሙላት እንደምትመጣ የምትጠበቅ ናት። እሷም በማንነቷ አስቀድመው ከታዩት የአሕዛብ መንግሥታት ሁሉ የተለየች፤ ፈጽማ የማትፈርስ፤ ለዘላለም የምትኖርና ለሌላ ሕዝብ የማትሰጥ ድንቅ መንግሥት ናት።

⁶ ዳን2፡31። በፊት ሰፊትህ ገዙፍ የሆነ፤ የሚያብረቀርቅና የሚያስፈራ ታላቅ ምስል ቆሞ አየህ፤

⁷ ዳን2፡43።

ታላቁ ባሕር

አራቱ አውሬዎች

8

የባቢሎን ንጉሥ በነገሠ በመጀመሪያው

ዓመት ዳንኤል ህጻም አለመ፤ ራዕይም አየ

ዘመኑ ከክርስቶስ ልደት በፊት 533 ዓ.ዓ አካባቢ ነው። በዳንኤል መጽሐፍ ሁለተኛ ምዕራፍና በሰባተኛው በምዕራፍ መኻል ቢያንስ አምሳ አንድ ዓመት የሚያህል የጊዜ ልዩነት አለ። ከታሪክ ቅደም ተከተል አንጻር ያየነው እንደሆነ ደግሞ፤ በምዕራፍ 7 ላይ ያለው ታሪክ የተከናወነው፤ በምዕራፍ 4 እና በምዕራፍ 5 መኻል ነው።

ዳንኤል ራዕይው በተገለጠለት ጊዜ፤ ከአራቱ ማዕዘን በተነሣ ነፋስ፤ ታላቁ ባህር ሲናውጥ አየ፤ አራት የተለያዩ ታላላቅ አውሬዎችም ከባሕሩ ወጡ። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ «ባሕር» የሚለው ቃል፤ በተለያዩ ስፍራዎች ሕዝብን ስለሚያመለክት እነዚህ ነገሥታት ከሕዝብ መኻል የሚነሡ እንደ ሆኑ ግንዛቤ ይሰጣል። ዳንኤል ራዕይውን ባየ ጊዜ ታላቁ ባሕር መናወጡም፤ ወደፊት በአካባቢው ከፍተኛ የሕዝብ ንቅናቄ፤ ፖለቲካዊ አለመረጋጋትና መራር ጦርነት እንደሚከሰት ይጠቁማል። በሌላ በኩል አራቱ ታላላቅ የአሕዛብ መንግሥታት፤ መንግሥታቸውን የሚመሠርቱት ከጦርነትና ከብዙ ደም መፋሰስ በኋላ መሆኑን የሚያስረዳ ነው። በዚህ ምክንያት ታላቁ ባሕር በመጨረሻው ዘመን ታሪክ ትልቅ ስፍራ ተሰጥቶታል።

በዳንኤል ትንቢትም ሆነ በሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች «ታላቁ ባሕር» በመባል የሚጠራው የሜድትራኒያን ባሕር ሲሆን፤ እርሱም ከእስራኤል በስተምዕራብ የሚገኝ ነው። በመሠረቱ የሜድትራኒያን ባሕር ስሜን አፍሪካን፤ አውሮፓንና መካከለኛው ምሥራቅን የሚያገናኝ በመሆኑ ላለፉት ዘመናት የዓለም ታላላቅ መንግሥታት ትኩረት ሆኖ ብዙ ግጭቶችን አስተናግዷል። ባለንበት ዘመን ደግሞ

የስዊዝ ካናልን መክፈት ተከትሎ ከላይ ለተጠቀሱት የዓለም ክፍሎች ብቻ ሳይሆን፤ ለኢስያና ለአሜሪካ ጭምር እንደ ጉሮሮ የሚታይ ስልታዊ ስፍራ ሆኗል። ስለዚህ ወደፊትም ቢሆን ስፍራው በውጥረት የተሞላ እንደሚሆን ነው የሚጠበቀው።

አራቱ አውሬዎች የተባሉት፤ ዳንኤል ራዕይውን ባየበት ዘመን የነበረውን የፋርስና ሜዶን ጥምር መንግሥት ጨምሮ አራቱ የአሕዛብ መንግሥታት ናቸው። በዚሁ መሠረት የመጀመሪያው አውሬ አስቀድሞ የነበረው የባቢሎን መንግሥት ሲሆን፤ የቀሩት ደግሞ ከፋርስና ሜዶን በኋላ የተነሡት የግሪክና የሮም መንግሥታት ናቸው። ሆኖም ከባሕር ከወጡት አራት አውሬዎች አንዱ የሆነችው የሮም መንግሥት፤ በብዙ ነገር ከሦስቱ የተለየች በመሆንዋ ዳንኤል እንደ ሌሎቹ «ይኼን የምትመስል» ብሎ ሊገልጣት አስቸግራዋለች።

መንግሥታቱ በአውሬ የተመሰሉበት ሁነኛ ምክንያት በየዘመናቸው ከተገለጠባቸው ክፉ ባሕርይ የተነሣ እንደ ሆነ እሙን ነው። ምንም እንኳ በሰው ዓይን ሲታዩ ታላቅና ግርማ ሞገስ ያላቸው መስለው ይታዩ እንጂ በእግዚአብሔር ፊት ግን እንደ አደገኛና ክፉ አውሬ ነበር የሚቆጠሩት። አስተዳደራቸውና የአገዛዝ ፍልስፍናቸውም ከሰው ይልቅ የእንሰሳ ባሕርይ የሚታይበት ነው። በዚያ ላይ የእያንዳቸው ባሕርይ የተተነበየው ለቃል ኪዳኑ ሕዝብ ማለትም ለእስራኤላውያን ከሚኖራቸው አሳብና ፖሊሲ አንጻር እንደ ሆነ ማስተዋል ይገባል።

አንበሳ ይመስል የነበረው የመጀመሪያው አውሬ፤ የንስር ክንፎች ነበሩት፤ ዳንኤል በራእይ እየተመለከተ ሳለ ክንፎቹ ተነቃቅለው እንደ ሰው እንዲቆም ተደረገ፤ ሰብአዊም አእምሮ ተሰጠው። ይኼ አውሬ የባቢሎን መንግሥት ምሳሌ ነው። ንጉሥ ናቡከደነፆርም ከሌሎች ነገሥታት ይልቅ የነሳ ታሪክ የነበረው ከመሆኑ ሌላ፤ ዘመኑን ሁሉ አምባገነን ሆኖ ነው የኖረው። ደግሞም ንስር የአእምሩት፤ አንበሳም የአራዊቶች ንጉሥ ነውና አውሬው በአንበሳ ተመስሎ፤ የንስር ክንፍ እንዳለው ሆኖ መገለጡ፤ የናቡከደነፆር መንግሥት በወቅቱ የነበረውን ልዕለ ኃያል ተፈጥሮ የሚገልጥ ነው። በእርግጥ አንበሳ ጉልበተኛ፤

እብራተኛና አንባገንን ሲሆን፤ ንስርም ፈጣንና ንቁ ነው። ታዲያ ይህ ገለጣ የባቢሎን መንግሥት ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ ሲንቀሳቀስ ፈጣን እንደነበርና አስተዳደሩም አምባገነን እንደ ሆነ ያመለክታል። የአውሬው ከንፎች መነቃቀላቸውም፤ የባቢሎን መንግሥት የነበረውን ኃይልና ጉልበት በድንገት እንደሚያጣ የሚጠቁም ነው።

በአንድ ወቅት ናቡከደነፆር በከብሩና በሥልጣኑ እጅግ መታበዩን ተመልክቶ እግዚአብሔር በጽኑ ቅጣት ቀጥቶታል። በዚያን ጊዜ የንጉሡ ጠጉር እንደ ንስር፤ ጥፍሩም እንደ ወፎች ረዝሞ፤ ከሰው ተለይቶ ተሰዶ ነበር። በተጨማሪም እንደ በሬ ሳር ጋጠ፤ አካሉም በሰማይ ጠል ረሰረሰ። ይኼም ትርኢት፤ ለባቢሎን ብቻ ሳይሆን፤ ለቀሩት መንግሥታት ትክክለኛ ምሳሌ ነው፤ ማለት ይቻላል። ናቡ ከደነፆር ግን የእግዚአብሔርን ትምህርት ተምሮ ከጨረሰ በኋላ ልቡ ስለተመለሰት የእግዚአብሔርን ታላቅነት አጽንቶ ተናግሯል።⁹

ሁለተኛው አውሬ¹⁰ ድብ ይመስል ነበር በጥርሶቹም ሦስት የጎድን አጥንቶችን ነክሶ ይዟል «የፈለግኸውን ያህል ሥጋ ብላ» ተብሎ ተነገረው። ይህ አውሬ ለሜዶንና ፋርስ መንግሥት ምሳሌ የሚሆን ነው። የሜዶንና የፋርስ መንግሥት የባቢሎንን መንግሥት አሸንፎ መንግሥቱን ሲቀማው፤ ከባቢሎን ጋር የጦር ቃል ኪዳን ገብተው የነበሩትን ልድያንና ግብጽን አብሮ መታቸው። በአፉ የያዛቸው ሦስት የጎድን አጥንቶችም የሚያመለክቱት እነዚሁኑ መንግሥታት እንደሆነ ይታመናል። አውሬይቱ «ተነሺና አጅግ ሥጋ ብይ» መባሏም በጠላቶቿ ላይ የተቀዳጀቸው ድንገተኛና ያልተጠበቀ ድል የሚናገር ሲሆን፤ ድሉ ግን በእግዚአብሔር እንጂ፤ በራስዋ ኃይል ያገኘው እንዳልነበር መረዳት ይሰጣል።

ፋርስና ሜዶን የተባሉት ሁለት መንግሥታት አስቀድሞ ራሳቸውን የቻሉ ሁለት መንግሥታት የነበሩ ሲሆን፤ በተዋሃዱበት ዘመን፤ ፋርስ ከሜዶን ይልቅ ኃያል መንግሥት እንደነበረች ይነገራል።

⁹ ዳገ፡1-37።
¹⁰ ዳገ፡5። እርሱም፤ «ተነሥ፤ እስከትጠገብ ድረስ ሥጋ ብላ» ተባለ።

እንደሚታወቀው ባቢሎናውያን አይሁዳውያኑን ከምድራቸው ነቅለው ከወሰዷቸው በኋላ ከቶኖ ያስቃዩአቸው፤ ይጨቁኛቸውና ያዋርዷቸው ነበር። የፋርስና ሜዶን መንግሥት ግን ከባቢሎናውያኑ ይልቅ ጥሩ ልብ ነበረው፤ ለዚህም አይሁዳውያን በነዘሩባቢል፤ ዕዝራና ነህምያ ዘመን ወደኢየሩሳሌም ተመልሰው ቤተ መቅደሱንና ከተማዋን እንዲሠሩ የተሰጣቸውን ፈቃድ ብቻ መጥቀስ ይበቃል።

ሦስተኛው አውሬ ነብር ይመስል ነበር፤ ነብር ከአንበሳና ከድብ አንጻር ጉልበቱ ኃያል ባይሆንም ፈጣንና ቁጡ ነው። ነገር ግን ዳንኤል በራእይ ያየው አውሬ፤ ከነብር ተፈጥሮአዊ ባሕርይ በተለየ በጀርባው ላይ የወፍ የሚመስሉ አራት ከንፎችና አራት ራሶች እንዳሉት መገለጡ የማንንም ትኩረት እንዲስብ ያደርገዋል። በእርግጥ አውሬው የግሪክ መንግሥት ምሳሌ ነው። የራሶቹ አራት መሆን ይህ መንግሥት ከሌሎች መንግሥታት ሁሉ የላቀ የአእምሮ ጥበብ እንዳለው ሲያመለክት፤ አራቱ ከንፎቹም ፍጥነቱን፤ የወፍ መሆናቸው ደግሞ መጠነኛ ድካም እንዳለበትና ብዙ ርቀት የመሄድ አቅም የሌለው መሆኑን ይጠቁመናል። በሌላ በኩል አራቱ ራሶቹና ከንፎቹ የግሪክ መንግሥት ከጥቂት ቆይታ በኋላ አራት ቦታ እንደሚከፋፈሉ ለማሰራዳት የቀረበ ገለጣ ነው።

ታላቁ አሌክሳንደር¹¹ የፋርስና የሜዶንን መንግሥት ድል ነስቶ የግሪክ ታላቅ መንግሥት መሠረተ፤ በወቅቱ ግዛቱ ከግሪክ አንስቶ እስከ ህንድና ሰሜን አፍሪካ ይደርስ እንደነበር ይነገራል። እስከንድር ከጦር አዋቂነቱ በካገር ይክተለው በነበረው የሂለኒዝም¹² ፍልስፍናው ተለይቶ ይታወቃል። ይህም ፍልስፍና «የግሪክ ሃይማኖት፤ ቋንቋ፤ ባህል፤ ጤዛተ ዓለምን መቆጣጠር አለበት» የሚል ነበር። ሆኖም ለግሪክ ታላቅነት መሠረቱን የጣለው እስከንድር ከሞተ በኋላ፤ ግሪክ በጀነራሎጽ አለመስማማት ምክንያት ለአራት ተከፈለች። የትልቁ እስከንድር ጀነራሎች የነበሩት አራት ሰዎችም የየራሳቸውን ግዛት

¹¹ እስከንድር ወይም አሌክሳንደር
¹² «ላሊዝም» Hellenism/የግሪክን ቋንቋ፤ ባህል፤ አስተሳሰብን መቅሰም። ግንታዊ ገረዘነት/Hellenistic/ A Dictionary of theology & related terms. Ashenafi Minassie Deacon. Page 53 1998 .3ም እስከንድርና ወይም አሌክሳንደር።

አጠናክረውና አስፋፍተው መግዛት ቀጠሉ። ምንም እንኳን ግሪካውያን እስራኤልን የማፈናቀል ስልት ባይከተሉም፤ በአይሁዳውያን ላይ የከፋ በደል ከፈጸሙ መንግሥታት ተርታ የሚመደቡ ናቸው።

ዳንኤል እነዚህን ሦስት ታላላቅ አውሬዎች በመመልከት ላይ እያለ ሌላ አራተኛ አውሬ ከባሕር ሲወጣ አየ፤ ይኼም አውሬ አስቀድሞ ካያቸው አውሬዎች ሁሉ የተለየ ሲሆን፤ አስቀያሚና አስፈሪ መልክ ያለው ነው። አውሬው ታላላቅ የብረት ጥርሶች ያሉት በመሆኑ ያገኘውን ሁሉ በጥርሶቹ ይሰባብርና በእግሮቹም ይረጋግጥ ነበር። አስርም ቀንዶች ነበሩት። ዳንኤልም ከሌላው ነገር ይልቅ የእነዚህ ቀንዶች ምንነት ትኩረቱን ለቦት ሲያሰላስል ሳለ፤ ከአስሩ ቀንዶች መኻል ሌላ ትንሽ ቀንድ ወጥቶ፤ ቀድመው ከበቀሉት ቀንዶች ሦስቱን ሰባብሮ ሲጥላቸው ተመለከተ፤ ይህም ትንሽ ቀንድ የሰው ዓይኖች የሚመስሉ ዓይኖችና በትዕቢት የሚናገር አንደበት ነበረው። ትንሹም ቀንድ በትዕቢትና በትምክህት ሲናገር ሰማ። ዳሩ ግን አውሬው ወዲያው ታረደ፤ ሥጋና አጥንቱም ተቆራርጦ ወደ እሳት ተጣለ። ሌሎቹም አውሬዎች ግን ሥልጣናቸውን ተነጥቀው ለጥቂት ጊዜ በሕይወት እንዲኖሩ ተፈቀደላቸው።

ይህ አራተኛ አውሬ የሮም መንግሥት ምሳሌ እንደሆነ ብዙዎች ይስማማሉ። ዳንኤል በራእይ ሲያየው «ይኼን ይመስላል» ለማለት የተቸገረበት ምክንያትም እጅግ ሚስጥራዊ በሆነ አሠራር የተሞላ በመሆኑ ነው። የሮም መንግሥት ከእርሱ በፊት ከነበሩት ሦስት መንግሥታት ይልቅ ሰፊ የግዛት ክልል የነበረው መንግሥት ነው። በመጀመሪያዎቹ ዘመናት ሮማውያን ከእስራኤላውያን ጋር ጥሩ ጎብረት የነበራቸው መስለው ቢታዩም፤ በኋላ ግን ከእነርሱ በፊት ከነበሩት ሁሉ የከፋ ሆነዋል። በዚያ ላይ መሲሁ የተገደለው፤ ኢየሩሳሌም የወደመችውና መቅደሱም እስከ አሁን ሳይሠራ ፈርሶ የቀረው በሮማውያን እጅ መሆኑን ማስታወስ ያስፈልጋል። እስራኤል የምትባል አገር ጨርሶ እስከማትኖር ድረስ ሰላወደሟት፤ ሕዝቡ ለሁለት ሺ ዓመታት ሕዝቡ አገር አልባ ሆኖ እንዲከራተት ምክንያት ሆነዋልና ከእስራኤል ጠላቶች ሁሉ የላቀ ሆነው ይታያሉ። ይኼ ብቻ

ሳይሆን ከክርስቶስ ልደት በኋላ ባሉት ሦስት መቶ ዓመታት በግዛታቸው ስር በነበሩ አገሮች የሚኖሩ አያሌ ክርስቲያኖችን በግፍ በመግደላቸው የተነሣ ክርስቲያኖች እንኳ ለሮማውያን ጥሩ ትዝታ የላቸውም። በኋላም የእውነተኛው ክርስትና መልክና ቅርጽ እንዲጠፋና ቢሊዮኖች እንደ አንድ «ሃይማኖት» ብቻ አቃለው እንዲቆጥሩት ያደረጉ፤ ቤተ ክርስቲያንም ከዓለም መንግሥታት ጋር ይፋ ጋብቻ እንድትፈጽም ያግባቡ፤ ሰነዱን ያረቀቁና ያፈጣጠሙ እኮ ሮማውያን ናቸው።

ከዚህም በላይ ሮም በመጨረሻው ዘመን በሚሆነው ነገር ሁሉ ሁነኛ ስፍራ እንደሚኖራት ይጠበቃል። ምንም እንኳ አሁን ባለው ሁኔታ አትሟ ታላቅ መስሎ ባይታይም፤ አንድ ቀን እንደገና ታድሳ መገለጥዋ አይቀርም። ከዚህ አንጻር «አስሩ ቀንዶች» ተብለው የተጠቀሱት በዚያ ዘመን ከሮም ጋር በአንድ ሰዓት የሚነግሡ አስር መንግሥታት መሆናቸውን መገንዘብ ይገባል። በመኻል የበቀለው ቀንድ ደግሞ፤ ከአስሩ መንግሥታት ውጪ የሆነ ንጉሥ፤ በአስሩ ላይ አለቃ ሆኖ እንደሚሠለጥን በሩቅ የሚጠቁም ነው። ይህም ንጉሥ ከአስሩ መንግሥታት መኻል ሦስቱን በሆነ ምክንያት ከመንግሥቱ ነቅሎ ያስወግዳቸዋል። በአጭሩ ይኼ ንጉሥ ወደፊት የሚመጣው የክርስቶስ ተቃዋሚ ነው።¹³ «አንደ ሰው ዓይኖች የመሰሉ ዓይኖችና በትዕቢት የሚናገር አፍ ያለው» መባሉም በአንድ በኩል፤ በሰው ዘንድ ተቀባይነት የሚያስገኝለት የላቀ ሰብእና እንዳለው ሲያመለክት በሌላ በኩል ትዕቢትና አምባገነንነት መገለጫዎቹ መሆናቸውን የሚጠቁም ነው። በነገራችን ላይ ሰውየው በሮም መንግሥት ሥልጣን ስር የሚገለጠው የአሕዛብ መንግሥት፤ የመጨረሻው ንጉሥ ነው።

¹³ 2ኛተኛ 2:3።አስቀድሞ በመፅሐፍ ሳይመጣ፤ ሰጥፋት የተመደበው የበመፅሐፍ ሰው ሳይገኝ ያ ቀን አይመጣምና...

ጥንታዊ ጥንቃቄ

በዘመናት የሽመገለው

ዳንኤል ይኼን አስደናቂ ራእይ እየተመለከተ ባለ ዙፋኖች በተርታ ሲዘረጉ አየ፤ ለዘላለም ሕያው የሆነውም ከዙፋኖቹ በአንዱ ተቀመጠ። በእርግጥ ከአንዱ በቀር በሌሎቹ ዙፋኖች ላይ ማን እንደ ተቀመጠ ባይገለጥም የተጠቀሰው ዙፋን ግን ፍጹም የተለየ ሆኖ ይታያል። ዙፋኑ የእሳት ነው፤ ይህም በዙፋኑ ላይ የተቀመጠውን አስፈሪና ጽኑ ፍርድ ሲያመለክት፤ ከእርሱ በፊት በነበሩት በእነዚያ የአሕዛብ ነገሥታት ላይ ፈጥኖ እንደሚፈርድ የሚጠቁም ነው። የዙፋኑ እግሮች መንኲራኩር መሆናቸው ደግሞ በሁሉ ስፍራ መገኘቱን ወይም ሙሉዕነቱን ያስረዳል። ሌሎቹ ነገሥታት ግን በተወሰነ ዘመንና በአንድ ስፍራ ብቻ የሚገኙ ናቸው።

በዘመናት የሽመገለው ተብሎ የተገለጠው እግዚአብሔር አብ ነው፤ እርሱ የዘመናት ሁሉ አምላክ በመሆኑ ዘመናትን አስረጅቶ ይኖራል። የልብሱ እንደ ሱፍ መንጣት የጽድቅና የቅድስናው ምልክት ሲሆን፤ ለዘመናት በእውነትና በጽድቅ የሚፈርድ አምላክ መሆኑን ይገልጻል። በሌላም በኩል ጠጉሩ እንደ በረዶ ነጭ መሆኑ፤ ከዘላለም የሆነውን የዕድሜ ርዝመቱን የሚያመለክት ነው። ምንም እንኳን በሰው ልማድ ዕድሜ ማስተዋልን ወይም የካበተ ዕውቀትን ቢያመለክትም፤ የእርሱ ዕውቀትና ማስተዋል ግን በዕድሜ ብዛት የማይለካ፤ ከሰው ልማድ የሚያልፍና የማይመረመር፤ እንዲሁም ከመታወቅ በላይ ነው።

በዚሁ ክፍል «የሰው ሰጅ የሚመስል» ተብሎ የተጠቀሰው የአብ ልጅ ጌታ ኢየሱስ መሆኑ ግልጽ ነው። «የሰው ሰጅ የሚመስል» የተባለበት ምክንያትም ወደ ምድር በመጣ ጊዜ ፍጹም አምላክነቱ እንዳለ ሆኖ በፍጹም ሰውነት በመገለጡ ምክንያት የተሰጠው መስሎ ይታያል። ደግሞም ጌታ ኢየሱስ በዚህ ምድር በነበረ ጊዜ ደጋግሞ «የሰው ሰጅ» እያለ ራሱን ይጠራ እንደነበር በወንጌል ጸሐፊዎቹ ተዘግቧል። እርሱም በእግዚአብሔር ልብ ውስጥ ለዘመናት የኖረው የፍጹሙ

ሰው ምሳሌና መልክ ነው።¹⁴ እግዚአብሔርነትንም ሆነ ሰውነትን በሙላት የገለጠ እርሱ ብቻ ሲሆን፤ በዘመን መጨረሻ ከሰማይ በታች ያሉ መንግሥታትን ክብር፤ ልዕልና፤ ሥልጣንና ታላቅነትን ለራሱ ለለየው ሕዝብ ወይም ለቅዱሳኑ አሳልፎ ይሰጣል። የዚህችም ዘላለማዊት መንግሥት መሪም ራሱ ነው። ያ ዘመን በሙላት እስኪገለጥ ድረስ አሁን በአባቱ ቀኝ በሰማይ ተቀምጧል።¹⁵

ያለፉት ዘመናት ታሪክ የሚያስገነዝበን የሰዎች መንግሥት በጠብ፤ በጥላቻና አንዱ ሌላውን በማጥፋት የተመሠረተ መሆኑን ነው። ዳሩ ግን እነዚህ እርስ በእርሳቸው የሚፎካከሩ መንግሥታት፤ በሰውርም ሆነ በግልጽ አንድ የጋራ ጠላት እንዳላቸው ግልጽ ነው። እርሷም የእግዚአብሔር መንግሥት ናት። እነዚህ ነገሥታት ምንም እንኳን እግዚአብሔርን በሥራው ቢያውቁትም እንደአምላክነቱ ስላላከበሩትና ምስጋና ስላላቀረቡለት አላባቸው ፍሬ ቢስ ሆኗል፤ የማያስተውል ልባቸው ስለጨለመ፤ ጥበበኛ ነን ሲሉ ሞኞች ሆነው ተገኙ፤ ለዘላለም አምላክ የሚገባውን ክብር ምውት በሆነው ሰው፤ በወፎች፤ በምድር እንሰሳት መልክ ስለለወጡ፤ እግዚአብሔር ራሱ ለማይጠቅም አእምሮ አሳልፎ ሰጥቷቸዋል።¹⁶

¹⁴ዳን7:13::ማቴ8:20112:8132140::16:13127128::17:9::19:28::ማር2:118:31::
¹⁵ዕብ1:3::ማር16:19::ዮሐ1:14:9::ቆላ1:17-19::
¹⁶ትንቢተ ዳንኤል ምዕራፍ 4::

እውራጃው በማኖ

እውራጃው ጭቃ

ከምዕራፍ ስምንት ጀምሮ ዳንኤል የሚጽፍበትን ቋንቋ ከአራማይስጥ ወደ ዕብራይስጥ ይመልሰዋል። ይኼን ያደረገው ምናልባት ከምዕራፍ ስምንት በኋላ ያለው ክፍል እስራኤልን በተለይ የሚመለከት መሆኑን ከግምት ውስጥ ከቶ ሊሆን ይችላል የሚል አሳብ አለ። በእርግጥም ከምዕራፍ ስምንት እስከ ምዕራፍ አስራ ሁለት ያለው የትንቢት አብዛኛው ክፍል ስለእስራኤል የሚናገር ነው። ከዚያ በፊት የነበሩት ግን በስፋት ስለአሕዛብ መንግሥታት የሚያወሩ ነበሩ። በነገራችን ላይ አንዳንድ ሰዎች የዳንኤል መጽሐፍን ተአማኒነት እንዲጠራጠሩ ከሚያደርጓቸው ምክንያቶች ዋነኛው ይህ ስምንተኛው ምዕራፍ ሆኖ ይጠቀሳል። ምክንያቱም በዚህ መጽሐፍ ላይ የተጠቀሱ ትንቢቶች እጅግ የተለዩ ከመሆናቸውም በላይ አንዳንዶቹም በአስገራሚ ሁኔታ በስም እንኳ የተጠቀሱ በመሆናቸው ነው። እነዚህ ሰዎች፤ የዳንኤል መጽሐፍ «በባቢሎን ምርኮ በነበረው ዳንኤል ላይሆን፤ ሌላ «ዳንኤል» በሚባል ሰው ነው የተጻፈው» ብለው ነው የሚያምኑት።

የትንቢተ ዳንኤል ስምንተኛ ምዕራፍ የተጻፈው፤ ከክርስቶስ ልደት በፊት 551 ዓ.ዓ ሲሆን፤ ትንቢቱ በአቡቀለምሲሳዊ የአጻጻፍ ዘይቤ ከተጻፉ የመጽሐፉ ክፍሎች የመጨረሻው ነው።¹⁷ ዳንኤልም ራዕይውን ባየ ጊዜ በስፍራው ከተገለጠው የእግዚአብሔር መንፈስ ጎልዎትና ከድንጋጤ የተነሣ በተደጋጋሚ ራሱን ሊስት ችሏል። ከራዕይው ሚስጥራዊነት የተነሣ ምንነቱን በቀላሉ ሊረዳው ስላልቻለ፤ የመልአኩ ገብርኤል ተርጓሚነት አስፈልጎታል። ደግሞም ለአያሌ ቀናት በሕመም የተሰቃየ ከመሆኑም በላይ፤ የራእዩን ትርጉም ሙሉ በሙሉ ለመገንዘብ አልቻለም ነበር።

¹⁷ ዳንኤል ምዕራፍ 8

¹⁸ እቡ ቀለምሲሳዊ ማለት እጅግ ትዕምርታዊ /ምስሎችና ምስክሮች የበዘበነ/ የአጻጻፍ ዘይቤ ነው። /ኢ.መ.ት/ 78:19/24/ በዚህ መዕከ የተጻፉ ሌሎች የትንቢተ ዳንኤል ክፍሎች በምዕራፍ 2፤7፤8 ላይ ይገኛሉ።

በ609 ዓ.ዓ አካባቢ ወደ ገናናነት የመጣው የባቢሎን መንግሥት ከ551 ዓ.ዓ በኋላ ባሉት ዓመታት ቀስ በቀስ እየተዳከመ መጣ፤ ከእስራ ሁለት ዓመት በኋላ ማለትም 539 ዓ.ዓ ደግሞ ሙሉ ለሙሉ ወደቀና በፋርስና በሜዶን ጥምር መንግሥት ተተካ። ይሁን እንጂ የዳንኤል ስምንተኛ ምዕራፍ ከባቢሎን መንግሥት በኋላ ስለተነሡ ሁለት መንግሥታት እንጂ ስለባቢሎን ምንም የሚለው ነገር የለም። ስለ አራተኛው መንግሥትም ቢሆን ያን ያህል ገልጦ አይናገርም። ሆኖም ከሦስተኛው መንግሥት መኻል በሚገለጥ የአንድ ንጉሥ ምሳሌነት በኩል የመጨረሻው መንግሥት መሪ ጥላው ይታያል።¹⁹

ዳንኤል ራዕይውን ያየው «ኦባል» በሚባል ወንዝ አጠገብ «ሱሳ» በሚባለው ግንብ ስር ሆኖ ነው። በእርግጥ እርሱ ይህን ራዕይ ባየበት ዘመን ሱሳ የሰውን ልብ የማትማርክ ታናሽ ከተማ የነበረች ስትሆን፤ በኋላ ላይ ግን የፋርስና የሜዶን ዋና ከተማ እስክትሆን ድረስ ታላቅ ሆናለች። ከጥቂት ዘመን ቆይታ በኋላ በዚያች ከተማ የፋርስና የሜዶን መንግሥት ወታደሮች፤ ከግሪካውያኑ ጋር መራራ ጦርነት አድርገውባታል። እስከ ዛሬ ዘመን ድረስ የዘለቀው የምሥራቁና የምዕራቡ ፍጥጫም ከጦርነቱ በኋላ መሠረቱን እንደ ጣለ ይነገራል። ዳንኤል በኦባል ወንዝ አጠገብ፤ በሱሳ ግንብ ስር ሆኖ ሁለት የቤት እንስሳት በራእይ ተመለከተ፤ ምንም እንኳ እንስሳቱ በተፈጥሮ ገራም ቢሆኑም፤ እርሱ ሲመለከታቸው ግን ፍጹም የአውሬ ባሕርይ ተላብሰው ነበር።

¹⁹ ዳንኤል:27። ዳንኤል:23።

አውራጃው በግ

20

አስቀድሞ ዳንኤል፤ ሁለት ረዣዥም ቀንዶች ያሉት አንድ አውራ በግ አየ፤ ከበጉ ሁለት ቀንዶች አንደኛው ዘግይቶ የበቀለ ቢሆንም ቀድሞ ከበቀለው ይልቅ ይረዝም ነበር፤ አውራውም በግ የገጠሙትን ሁሉ ተዋግቶ ድል ሲያደርጋቸው ቆየ፤ ከኃይሉ ለግምለጥ የሚችል ማንም አልነበረም፤ የፈለገውን ሁሉ ማድረግ በቻለ ጊዜ ግን ይበልጥ እልኸኛ እየሆነ ሄደ። ወደ ሦስት አቅጣጫ ማለትም ወደ ምሥራቅ፤ ወደ ምዕራብና ወደ ሰሜን በቀንዱ ይነሽም ጀመር። ይኼ አውራ በግ፤ የፋርስና የሚዶን መንግሥት ምሳሌ እንደሆነ በዚያው ምዕራፍ ውስጥ በስም ተጠቅሷል። ታሪክ እንደሚያስረዳው የሚዶንና የፋርስ መንግሥት ዓርማ የ«በግ» ምስል ነበረ። የፋርስና የሚዶን-ያኑ መንግሥት ዓለምን ለሁለት መቶ ዓመታት ያህል ገዝቷል።

በግራና በቀኝ ያሉት ቀንዶቹ፤ አንዱ ከአንዱ ቀድሞ መብቀሉም ሆነ አንዱ ከሌላኛው ከፍ ማለቱ፤ የራሱ የሆነ ምክንያት አለው። እነዚህ ሁለት ቀንዶች የፋርስና የሚዶን መንግሥት የሚያመለክቱ ናቸው። ታናሹ ቀንድ የሚዶን ምሳሌ ሲሆን፤ እሱም ከፋርስ በፊት በግሊሉን ላይ ማመዱን ለመግለጥ፤ ቀድሞ እንደ በቀለ ተገልጿል። ነገር ግን ከሚዶን በኋላ የተነሣው የፋርስ መንግሥት በጥንካሬው ከሚዳናውያኑ ይልቅ ከፍ ያለ መሆኑን ለማስረዳት ከኋላ ተነሥቶ ፈጥኖ ባደገ ቀንድ ተመስሏል። እግዚአብሔር ለናቡከደነፆር አሳይቶት ዳንኤል በፈታው ህልም ውስጥም ይኼ መንግሥት በምስሉ ደረትና ሁለቱ እጆች እንደተገለጠ ይታወቃል። ይኼም የቀኝና የግራ እጅ ተንካፊ እኩል እንዳልሆነ ሁሉ፤ ፋርስና ሚዶን እኩል ጥንካሬ እንደሌላቸው የሚያስረዳ ነው።

አውራውም በግ ወደ ሦስት አቅጣጫ መነሻው በሦስት አቅጣጫዎች ያደረገውን ጦርነት ይገልጣል። በወቅቱ ከእርሱ በስተሰሜን ከነበረው

²⁰ ዳን8:3-4። ዳን8:20። ያየው ሁለት ቀንዶች የነበሩት አውራ በግ፤ የሚዶንና የፋርስ መንግሥት ይመስላቸዋል።

የባቢሎን መንግሥት ጋር ተዋግቶ አሸንፏል። በደቡብም ተዋግቷል፤ ይኼኛው ጦርነት ግብጽና እስራኤል ያለችበትን የፓለስቲን ምድር ሁሉ የሚመለከት ነው፤ በምዕራብም በኩል ተዋግቷል፤ ይኼም ልድያን፤ ግሪክና ከፊል አውሮፓን ሁሉ የሚያጠቃልል ነው። በነገራችን ላይ በምዕራፍ ሰባት ላይ ድቡ የያዛቸው ሦስት የጎድን አጥንቶች የዚህ ክፍል ሌላው መግለጫ ነው።

አውራጃው ፍየል

21

ዳንኤል አስቀድሞ ባየው ራዕይ በመገረም ላይ ሳለ በዓይኖቹ መኻል ትልቅ ቀንድ ያለው፤ አውራ ፍየል ከምዕራብ በኩል እጅግ እየበረረ ሲመጣ ተመለከተ፤ እርሱም ከመፍጠኑ የተነሣ እግሮቹ መሬት እንኳ አይነኩም ነበር። አውራውም ፍየል፤ ሁለት ቀንዶች ወዳሉት በግ በታላቅ ቁጣ ተንደርድሮ ሄደ፤ ሁለቱ ቀንዶቹ እስኪሰባበሩ ድረስም በጭካኔ መታው፤ በጉ ፍየሉን የሚቋቋምበት ኃይል እስከማይቀርለት ድረስ ተሸነፈ። አውራው ፍየል ግን በእልኸኝነቱ እጅግ እየበረታ ሄደ። ሆኖም ከጥቂት ጊዜ በኋላ ታላቅ የነበረው ቀንዱ ተሰበረ። በበታውም ሌሎች አራት ታላላቅ ቀንዶች ተተኩ፤ እያንዳንዱም ቀንድ ወደተለያየ አቅጣጫ ያመለከቱ ነበር።

አውራው ፍየል የግሪክ መንግሥት ነው። አመጣጡ ከምዕራብ በኩል እንደሆነ መጠቀሱ ዳንኤል ራዕዩን ካየበት ሆኖ ስትታይ ግሪክ በስተ ምዕራብ መገኘቷን የሚያመለክት ነው። በዓይኖቹ መኻል የታየችው ታላቅ ቀንድም ለግሪክ ልዕለ ኃይልነት ተጠቃሽ የሆነው «ታላቁ እስክንድር» በመባል የሚታወቀው ሰው ሲሆን፤ እርሱም ብልህ፤ የጦር ስልት አዋቂ እንደነበር ይነገርለታል። ፍየሉ መሬት ሳይነካ መጓዙም ግሪክ በነበራት የመስፋፋት ፖሊሲ ምክንያት በአጭር ጊዜ

²¹ ዳን8:5። በዐይኖቹ መካከል ትልቅ ቀንድ ያለው አውራ ፍየል፤ መሬት ሳይነካ ምድርን ሁሉ እያቋረጠ...

ውስጥ ዓለምን የተቆጣጠረችበትን ፍጥነት የሚጠቁም ነው። የፍየሉ መመረር ደግሞ ግሪክ፣ በፋርስና ሜዶን ላይ የነበራትን ጥላቻና ቁጣ የሚያስረዳ ነው። በአንዳንዳንድ የታሪክ ጸሐፊዎች እንደተገለጠው በሁለቱ መንግሥታት መኻል በተከሰተው መራር ጦርነት የፋርስና ሜዶን መንግሥት ተንኳሽ እንደነበረና በገዛ እጁ የግሪካውያንን ቁጣ እንዳነሳሳ ይታያል። ሆኖም የጦርነቱን ስልት ሲያወጣ በሠራው ስህተት አይቀጡ ቅጣት ተቀጥቶ መንግሥቱ እንደፈረሰ ይነገራል።

እስከንድር የፋርስና የሜዶንን ጥምር መንግሥት ድል ካደረገ በኋላ ግን ራሱን ታላቅ አደረገ፤ እጅግም ስለታበየ ሁሉ ነገር የተከናወነለት በራሱ ኃይልና ጉልበት እንደሆነ ማሰብ ጀመረ። ሆኖም ራሱን እንኳ የሚገዛ ሰው አልነበረምና በተወለደ በሰላሳ ሦስት ዓመቱ በመጠጥ ብዛት ሕይወቱ አለፈች። ፍየሉ በበረታ ጊዜ ታላቁ ቀንድ እንደ ተሰበረ እንዲሁ እስከንድርም ገና በብርታቱ ላለ በአጭሩ ተቀጩ።²²

ከእስከንድር ሞት በኋላ ባሉት ዓመታት ግሪክ ሕልውናዋ ተጠብቆ በአንድ መንግሥት ጥላ ስር ለመኖር የሚያስችልን ኅብረት ልታገኝ አልቻለችም። ከዚያ ይልቅ በእርሱ ዕዝ ስር የነበሩ አራት ጀነራሎች መንግሥቱን ተከፋፍለው መግዛትን መረጡ። በዚህም መሠረት ጀነራል ካላንደር የተባለው ሰው፣ በግሪክና በሜዶኒያ ላይ ግዛቱን ሲመሠርት፣ ጀነራል ሊሲማኩስ ደግሞ ታናሹ ኢስያን ወይም ልድያን የራሱ አደረገ። በባቢሎንና በሦርያ ላይ ጀነራል ሴሊዩክስ ሲሠለጥን፣ ጀነራል ቶሎሚም የግብጽ፣ የፓለስቲንና የሰሜን አፍሪካ ገዢ መሆን ቻለ። ዳንኤልም ከመቶ ዓመታት በፊት ታላቅ የነበረው ቀንድ እንደሚሰበርና ከእርሱ በኋላ አራት ታናናሽ ቀንዶች እንደሚበቅሉ የተናገረው ትንቢት በዚህ ዓይነት ሁኔታ ተፈጸመ። አራቱ ጀነራሎች ግን በሁሉም ነገር እንደ መጀመሪያው ንጉሥ ታላቅና ብርቱ መሆን አልቻሉም።

ታናናሽ ቀንድና
እንትየኩስክ እኤፋኒስ

ከአራቱ ቀንዶች በአንደኛው፣ ሌላ ታናሽ ቀንድ በቀሰ፤ የዚህም ትንሽ ቀንድ ጋደሰ ወደ ደቡብና ወደ ምሥራቅ፣ ወደ ተዋበችውም የተሰፋደቱ አገር ተሰፋፋ። የሰሜዩ ሠራዊት የሆኑትን ከዋክብት አስከ መቋቋም ደርሶ አጅግ ብርቱ ሆነ፤ ከአነሱ ጥቂቱን ወደ መሬት አውርዶ ረገጣቸው፤ የሰሜዩ ሠራዊት አስቃን ተፎካከረው፤ ሰጥቂት ወራትም በየዕለቱ የሚቀርብላትን መሥዋዕት አስቀረ፤ መቅደሱም አረከሰ። በእርሱ ዘመን፣ ሕዝቦች ሁሉ ቅዱሱን መስዋዕት ማቅረብ ትተው ትዕቅ ጋጢአት ሠሩ፤ አውነተኛ ሃይማኖትም ወደ መሬት ተጣሰ፤ ታንሹ ቀንድ ግን ሰጊዚው የሚሠራው ሁሉ ተከናወነለት።²³

ምንም እንኳ ይህኛ ቀንድ በዳንኤል መጽሐፍ ምዕራፍ ሰባት ላይ ከታየችው ታናሽ ቀንድ ጋር በባሕርይዋ ተመሳሳይ ብትሆንም፣ ለምዕራፍ ሰባቷ ጥላ ናት እንጂ፣ ራሰዋ አይደለችም። ወደዚህ ድምዳሜ የሚያደርሰን ዋና ምክንያት፣ በምዕራፍ ሰባት ላይ ያለችው ቀንድ የምትወጣው ከአስሩ ቀንዶች መኻል ሊሆን፣ ይህኛኛዋ ግን ከአራቱ ቀንዶች መኻል የምትበቅል በመሆኗ ነው። ከትርጉም አንጻርም ቢሆን፣ አስሩ ቀንዶች፣ ከሮም ጋር በአንድ ጊዜና ለዓት የሚነግሡትን አስር ነገሥታትን የሚያመለክቱ ሲሆኑ፣ እነዚህ አራት ቀንዶች የሚጠቁሙት ደግሞ ከታላቁ እስከንድር ሞት በኋላ ግሪክን ተከፋፍለው የሚገዙ አራት ጀነራሎችን ነው። ይሁን እንጂ የሁለቱ ቀንዶች ወይም ነገሥታት²⁴ ባሕሪ እጅግ ተመሳሳይ ሆኖ ይታያል። ሁለቱም አስመሳይ፣ ጨካኝና አታላይ ናቸው፤ ሁለቱም የመቅደሱን ሥርዓት ያፈርሳሉ፤ ሁለቱም፣ ቅዱሳንን ይቃወማሉ፣ ያሳድዳሉ፤ ሁለቱም እግዚአብሔርን ይሳደባሉ . . . ።

²² ዳንጽ:8።

²³ ዳንጽ:9። ዳንጽ:12።የሚያደርገው ሁሉ ተከናወነለት፤ አውነተኛ ወደ ምድር ተጣለች።
²⁴ ራስ1712። ዳንጽ:11:25።11:31፤11:36-37፤

የጻንኤልን ትንቢት በዚህ ዘመን ለሚያጠና ሰው አስገራሚ ሊሆን የሚችለው ሌላው ነገር፤ እኛና ጻንኤል ትንቢቶቹን የምንመለከትበት የጊዜ ሁኔታ ነው። ከክርስቶስ ልደት በፊት በ551 ዓ.ዓ ጻንኤል ይኼን ራዕይ ሲመለከት በምዕራፍ ሰባትም ሆነ በምዕራፍ ስምንት ያያቸው ነገሮች ገና ወደፊት እንደሚፈጸሙ ነበር የተመለከተው። በእኛ ዘመን ግን በምዕራፍ ስምንት ላይ ያለው ትንቢት ጨርሶ የተፈጸመ ሲሆን፤ የምዕራፍ ሰባቱ ግን ገና ወደፊት እንደሚፈጸም አምነን በመጠባበቅ ላይ ነን። ጌታ ኢየሱስም «እንገዲህ በነበዩ ጻንኤል የጥፋት እርኩስት በተቀደሰችው ስፍራ ቆሞ ስታዩ አንባቢው ይስተውል» ያለው፤ ይኼንኑ እንደ ሆነ ያስተውሏል።

በምዕራፍ ስምንት ላይ የተጠቀሰው ቀንድ ወይም መንግሥት ወይም ንጉሥ የመስፋፋት ጠባይ ያለው ሲሆን፤ እጅግ ትዕቢተኛና ኩራተኛ ነው። የትዕቢቱ ልክም ራሱን ከፈጣሪና ከአምላክ ጋር ሁሉ እኩል የሚያደርግና አምልኮን እስከመቀበል የሚደርስ ነው። ይህ ክፉ መንግሥትና ዐመፀኛ ሰው፤ እውነትን ዋጋ አሳጥቶ ይጥላል፤ የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ያፈርሳል፤ ሥርዓቶቹንም ይሽራል። ይህ ሁሉ የሚሆንለት ደግሞ በእግዚአብሔር ፈቃድና እስከተወሰነለት ጊዜ ድረስ ብቻ ነው። ለመሆኑ ይኼ የትንቢት ክፍል በእኛ ዘመን እንደተፈጸመ የምናምን ከሆነ ሰውየው ማን ነበር?

ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ175 ዓ.ዓ እስከ 164 ዓ.ዓ ድረስ ፓለስታይንን፤ ግብጽን እንዲሁም ሦሪያን በሚያካልለው የቀድሞ የግሪክ መንግሥት ግዛት «አንትዮክስ ኤጲፋኑስ» በተባለ መሪ ይገዛ ነበር። ሰውየው እጅግ ትዕቢተኛ ከመሆኑም በላይ ራሱን ከአምላክ ጋር የሚያነፃጽር እንደነበር ታሪክ ያስታውሰዋል። ሌላው ቀርቶ የሰሙ ትርጉም እንኳ «ሥጋ የለበሰ አምላክ» ማለት ነው። ነገር ግን ይህ ስሙ ቀድሞኑ ይጠራበት የነበረ ይሁን ወይም በበዓል ሲመቱ ጊዜ የተሰጠው፤ ብዙም ግልጽ አይደለም። ኤጲፋኑስ፤ በኢየሱስም በኖረባቸው ዓመታት አይሁዳውያን በመቅደሳቸው እንዳይገለገሉና ለአምላካቸው መስዋዕት እንዳያቀርቡ በማድረግ የእስራኤልን አምላክ እንዳያመልኩ ከለከለ። ይህም ሳይበቃው በመቅደሱ ውስጥ አሳማ

በመሠዋት ለእግዚአብሔርና ለሕዝቡ ያለውን ንቀትና ጥላቻ አሳየ። በ164 ዓ.ዓ «መቃብያውያን» በሚሰኙ ቀነናውያን መራራ ትግል ግባተ መሬቱ እኪፈጸም ድረስም አረመኔአዊ ተግባሩን የተቃወሙ በአስር ሺ የሚቆጠሩ አይሁዳውያንን እንደ ጨፈጨፈ ይነገርለታል። ሆኖም በራሱ ኃይል እንደሚጥለው እግዚአብሔር አስቀድሞ በጻንኤል ተናግሮ ነበር።²⁵ አይሁዳውያንም ኤጲፋኑስን ካሸነፉበት ዘመን አንገሥቶ «የመቅደስ መታደስ» የሚባል በዓል ያከብሩ የነበረ ሲሆን፤ በዓሉን ማክበር የተውት፤ በ70 ዓ.ም ሮማውያን ኢየሱስምንና መቅደሱን እንደገና ካፈረሱት በኋላ ነው።²⁶

በአጭሩ ይህ ሰው ወደ ፊት እንደሚገለጥ የሚጠበቀው የሐሰተኛው ክርስቶስ ምሳሌና ጥላ ነው። አስቀድሞ መገለጡም ሰዎች ወደፊት እንደሱ ዓይነት አታላይ ንጉሥ መነሣቱን እንዳያምኑና ትንቢቱም አንድ ጊዜ የተፈጸመ ብቻ አድርገው እንዲቆጥሩ ለማዘናጋት አስቦ ይመስላል። ለእኛ ግን የኤጲፋኑስ አስቀድሞ መከሰት ከዚህ በኋላ እንደሚሆኑ የተነገሩ ትንቢቶች እንደሚፈጸሙ ከምንረዳባቸው ጽኑ ማስረጃዎቻችን አንዱ ሊሆን ችሏል።

²⁵ ጳጳስ:25::25::

²⁶ ዮሐ10:22::በአየሪሳሌምም የመቅደስ መታደስ በዓል ሆነ፤ ጊዜውም ከረምት ነበር።

ከዚህ በኋላ ዳንኤል ሁለት ቅዱሳን «እነዚህ በራዕይ የተፈጸሙት ነገሮች የሚሆኑት መቼ ነው? አስቃቂው ኃጢአትስ በዘመነረ መሥዋዕት ተተክቶ በተመቅደሱ ተወርሶ የሰማይ ሠራዊትም ተረገጠው የሚቆዩት አስከ መቼ ነው?» በማለት ስለጊዜው ፍጻሜ ሲጠያየቁ እንደ ሰማ ተጽፏል²⁷ ደግሞም አንዱ ለአንዱ «የነጋትና የምሽት መሥዋዕት የማይቀርብባቸው ሁለት ሺ ሦስት መቶ ማታና ጠዋት ናቸው» በማለት ሲመልስለትም አድምጧል። ሆኖም ዘመናቱ እጅግ ሚስጥራዊ መሆናቸውን ተከትሎ ስለአቆጣጠራቸው የተለያየ አመለካከት ይንጸባረቃል፤ በዚሁ መሠረት አንደኛው ትርጉም፤ የተጠቀሰውን ቁጥር እንዳለ ወደ ዓመታት በመቀየር በሚገኘው ውጤት መሠረት «ሰባት ዓመት» እንደ ሆነ የሚያስረዳ ሲሆን፤ ሁለተኛው አተረጓጎም ደግሞ ቁጥሮቹን ለንጋትና ለምሽት መስዋዕት እኩል በመክፈል ከሚገኘው ውጤት አንጻር ዘመኑ ሦስት ዓመት ተኩል እንደሆነ የሚገልጥ ነው።

ነገሩ ምንም ይሁን ምን፤ ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ175 እስከ 164 ዓ.ዓ በነበረው የአንቲዮክስ ኢጲፋኑስ ዘመን ትንቢቱ እንደተፈጸመ ግን ግልጽ ነው። እንደሚታወቀው በእነዚያ ወራት በቤተ መቅደሱ ውስጥ መቅረብ የነበረበት መስዋዕት ተስተጉሏል፤ የልዑሉ ቅዱሳንም አስቃቂ ስደትና መከራ ገጥሟቸዋል። በእርግጥ ያ ዘመን ወደ ፊት ለሚገለጠው የክርስቶስ ተቃዋሚ ዘመን እንደ ጥላ የሚያገለግል ነውና «ለሰባኛው ሱባኤ ምልክት የሆኑ ትንቢታዊ ዘመናት ናቸው» የሚለው መረዳት ብዙዎችን የሚያስማማ ሆኗል።

²⁷ ዳንጽ፡13፡14። «ከቅዱሳንም አንዱ ሲናገር ሰማሁ፤ ለሳውም ቅዱስ እንዲህ አለው፤ «ሰስ ዘመነረ መሥዋዕት፤ ሰጥፋት ምክንያት ስለ ሆነው ዐመፅ፤ ከአግር በታች እንዲረገጡ አልፈው ስለሚሰጡት መቅደስና ሰራዊት የታየው ራኔይ የሚፈጸመው መቼ ነው? እርሱም «አስከ ሁለት ሺህ ሦስት መቶ ምሽቶችና ማለዳዎች ድረስ ይቆያል፤ ከዚያም መቅደሱ አንደ ገና ይነጻል» አለኝ።

፲፬

ሰባው ሱባኤ

እስራኤላውያን ከግብጽ ምድር ከወጡ በኋላ፤ በፍጹም ልባቸው ሊጠብቋቸው የሚገቡ ሥርዓቶች፤ ከእግዚአብሔር ዘንድ ተሰጥተዋቸው ነበር፤ እነዚህ ሥርዓቶች ከእሱ ጋር የነበራቸውን አብሮነት የሚወስኑ ከመሆናቸውም በላይ፤ በምድሪቱ የመኖራቸው ዕድል የተንጠለጠለው በእነርሱ ላይ ነበር ማለት ይቻላል። እስራኤል ግን ብዙ ጊዜ ትዛዛቱን ቸል እያሉ፤ እግዚአብሔርን ያሳዝኑና ያስቆጡት ነበር። በዚህም ምክንያት አያሌ ቅጣቶችን ለመቀበል ተገደዋል።

እስራኤላውያን ስላልጠበቋቸው ለጽኑ ቅጣት ተላልፈው ከተሰጡባቸው ትዕዛዛት መኻል፤ የሰንበት አረፍት ጉዳይ በዋናነት የሚጠቀስ ነው። እስራኤላውያን ሰንበትን ሲያከብሩ፤ ከዓመታት በፊት ያገኙትን ነፃነት እያሰቡ፤ በእግዚአብሔር ላይ ያላቸውን መተማመን የሚገልጡ ሲሆን፤ ሰንበታቱም የተለያየ የአከባባር ሥርዓት ያላቸው ናቸው። ከእነዚህም መኻል፤ በሰባተኛው ቀን የሚከበረው የሰንበት በዓል፤ በየሰባት ዓመቱ አንድ ዓመት ሙሉ የሚከበረው የሰንበት በዓል፤ እንዲሁም በየአምሳ ዓመቱ የሚከበረው የኢዩቤልዩ በዓል ጎልተው ይታያሉ። በተለይ በየሰባት ዓመቱ ስለሚከበረው የሰንበት በዓል እግዚአብሔር ለሕዝቡ እንዲህ በማለት ትዕዛዝ ሰጥቶ ነበር፤

ወደምሰጣችሁ ምድር በምትገቡበት ጊዜ ምድሪቱ ራስዋ የእግዚአብሔርን ሰንበት ታክብር። ስድስት ዓመት በዕርሻህ ላይ ዝራ፤ ስድስት ዓመት ወይንህን ገረዝ፤ ፍሬውንም ሰብስብ። በሰባተኛው ዓመት ግን ምድሪቱ የዕረፍት ሰንበት ታድርግ፤ ይህም የእግዚአብሔር ሰንበት ነው። በዕርሻህ ላይ አትዝራ፤ ወይንህንም አትገረዝ። ላይዘራ የበቀለውን አትጨወ፤ ካልተገረዘው የወይን ተክልህ ፍሬ አትሰብስብ። ምድሪቱ የአንድ ዓመት ዕረፍት ታድርግ። ምድሪቱም በሰንበት ጊዜዋ የምታሰገኘው ማንኛውም ፍሬ ስክነት፤ ሰውንድ ባሪያህ፤ ሰሲት ባሪያህ፤ ሰቅጥር ሠራተኛህና

ከአንተ ጋር ለሚኖር መጻተኛ ምግብ ይሁን፤ እንዲሁም ሰቢት አንስሶችህና በምድርህ ለሚኖሩ የዳር አራዊት ምድሪቱ የምታበቅለው ሁሉ መኖ ይሁን። . . .

. . . እናንተም፤ ካልዘራን ወይም ሰብሳችንን ካልሰበሰብን በሰባተኛው ዓመት ምን አንበሳለን? በማለት ትጠይቁ ይሆናል። በሰድስተኛው ዓመት በረከቱን አስድሳችኋለሁ፤ ምድሪቱ ሰሦስት ዓመት የሚበቃ ፍሪ ትሰጣለች። በሰምንተኛው ዓመት በምትዘረበት ጊዜ፤ የምትበሉት ቀድሞ ከሰበሰባችሁት ሰብል ይሆናል፤ የዘጠነኛውን ዓመት መከር እስክትሰበስቡ ድረስ ከዚሁ አህል ትበላላችሁ።²⁸

ሆኖም እስራኤላውያን ወደ ባቢሎን ከመጋዛቸው አስቀድሞ በነበሩት ዓመታት በተለይ ይኼንኛውን የሰንበት በዓል ፈጽሞ ትተውት ነበር። ስለሆነም ለአያሌ ዓመታት ያላከበሩት የሰንበት በዓል ዕጻ ነበረባቸው ማለት ይቻላል። በዚህ ምክንያት እግዚአብሔር ዘመኑ በደረሰ ጊዜ ዕጻቸውን ሊተሳሰባቸው የፈለገ ይመስላል። እንዲያውም አንዳንድ ሰዎች እንደሚሉት ከሆነማ፤ እስራኤላውያን ሳያከብሯቸው እንደሞላ የዘለለአቸው ዘመናት ቁጥር፤ 490 ዓመታት ያህል ይሆናሉ። እነዚህ ዓመታት፤ በየሰባት ዓመታቱ መከበር ለነበረበት ሰንበት ሲካፈሉ ደግሞ፤ በድምሩ 70 የሰንበት ዓመታት ይገኛሉ። በእርግጥ ስሌቱ፤ እስራኤላውያን በባዕድ ምድር የቆዩበትንና ምድሪቷ ያረፈችባቸውን ዓመታት የሚያመለክት በመሆኑ አሳማኝ ይመስላል። በሌላም በኩል እስራኤላውያን ካልታዘዙ እንዲህ እንደሚሆንባቸው እግዚአብሔር፤ ቀድሞውኑ አስጠንቅቋቸው ነበር።

ምድሪቱ ባደማ በሆነችበት ጊዜ ሁሉና እናንተም በጠላቶቻችሁ ምድር በምትኖሩበት ወቅት ምድሪቱ በሰንበት ዓመቷ ትደሰታለች፤ ምድሪቱም በሰንበቷ ታርፋለች፤ ትደሰታለችም። ምድሪቱ እናንተ በነበራችሁበት ጊዜ በሰንበት ያሳገኘውን ዕረፍት፤ ባደማ በምትሆንበት ጊዜ ሁሉ ታገኛለች።²⁹

ከዚህ አንጻር ሕዝቡ በባቢሎን የሚቆዩባቸው ዓመታት ቁጥር፤ በራሱ በእግዚአብሔር የተወሰኑ እንደነበሩ፤ በተለይ የኤርሚያስን ትንቢት

²⁸ ዘሌ 25:1-22።
²⁹ ዘሌ 26:34-35

ስናጠና እንረዳለን። በዚሁ ትንቢት፤ የተቀጠረው ዘመን ሲፈጸም፤ ራሱ ወደ ምድራቸው እንደሚመልሳቸው እንዲህ ተነግሮ ነበር።³⁰

ምድሪቷ በሙሉ ለማየት የምታስፈራ እስከምትሆን ድረስ ፍርስራሽ ትሆናለች፤ የገረቢት ሕዝቦችም ለባቢሎን ንጉሥ ለናቡከደነፃር ሰባ ዓመት ይገዛሉ። ከዚህ በኋላ ሰባው ዓመት ሲፈጸም ባቢሎንን፤ ሕዝብዋንና ንጉሥዋን በበደላቸው ምክንያት አቀጣቸዋለች፤ ምድሪትዋንም ለዘላለም ፍርስራሽ ሆና አንድትቀር አደርጋለች። ...

በባቢሎን የምትኖሩበት ሰባው ዓመት ከተፈጸመ በኋላ እንደገና እናንተን በምሕረት አገበኛችኋለሁ፤ ወደ አገራችሁ እንደመሰላችሁ የገባሁትን ቃል ኪዳን አፈጽማለሁ። ስለእናንተ ያለኝን ዕቅድ የማውቅ እኔ ብቻ ነኝ፤ ይህም ዕቅድ ከፋትን ሳይሆን ሰላምን በማሳገኘት እናንተ በተስፋ የምትጠብቁት መልካም ነገር የሚፈጸምበት ነው። ከዚያን በኋላ እናንተ ትጠረኛላችሁ፤ ወደ እኔም ቀርባችሁ ትጸልያላችሁ፤ እኔም እስማችኋለሁ። ትፈልገኛላችሁ፤ የምትፈልጉን በሙሉ ሰጣችሁ ስለሆነ ታገኛላችሁ፤ አዎ! በእርግጥ አሳችኋለሁ ታገኛላችሁ። እኔም ወደምድራችሁ እመሰላችኋለሁ፤ እናተን ከበተንሁበት ከየትኛውም አገርና ከየትኛውም ሰፍራ እሰበሰባችኋለሁ፤

በእስራኤላውያን ታሪክ አሳዛኝ ከነበሩ ጊዜአት አንዱ የሆነው ይኼ ዘመን ሲፈጸም በባቢሎን የነበረው ነብዩ ዳንኤልም፤ በእግዚአብሔር ፊት ጽኑ ምልጃና ጸሎቱን ያቀረበው የተጠቀሰውን ጊዜ አስልቶ ነው። እዚህ ላይ ግን፤ አንድ የሚመስጥ ሌላ ታሪክ እናገኛለን፤ ይኼውም፤ እነዚህ ሰባ የምርኮ ዓመታት፤ ቀጥለው በእስራኤል ላይ ከተቀጠሩት ሰባ ሱባኤዎች ጋር ቁጥራቸው አንድ የመሆኑ ጉዳይ ነው። ምንክልባት ሁለቱ ክስተቶች አንዳች የተያያዘ ነገር ይኖራቸው ይሆን?

³⁰ ዘሌ 25:1-22። እር25:11። እር29:10።

የዳንኤል ጸሎትና
የሰባው ዓመት ፍጻሜ

31

ትንቢተ ዳንኤል ምዕራፍ 9 የሚናገረው በእስራኤልና በኢየሩሳሌም ላይ ስለተቀጠሩ 70 ሱባኤዎች ሲሆን፤ የተጻፈውም ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ539 እስከ 537 ዓ.ዓ ባሉት ዘመናት ውስጥ ነው ተብሎ ይታመናል። በወቅቱ የባቢሎን መንግሥት ወድቆ የፋርስና ሚዶን መንግሥት በቦታው የተተካ ሲሆን፤ ዳንኤልም በሁሉ ነገር በተሻለ ክብርና ሞገስ ይኖር ነበር። አይሁዳውያንም ቢሆኑ ከዘመነ ባቢሎን ይልቅ አንጻራዊ ነፃነትን ተጎናጽፈዋል ማለት ይቻላል። እንዲያውም አንዳንዶቹ ወደአገራቸው ተመልሰው መቅደሱን የመሥራት ዕድል ያገኙት በዚሁ ዘመን ነው።³² ከዚህ አንጻር ሁሉ ነገር ጥሩ መስሎ ቢታይም፤ ዳንኤል ግን ምችት አልተሰማውም።

አንድ ቀን ዳንኤል መጽሐፍትን እየመረመረ ኢየሩሳሌም የፍርስራሽ ከምር ሆኖ ስለምትቆይባቸው ወራት በአንክሮ ያሰላሰል ነበር። በዚያ መንፈስ ውስጥ እያለ እግዚአብሔር በነብዩ ኤርምያስ በኩል ስለ ተናገራቸው 70 ዓመታት አስታወሰ፤ የነገሩ ፍጻሜ እጅግ ሰላሳሰበው ከዚያ ቀን ጀምሮ ማቅ ለብሶ፤ ዐመድ ላይ ተቀምጦ በመጸም በብርቱ ይጸልይ ጀመር። የወገኖቹን ኃጢአት በመናዘዝ ለአያሌ ቀናት ወደ እግዚአብሔር በጽኑ ማለደ።³³ ሆኖም ትኩረቱን ለበው ልቡን በተሰፋ የሞሉት ከብዙ ዓመታት በፊት በነብዩ አፍ የተነገሩት የተሰፋ ቃላት ነበሩ። ጊዜው ሲያሰላ የተባለው ጊዜ መድረሱን ተመለከተ።

ዳንኤል በወቅቱ ዘመኑን ሲቆጥር ምናልባት ፖለቲካዊውን ምርኮ መሠረት አድርጎ ከሆነ፤ ባቢሎን ታላቅ መንግሥት ሆኖ በአካባቢው ብቅ ካለችበት ጊዜ አንሥቶ የሚሆን ነውና ዘመኑ ከ609 ዓ.ዓ ጀምሮ

ሊቆጠር ይገባዋል። በዚህ አቆጣጠር መሠረት ሰባው ዓመት የሚፈጸመው 539 ዓ.ዓ ላይ ስለሚሆን ዳንኤል ጸሎቱን የጀመረበት ዓመት የምርኮው ዘመን ከተፈጸመበት ጊዜ ጋር በትክክል ይገጣጠማል። ሃይማኖታዊውን ምርኮ መሠረት አድርጎ ያሰላው ከሆነ ደግሞ ዘመኑ መቆጠር የሚጀምረው ኢየሩሳሌምና መቅደሱ ከፈረሱበት ዓመት ጀምሮ ሊሆን ስለሚገባው ዘመኑ ከ586 ዓ.ዓ ጀምሮ ነው የሚሆነው። እንዲያ ከሆነ ደግሞ ዳንኤል መጸለይ የጀመረው ዘመኑ ሊፈጸም ገና የተወሰኑ ዓመታት እየቀሩት ነው ማለት ነው፤ ሆኖም በ516 ዓ.ዓ ቤተ መቅደሱ ተሠርቶ በተፈጸመ ጊዜ ሃይማኖታዊው ምርኮም ቢሆን እልባት አግኝቷል። እጅግ የሚገርመው ግን የፖለቲካዊውም ይሁን የሃይማኖታዊው ምርኮ ከመነሻቸው እስከ መቋጫቸው ሲቆጠሩ እኩል ሰባ ዓመት ሆነው መገኘታቸው ነው።

ዳንኤል በዘመኑ ጽኑ የሆነ ጸሎት በእስራኤል አምላክ ፊት አቀረበ። እግዚአብሔርም ጸሎቱን ሰምቶ በወደፊት ዘመናት ሊሆን ያለውን በግልጽ አስታወቀው። በእርግጥ የዳንኤል ጸሎት በየትኛውም ዘመን ብሔራዊም ሆነ ዓለም አቀፋዊ ጉዳዮች ይዘው በእግዚአብሔር ፊት ለሚቀርቡ ሁሉ፤ እንደ ሁነኛ ማንጻጸሪያ ሊያገለግል የሚችል ነው። ምክንያቱም የዳንኤል ጸሎት ግልጽ ዓላማ ያለው፤ ትህትና የተሞላ፤ ከራስ ወዳድነት የነፃ፤ ለእግዚአብሔርና ለሕዝቡ የሚቀናና በንስሃ መንፈስ የቀረበ በመሆኑ ነው። በዚያ ላይ መጸሙና ማቅ መልበሱ የልቡን ሐዘን ሲያመለክት፤ በራሱ ላይ ዐመድ መነሰነሱም ራሱን ዝቅ ማድረጉን ያሳያል። በእያንዳንዱ ነገር ለአምላክ ከሚገባው ክብር ምንም አላንደለም። ደግሞም ባለፉት ዘመናት የደረሰባቸው ሀፍረት፤ መበታተንና እርግማን ለእግዚአብሔር ባለመታዘዛቸው ምክንያት የመጣ እንደሆነ ተረድቷል። በእርሱና በሕዝቡ ለሆነባቸው ነገር ሁሉ ተጠያቂው ማን መሆኑን ስላወቀ የራሱን፤ የሕዝቡና የነገሥታቱን ኃጢአት በመናዘዝ እንዲምራቸው ወደ እግዚአብሔር ማልዳል።

በዳንኤል ጸሎት እግዚአብሔር፤ የፍቅር አምላክ፤ መሐሪ፤ ጻድቅ፤ ቃል ኪዳንን የሚጠብቅ ታጋሽ አምላክ መሆኑ ግልጽ ብሎ ይታያል፤ እነዚህ መሠረታዊ ጉዳዮች ዳንኤል በእግዚአብሔር ፊት ሚዛኑን የጠ

³¹ ዳንኤል 1፡12።የሚጻፍዋቸው የክርስቲያኖች ልጅ ዳርዊስ በባቢሎን በነገሡ በመጀመሪያው ዓመት፤ በዘመነ መንግሥት በመጀመሪያው ዓመት፤
³² ዳንኤል 1፡8።ከዚያም እግዚአብሔር መንፈሳቸውን ያዘዛቸው የይሁዳና የብንያም በተሰበ አስቆች አንዳሁም ካህናትና ሲቀዎያት ሁሉ ስመሃደኛ በኢየሩሳሌም የሚገኘውን የእግዚአብሔርን ቤተ መቅደስ ለመሥራት ተዘጋጁ።
³³ ዳንኤል 3፡3። ማቅ ሰበሸ፤ በራሱም ላይ ዐመድ ነሰገኝ፤ በጸሎት በምልጸም ፈተን ወደ ገታ አምላክ አቀናቃ።

በቀ ጸሎት እንዲያቀርብ ምክንያት ሆነውታል። ስለቅድስቲቱ ከተማ መደምሰስ እጅግ አዝኗል፤ መቅደሱ በመፍረሱም ከልቡ ተቆጭቷል፤ የሕዝቡ መበተንም ለእግዚአብሔር ክብር የሚገባና የሚመጥን ሆኖ አላገኘውም። እሱም በአምላኩ ፊት ደፍሮ እንዲጸልይ አቅም ያገኘው በራሱ ወይም በወገኖቹ ብቃት ታምኖ አልነበረም፤ ስለዚህ «ወደ ሕንተ የምንሰምነው ምህረትና ርሕራሄህን በመተማመን አንጂ በእኛ መሰከም ሥራ ስይደሰም» ሲል የማንነታቸውን ልክ በእግዚአብሔር ፊት አሳይቷል። ስለእነዚህ ነገሮች ለአያሌ ቀናት እየለመነ ሲጸልይ ሳለ፤ ድንገት አስቀድሞ በምዕራፍ ስምንት የተገለጠለት መልአክ ተገለጠለትና እንዲህ አለው፤

እኔ ወደ ሕንተ የመጣሁት የትንቢትን ምስጢር ታወቅ ዘንድ ጥበብና ማስተዋዕ ሰጥህ ነው። ገና መጸለይ ስትጀምር እግዚአብሔር ልመናህን ሰምቶአል፤ በእርሱ ዘንድ አጅግ የተወደደህ ስለሆነ የጸሎትህን መልስ ልነገርህ መጥቻለሁ።

ሱባኤው መቆጠር
የሚጀምረው መቼ ነው?

ምንም እንኳ ዳንኤል ጸሎቱን ባቀረበ ጊዜ ዋነኛ አሳቡ ኢየሩሳሌም በምርኮ የምታሳልፋቸው ዓመታት ፍጻሜ መቼ እንደሚሆን ማወቅ የነበረ ቢሆንም፤ እግዚአብሔር ግን ከእነዚያ ሰባ የምርኮ ዓመታት አልፈው ስለሚመጡት ሰባ ሱባኤዎች ጨምሮ ሊናገረው ወዷል። በአጭሩ ሱባኤ ማለት፤ ሳምንት ማለት ነው። በዚህ በዳንኤል መጽሐፍ ምዕራፍ ዘጠኝ መሠረት ደግሞ ለእስራኤልና ለኢየሩሳሌም ሰባ ሱባኤ ወይም ሰባ ሳምንታት ተቀጥሯል። ሆኖም በዚህ መጽሐፍ አሳብ መሠረት እያንዳንዱ ሱባኤ በሳምንት ውስጥ እንዳሉት ሰባት ቀናትን ሳይሆን ሰባት ዓመታትን ይዟል። ስለዚህ ዳንኤል ያያቸውን ሰባ ሱባኤዎች በሰባት ባባዛናቸው ጊዜ አራት መቶ ዘጠና ዓመታት እናገኛለን ማለት ነው። እነዚህ ሰባ ሱባኤዎች ወይም አራት መቶ ዘጠና ዓመታት የተቀጠሩት ግን ለእስራኤል ሕዝብና ለተቀደሰችው ከተማ ማለትም ለኢየሩሳሌም ነው። ከሱባኤው ፍጻሜ በኋላም እግዚአብሔር መንግሥቱን ለሕዝቡ የሚመልስ ሲሆን፤ በእነዚያ ዘመናት ዐመጸ ይጨረሳል ወይም ይቆማል፤ ኃጢአት ይፈጽማል፤ ይወገዳል፤ በደልም ይስተሰረያል ወይም ፈጽሞ ይቅር ይባላል፤ ዘላለማዊ ጽድቅና ፍትህ በምድር ላይ ይሰፍናል፤ ራዕይና ትንቢቶች ተፈጽመው ይታተማሉ፤ እጅግ ቅዱስ የሆነውም ይቀባል፤ ይነግሣል።³⁴ እስከ ጊዜው ድረስ ግን የአሕዛብ መንግሥታት በምድር ላይ መግዛታቸውን ይቀጥላሉ።

በሌላም በኩል ሱባኤው መቆጠር የሚጀምረው የኢየሩሳሌም ከተማ ከነቅጥሯ እንድትታደስ ትዕዛዝ ከሚወጣበት ጊዜ አንሥቶ ሲሆን፤ መሲሁ የዘላለም መንግሥቱን እስኪመሠርት ድረስ የሚዘልቅ መሆኑ ተመልክቷል። በዚሁ መሠረት ከአዋጁ በኋላ ባሉት ሰባት ሱባኤዎች

³⁴ ዳን9፡24።ዐመፃን ለማስቆም፤ ጎጠሶትን ለማስወገድ፤ የበደልን ለማስተሰረድ፤ ዘላለማዊ ጽድቅን ለማምጣት፤ ራእይንና ትንቢትን ለማተምና፤ እጅግ ቅዱስ የሆነውን ለመቀበት ስለሕዝባችን ለሰተቀደሰችው ከተማህ ሰባ ሱባኤ ታውጷል።

ኢየሩሳሌም ከነቅጥሮችዋ ትታደሳለች፤ መንገዶችና ምሽጎችም ይሠሩላታል።³⁵ ከዚያ በኋላ ላሉት ስልሳ ሁለት ሱባኤዎችም ጸንታ ትቆያለች።³⁶ ይኼ ሁሉ ግን በጭንቅና በመከራ እንጂ፤ በተላላኩ አይሆንም። በስልሳ ዘመነኛው ሱባኤም መሲህ ይገደላል። በዚያው ዘመን ወደፊት ገና የሚገለጠው የዓለም መሪ ሕዝብ የሚሆኑ ሰዎች ኢየሩሳሌምንና መቅደሱን ይደመስሳሉ። መጨረሻው እንደ ጎርፍ በድንገት ይመጣል፤ ጦርነትና ጥፋት ይከተላል። በሰባኛው ሱባኤ መግቢያ አስቀድሞ ከተማዋን የደመሰሱት ሕዝብ ወገን የሚሆን አንድ ታላቅ የዓለም መሪ እስራኤል ጨምሮ ከብዙ ሕዝቦች ጋር ለቀረው አንድ ሱባኤ የጠበቀ ቃል ኪዳን ያደርጋል። በሱባኤው እኩሌታም አይሁዳውያን ለእስራኤል አምላክ፤ አምልኮ እንዳያቀርቡ ይከለክላል፤ ከዚያም በቤተ መቅደሱ ማዕከላዊ ስፍራ አጸያፊ የጥፋት ርኩሳት ያቆማል። ይህ ሁሉ የሚሆነው ግን እግዚአብሔር በወሰነው መሠረት ሰውየው እስከሚወገድ ድረስ ነው።

ዳንኤል ሱባኤውን በሦስት አበይት ክፍሎች ከፋፍሎ ነው ያቀረበው፤ በዚሁ መሠረት የመጀመሪያው ክፍል በውስጡ ሰባት ሱባኤዎች ወይም አርባ ዘጠኝ ዓመታትን የያዘ ነው። ሁለተኛው ክፍል ስልሳ ሁለት ሱባኤዎችን ወይም አራት መቶ ሠላሳ አራት ዓመታትን አካፏል። ሦስተኛው ክፍል ደግሞ አንድ ሱባኤ ብቻ ሲሆን፤ እርሱም ሰባት ዓመት ያህል ነው። በሌላ በኩል ከትንቢትና ከታሪክ አንጻር ስንመለከተው፤ ሱባኤው በውስጡ ካካተታቸው አራት መቶ ዘጠና ዓመታት፤ አራት መቶ ሰማንያ ሦስቱ ተፈጽመው፤ የቀረው አንዱ ሱባኤ ወይም ሰባቱ ዓመት ብቻ እንደ ሆነ እናስተውላለን።

እነዚህ በሰባው ሱባኤ የተመለከቱት አራት መቶ ዘጠና ዓመታት መቼ እንደሚጀመሩ አውቀን መቁጠር እንድንችል ዳንኤል እጅግ አስፈላጊ የሆኑ ምልክቶችን ይሰጠናል። በተለይ ኢየሩሳሌምን ለመጠ ገን ትዕዛዝ የሚወጣበትና እርስዋም ከመንገዶችና ከምሽጎችዋ ጋር

³⁵ እርባ ዘጠኝ ማለት ናቸው።
³⁶ ዳን9:25።ኢየሩሳሌምን ለማደስና ለመጠገን ዐዋጁ ከወጣበት ጊዜ ጀምሮ፤ ገዢው መሲህ እስከሚወጣበት ጊዜ ድረስ፤ ሰባት ሱባኤና ሥልሳ ሁለት ሱባኤ በደምረ ስልሳ ዘጠኝ ሱባኤ ይሆናል።

የምትታደስባቸው ዓመታት ወላኝ ምልክቶች ናቸው። ይኼ ወላኝ ጊዜ መቼ እንደነበር ለመረዳት ደግሞ ከምርኮ በኋላ በፋርስና ሜዶን መንግሥት የወጡትን የተለያዩ አዋጆችና አይሁዳውያኑ ወደ ምድራቸው ተመልሰው አዋጁን በሥራ ላይ ያዋሉባቸውን ዓመታት በጥንቃቄ መመርመር ያሻል። ምንም እንኳ አይሁዶች ከተማረኩበት ምድር የተመለሱት በተለያየ ጊዜ ቢሆንም፤ ዋና ዋናዎቹ ግን ከዚህ በታች የተዘረዘሩት ናቸው።

እስራኤላውያን ወደ አገራቸው ተመልሰው ቤተ መቅደሱን እንዲሠሩ የመጀመሪያው አዋጅ የታወጀው ቂሮስ በሚባል ንጉሥ ዘመን ነው። እሱም ሥልጣን ላይ እንደወጣ እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም የሚገኘው ቤቱን እንዲሠራ እንዳዘዘው በመግለጥ፤ አይሁዳውያኑ ወደ አገራቸው እንዲገቡ ትዕዛዝ ያወጣ ሲሆን፤ ዘመኑም³⁷ ከክርስቶስ ልደት በፊት 538 ዓ.ዓ አካባቢ ነበር። አይሁዳውያን በዘሩባቤል መሪነት በሐጌና በኢዶሱ ተባባሪነት እዚያ ከደረሱ በኋላ ግን ቤተ መቅደሱን ፈጥነው ለመሥራት ሳይችሉ ቆዩ። ምንም እንኳ ከአዋጁ በኋላ ማለትም በ536 ዓ.ዓ አካባቢ መቅደሱን መሥራት ጀምረው የነበረ ቢሆንም በደረሰባቸው ጫናና ተቃውሞ ምክንያት ሥራውን ለዓመታት ለማቋረጥ ተገደዋል።³⁸ ከጊዜ በኋላ በነብዩ ሐጌ በኩል በመጣላቸው የትንቢት ቃል እንደገና ተበረታተው³⁹ በ520 ዓ.ዓ መቅደሱን መሥራት ጀመሩና በ516 ዓ.ዓ ሙሉ ለሙሉ አጠናቀቁት። ሆኖም ግን በዚህ ዘመን የኢየሩሳሌም ቅጥሮችና ምሽጎች ስለመሠራታቸው ምንም ማስረጃ አይገኝምና ሰባውን ሱባኤ ከዚህ ዘመን ተነሥተን ለመቁጠር እንችገራለን።

³⁷ ዕዝ1:2-4። የፋርስ ንጉሥ ቂሮስ የሚለው ይህ ነው፤ የሰማይ አምላክ እግዚአብሔር የምድርን መንግሥት ሁሉ ሰጥቶናል፤ በይሁዳ ምድር በምትገኘው በኢየሩሳሌምም ለክርስቶ ቤተ መቅደስ እንደሠራ አዘዘ። ከሕዝቡ መካከል በአናንተ ዘንድ የሚኖር ማናቸውም ሰው አምላኩ ከክርስቶ ጋር ይሁን፤ በይሁዳ ወደምትገኘው ወደኢየሩሳሌም ይውጣና በዚያ ሰሜናዊው አምላክ፤ ለእስራኤል አምላክ ለእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ይሥራ፤ ባለበት ሰፍራ የሚቀረ በየጥናውም አገር የሚኖሩ ሰዎች ሁሉ በኢየሩሳሌም ሰሜንነው የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ስሙን እንዲሆን በበጎ ፈቃድ ከሚያቀርቡት መባ በተጨማሪ ብርና ወርቅ፤ ዕቃና አንሰሳ በመስጠት ይርዷቸው።
³⁸ ዕዝ14:1-24። የምድሪቱ ነዋሪዎች የይሁዳን ሕዝብ ተስፋ ማስቆረጥና ሥራውንም እንዳይቀጥሉ ማስፈራረት ጀመረ። ከፋርስ ንጉሥ ከቂሮስ ዘመነ መንግሥት ጀምሮ እስከ ፋርስ ንጉሥ አስከ ዳርዮስ ዘመነ መንግሥት ድረስ ዕቅዶቻቸውን የሚያስናክሱ መካሪዎችን በገንዘብ ገዙባቸው።
³⁹ ትንቢተ ሐጌ በጠቅላላ የሚናገረው ለሐዲሁ ንግድ ነው። የእግዚአብሔርም ቃል በነቢዩ በሐጌ በኩል እንዲህ ሲል መጣ። «ይህ ቤት ፈርሶ ሳለ፤ አናንተ ራሳችሁ በተዋሱ ቤተቻችሁ ውስጥ ለመኖር ጊዜው ነው?»

ሁለተኛው መመለስ የሆነው ከክርስቶስ ልደት በፊት በ458 ዓ.ዓ አካባቢ በዕዝራ መሪነት ወደ ተስፋይቱ ምድር የተደረገው ነው። ዕዝራም የሕጉን መጽሐፍ አዋቂ፣ ምሁር እንደነበር ይነገርለታል። እሱም በእግዚአብሔር ቃል ተሃድሶ በማድረግ ሕዝቡ በመንፈሳዊውና በማኅበራዊ ኑሮአቸው እንዲደራጁ ረድቶአቸዋል። በወቅቱ ከዕዝራ ጋር የተመለሱት በአብዛኛው ሌዋውያን፣ ካሕናት፣ መዘምራን፣ ዘብ ጠባቂዎችና የተለያዩ ሠራተኞች የሚገኙበት ቡድን ነበር። ዕዝራም እስራኤላውያን ሊኖራቸው ስለሚገባ የሕይወት ልክና የአምልኮ ደረጃ በማስተማር ተግባር ተጠምዶ ኖረ⁴⁰ ስለዚህ በእነዚያ ዘመናት የኢየሩሳሌም ቅጥሮች ጉዳይ አሳስቦት ለሥራ የተጋ ሰው አልነበረምና ሰባውን ሱባኤ ከዚህ ዘመን አንሥቶ መቆጠር አስቸጋሪ ነው።

ከዕዝራ መመለስ በኋላ ባለውና ከክርስቶስ ልደት በፊት በ445 ዓ.ዓ አካባቢ በሚሆን ዘመን፣ የፋርስ ዋና ከተማ በሆነችው ሱሳ፣ አንድ አይሁዳዊ ሰው ይኖር ነበር። አንድ ቀንም «ሐናኒ» የሚባል ጎልማሳ፣ ከይሁዳ ምድር ጥቂት ሰዎችን አስከትሎ በሱሳ ወደሚኖረው ወንድሙ ዘንድ ደረሰ፤ በሱሳ የሚኖረው ሰውም፣ ስለኢየሩሳሌምና ወደአገራቸው ስለተመለሱት አይሁዳውያን ሁኔታ ጠየቀው። ሐናኒም «ከሰደት ተርፈው የተመለሱት አይሁዳውያን በታላቅ ችግርና ሐፍረት ላይ ወድቀው ይገኛሉ፤ የኢየሩሳሌምም ቅጥሮች ፈራርሰዋል፤ የቅጥር በርዎችም በእሳት ጋይተዋል» በማለት መለሰለት። ሰውየውም ይኼን በሰማ ጊዜ ምርር ብሎ አለቀለ። ከዚያ ቀን ጀምሮ በጾምና በጸሎት ሆኖ የአምላኩን ፊት ፈለገ። አስቀድሞ ስለእሱና ስለሕዝቡ ኃጢአት ተናዘዘ፤ እግዚአብሔር ስለምድራቷና ሕዝቡ የተናገረውን በማስታወስ እንደገና ያስባቸው ዘንድ ማለደ። የዚህ ሰው ጸሎት፣ ከሞላ ጎደል ዳንኤል በምዕራፍ ዘጠኝ ላይ ከጸለየው ጋር ተመሳሳይ ነበር።⁴¹

⁴⁰ መጽሐፈ ዕዝራ በጠቅላላ።

⁴¹ ህዘ፡1-4። ይህን ነገር በሰማሁ ጊዜ አያሌ ቀናት ዐዘንዉ፤ ጸሞሁ፤ ጸልዞሁም። ህዘ፡5-11። እግዚአብሔር ሆይ፤ የባሪያህን ጸሎት፤ ስምህን በመፍሪት ይሰ የሚሰጥንን የባሪያዎችህንም ጸሎት ጆሮህ ታደምጥ። በዚህ ሰው ፊት ሞገስን አድርገህለት ዛሬ ለባሪያህ መከናወንን ሰጠው። ህዘ፡2 መልካሚት የአምላኩ አጅ በእኔ ላይ ነበረችና ንጉሡም ፈቀደዋል።

በወቅቱ ይህ ሰው በንጉሡ ፊት የወይን ጠጅ ያሳልፍ የነበረ ሲሆን፣ ባገለገለባቸው ዓመታት ሁሉ በፊቱ ብሩህነት ነበር የሚታወቀው። ሆኖም ያንን መልካም ያይደለ ወሬ ከሰማበት ቀን አንሥቶ ሐዘኑን ሊሰውር አልቻለምና በአንዳች ነገር ከልቡ እንዳዘነ ንጉሡ በቀላሉ አወቀ። ንጉሡም ምክንያቱ ምን እንደሆነ ጠይቆ ሲረዳ፣ የለመነውን ብቻ ሳይሆን የሚያስፈልገውን አስይዞ ወደ ኢየሩሳሌም ሰደደው። ሰውየውም ኢየሩሳሌም ደርሶ ከተማይቱን ከሰለለ በኋላ ለሚጠብቀው ተግባር ሁሉ ራሱን አሰናጽ⁴² አንዳንድ የአካባቢው ሹማምንት ግን ስለእስራኤላውያን ደኅንነት የሚጨነቅ ሰው መምጣቱን ባይ ጊዜ እጅግ ተበላጩ። ከዚህ የተነሣ ሥራው እጅግ ፈታኝ ሆነበት። ዳሩ ግን እስከፍጻሚው ድረስ ስለተጋ በአጭር ጊዜ ውስጥ የከተማዋን ቅጥርና በሮች ሠርቶ ጨረሰ። ይህም ሰው በምህንድስና ዕውቀቱና በጦር መሪነቱ የሚወደሰው ነህምያ የተባለው ሰው ነው።

በዚህ ምክንያት ከሌሎቹ ዘመናት ይልቅ ሰባኛው ሱባኤ መቆጠር የሚገባው «ከዚህ ዘመን ጀምሮ መሆን ይገባዋል» ተብሎ በብዙዎች ዘንድ ይታመናል። ምክንያቱም በዚህ ዘመን ከብዙ ጭንቅና ትግል ጋር የኢየሩሳሌም ቅጥርና በሮች ለመታደስ በቅተዋልና ነው። ይኼም የሆነው ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ445 ዓ.ዓ ነው።

⁴² ህዘ 2፡10። ሐርናዊው ሰንባሳጥና አሞናዊው ሹም ጠባያ ይህን በሰመ ጊዜ ስለ እስራኤላውያን ደኅንነት የሚቁረቁር ሰው በመምጣት እጅግ ተበላጩ። ህዘ 2፡19-20። ነገር ግን ሐርናዊው ሰንባሳጥ፣ አሞናዊው ሹም ጠባያና ዐረባዊው ገላም ይህን ሲሰመ አፈዙብን፤ አንቋሽጥም፤ አንዳሁም፤ «የምታደርጉት ይህ ምንድን ነው? በንጉሡ ላይ ዕታምፀ ትፈልጋችሁን?» አሉ። እነሆ፤ «የሰማይ አምላክ ይከናውንልናል፤ እኛ ባርዎቹ አንዷ ገና ሥራውን እንጀምራለን፤ እናንተ ግን በኢየሩሳሌም ድርሻ ወይም ይገባናል የምትሰት ወይም የታሪክ መታሰቢያ የላችሁም» ስለ መሰሉላቸው።

የሱልሳ ዘጠነኛው
ሱባኤ ጥጽሜ

ዳንኤል «ከሰዕሳ ሁለት ጊዜ ሰባት በኋላ መሲህ ይገደላል፤ በአርሱ ዘንድ ገን ምንም የለም» እንዳለ፤ የኢየሩሳሌም መጠገንና የመንገዶቿ መሠራት አዋጅ ከወጣበት ዘመን፤ ማለትም ከአራት መቶ ሰማኒያ ሦስት ዓመት በኋላ መሲሁ በኢየሩሳሌም ከተማ በአይሁዳውያን አቅራቢነት በሮማውያን እጅ ተገደለ። በእርግጥ አይሁድ አሳልፈው ሰጡት እንጂ በእጃቸው አልገደሉትም። ሮማዊው ንጉሥ ግን ንጹሕነቱን ተረድቶ «ሰሰዚህ ሰው ደም አኒ ተጠያቂ አይደለሁም» ብሏቸው ነበር። እነርሱ ግን «ደሙ በእኛና በወጃችን ላይ ይሁን።»⁴³ ሲሉ፤ ኢየሱስ ከተወገደላቸው ሌላው ነገር ቀላል እንደሆነ አሰቡ። ሆኖም ጉዳዩ እነርሱ እንዳሰቡት ቀላል አልሆነላቸውም። ይህ ከሆነ ከጥቂት ዓመታት በኋላ ማለትም በ70 ዓ.ም ሮማውያን ወደ ኢየሩሳሌም ገስግሰው ከተማዋን ፈጽሞ አወደጧት፤ መቅደሱንም አፈራረሱት። በዚያ ይኖር የነበረውን ሕዝብ አንድ ሳይቀር ገደሉ። ከአስቃቂው ጦርነት የተረፉ አይሁዳውያንም ለሁለት ሺ ዓመታት በስደትና በመከራ በየአገሩ ሲንከራተቱ ኖሩ።

ዳንኤል ስለሰባው ሱባኤ ሲያስረዳ፤ ስልሳ ዘጠነኛው ሱባኤ ሲፈጸም መሲህ እንደሚገደል ብቻ ሳይሆን፤ በሰባኛው ሱባኤ ስለሚሆኑ አበይት ነገሮች ጭምር አመልክቷል። በዚሁ መሠረት የሰባኛውን ሱባኤ ኹነት የሚጠቁሙ ሁነኛ ገለጣዎች በቀጣይነት ይገኛሉ። ሆኖም ማንም እንደሚያውቀው ከአንድ ጀምሮ ቁጥር መቁጠር የጀመረ ሰው፤ ስልሳ ዘጠነኛው ሳይሆን ሳይገባ ሁለት ሺ ዓመታት እንደ ዘበት አልፈዋል። ይኼም በትንቢቱ ከተጠቀሱት አራት መቶ ዘጠና ዓመታት፤ አራት መቶ ሰማኒያ ሦስቱ ተፈጽመው፤ ሰባቱ ዓመት

⁴³ ማቴ 27:24-25።

ደግሞ ወደፊት ገና እንደሚመጣ እየተጠበቀ ነው፤ እንደማለት ነው። እዚህ ላይ ከሁሉ አስቀድሞ መገንዘብ የሚገባን መሠረታዊ ጉዳይ፤ እነዚህ ሰባ ሱባኤዎች የተቀጠሩት ለእስራኤል ሕዝብና ለኢየሩሳሌም ከተማ መሆኑን ነው። በመሆኑም መሲሁ ከተገደለበት እንሥቶ እኛ እስካለንበት ዘመን ድረስ ያሉት ዘመናት በጠቅላላ ለእስራኤል ከተቀጠሩ፤ ሰባ ሱባኤዎች መኻል የሚቆጠሩ አይደሉም። ከዚህ አንጻር ዛሬ ላይ ሆነን ትንቢቱን የምናጠና ሰዎች፤ የዛሬ ሁለት ሺ ዓመት ስልሳ ዘጠነኛው ሱባኤ መጠናቀቁን ብንመለከትም፤ ሰባኛው ሱባኤ አለመግባቱን ግን እያየን ነው። ግን እንዴት?

በመሆኑም ያለንበት ዘመን፤ ለእስራኤል የተቀጠሩት ሰባ ሱባኤዎች ከመፈጸማቸው በፊት በመኻል ጣልቃ የገባ ዘመን ይመስላል። ይህም ዘመን «የቤተ ክርስቲያን ዘመን» በመባል ይታወቃል። ዳሩ ግን ለእስራኤል በተቀጠረው ዘመን የተነገረው ተስፋ ሁሉ መፈጸም ስለሚገባው ወደፊት ሰባው ሱባኤ ካቆመበት ጀምሮ መቆጠር እንደ ሚጀምር ይጠበቃል። ይኼ ምን ማለት እንደሆነ በቀላሉ ለማስረዳት በቤታችን ውስጥ ያለውን የቴፕ ሪከርደር ማጫመቻ በምሳሌነት መጠቀም እንችላለን። አንዳንድ ጊዜ ስንፈልግ የቴፕ ሪከርደር ማጫወቻውን ለጥቂት ጊዜ «ፖዝ» አድርገን ባለበት ቦታ እንዲቆም ካደርግን በኋላ ሌላ መሥራት የምንፈልገውን ነገር ስንሠራ እንቆያለን። ከዚያም «ፖዝ» ያደረግንበት ምክንያትና ጊዜ ሲያበቃ ያንኑ ቀልፍ ተጭንን ቴፕ ሪከርደሩ እንዲጫወት እናደርገዋለን። ታዲያ ፖዝ ያደረግንበትን ቀልፍ ስንመልስ፤ ቴፑ ካቆመበት ቀጥሎ ያለውን አሳብ እንደሚቀጥል እንጂ፤ የሚዘለው ምንም እንደሌለ እናውቃለን። በሌላም በኩል የቅርጫት ኳስ ጨዋታ ሕግ ሌላው ምሳሌ ሊሆን ይችላል፤ እንደሚታወቀው በዚህ ጨዋታ ሕግ መሠረት በተለያዩ ምክንያት ጨዋታው የሚቋረጥባቸው ደቂቃዎች ከጨዋታው ሰዓት ጋር የሚቆጠሩ አይደሉም፤ በአጭሩ እነዚህ ደቂቃዎች በጨዋታው ውስጥ ያሉ፤ ግን የሌሉ ጊዜአት ናቸው ማለት ይቻላል። እነዚህ ሁለት ምሳሌዎች እግዚአብሔር ለእስራኤል የቀጠራቸውን ሰባ ሱባኤዎች እንዴት ባለ ሁኔታ ቆም አድርጎ ወደ

ቤተ ክርስቲያን ዘመን ዘወር እንዳለ በመጠኑ ግንዛቤ ይሰጣሉ የሚል እምነት አለኝ።

እግዚአብሔር በቀጠረው ቀን መሲሁ ኢየሱስ ወደ ወገኖቹ ዘንድ መጣ፤ እነርሱ ግን አልተቀበሉትም፤ በዚህ ምክንያት አስቀድሞ በአብርሃም በኩል ተስፋ ሰጥቶአቸው ወደነበሩት⁴⁴ አሕዛብ ዘወር አለ። ከያኔው ተስፋ አንጻር እኛ ቀድሞ "አሕዛብ" በተባልነውና ባለማመናቸውና ባለመታዘዛቸው ምክንያት ለጥቂት ጊዜ ከተስፋው ተቆርጠው በተጣሉት እስራኤላውያን መኻል ያለው የጊዜ ግንኙነት ይኼን የሚመስል ነው። እግዚአብሔር ለእስራኤል ከቀጠራቸው ሰባ ሱባኤዎች ውስጥ ስልሳ ዘጠኙ በተለመደው የጊዜ አቆጣጠር ከነጎዱ በኋላ ሰባኛው ከመግባቱ በፊት ዘመኑን በፈቃዱና በሉአላዊ ችሎታው እንዳይንቀሳቀስ ገደቦ በእኛን የዚህ ዘመን ሰዎች በመኻል አስገባን። ወይም በሌላ መንገድ ሲገለጥ እግዚአብሔር ከእስራኤል ውጪ ለሆኑና «አሕዛብ» ወይም⁴⁵ «ሕዝቦች» ለተባሉት ሰዎች የደንነት ዕድል ለመስጠት፤ ለጥቂት ጊዜ የእስራኤልን ዘመን «ፖዝ» ሊያደርገው ወይም የተስፋ ልጅነት ጨዋታውን ሊያቋርጠው ወደደለ። ይኼም ዘመን እርሱ ለአሕዛብ የወሰነው ሙላት ወይም «ኮታ» እስኪሞላ ድረስ እንደሚቀጥል ይጠበቃል።

የአሕዛብ ሙላት እስኪገባ ድረስ እስራኤል በከፊል በድንዳኔ ውስጥ አሰፋሰች።

ነገር ግን የእስራኤላውያኑ ድንዳኔ በከፊል የሆነ ነው እንጂ፤ ፍጹም ድንዳኔ ባለመሆኑ አንድ ቀን ከእቅልፋቸው የሚባንነብት ዘመን እንደሚመጣ ይጠበቃል። ያ ዘመን ደግሞ የሰባኛው ሱባኤ መግቢያ እንደሆነ ብንረዳም፤ ቀኑ መቼ እንደሆነ ግን ማወቅ አንችልም።

⁴⁴ ኢፈ2፡1-13።ሰባዚህ አናንተ ቀደሞ በትውልድ አሕዛብ የሆናችሁ፤ በአካል ሳይ በሰው እጅ ከተደረገው የተነሣ፤ ራሳቸውን «ተገርዘናል» በሚሉት «ያልተገረዙ» የተባሉትም ያን አስታውሱ...አሁን ግን አናንተ ደግሞ እርቃችሁ የነበራችሁ፤ በክርስቶስ አየሱስ ሆናችሁ በክርስቶስ ደም ቀርቦቻችሁ።

⁴⁵ ሮጫ11፡25። «አሕዛብ» የሚለው ቃል በቀጥታ ሲፈታ ሕዝቦች ማለት ሲሆን፤ በአርገው ኪዳን ከእስራኤላውያን ውጪ ያለው ሕዝብ ሁሉ በዚህ ስም ይጠራ ነበር። በዚህ ምክንያት ቃሉ በአንዳንድ ሰፍራዎች «አረማዊ» ወይም «አምሳክ የሰሸ» ለሚለው አሳብ ይገለጻል።

የሚመጣው

እለቃ «ሕዝብ»

ምንም እንኳ ይህ መጽሐፍ ሲጻፍ በነበረበት ሰዓት፤ ሰባኛው ሱባኤ ገና መቆጠር የጀመረ ባይመስልም፤ ጽሑፉ ለአንባቢ በሚደርስበት በማናቸውም ጊዜ ግን ሱባኤው እንዳልገባ እርግጠኛ ሆኖ መናገር አይቻልም። መቼም ቢሆን እርግጠኛ ሆኖ መናገር የሚቻለው አንድ ነገር ግን እግዚአብሔር በዚህ ዘመን ላለን ሰዎች ለእስራኤል ከተቀጠረላት ዘመን ውጪ የሆነ የጸጋ ዘመን እንደሰጠን ብቻ ነው። ከጥቂት ጊዜአት በኋላ ግን ሰባኛው ሱባኤ ይገባል። ከዚያም ሁሉም ነገር ወደ ፍጻሜው ይቸኩላል።

በዳንኤል መጽሐፍ ምዕራፍ ዘጠኝ ትንቢት መሠረት በሰባኛው ሱባኤ የሚገለጠው አንድ የዓለም «ታላቅ መሪ» ሕዝብና ወገን የሚሆኑ ሰዎች፤ በስልሳ ዘጠነኛው ሱባኤ መባቻ ኢየሩሳሌምንና መቅደሱን ያፈርሳሉ። ይህም ትንቢት፤ ከክርስቶስ ልደት በኋላ በሰባ ዓመተ ምህረት ሮማውያን ኢየሩሳሌምን በወረሩ ጊዜ ፍጻሜውን አግኝቷል። ከዚያም በኋላ አይሁዳውያን ለሁለት ሺ ዓመታት አገር ልባ ሆነው ሲንከራተቱ ኖሩ፤ ይኼም እስራኤል በ1948 እንደገና እስከትመሠረት ድረስ የቆየ ነው።

ባለንበት ዘመን ሰባኛው ሱባኤ ሊገባ እየተጣደፈ እንደሆነ ከሚጠቁሙ ምልክቶች ዋነኛው የእስራኤላውያን እንደገና መሰብሰብና እንደ አገር መመሥረት ነው። ነገር ግን ሰባኛው ሱባኤ አንድ ተብሎ ከመቆጠሩ በፊት የቤተ ክርስቲያን ዘመን ፍጻሜ ይሆናል ተብሎ ይታመናል። ይኼም እውነት በቤተ ክርስቲያን መነጠቅ እንደሚገለጥ የሚጠበቅ ነው። በዚያ ወቅት እንደሚመጣ የሚታመነው «መሪ» ወይም «አለቃ» ደግሞ ከብዙ መንግሥታት ጋር ለሰባት ዓመት የሚጸና የቃል ኪዳን ስምምነት የሚያደርግ ሲሆን፤ ስምምነቱም በዋነኛነት እስራኤልን የሚመለከት ይሆናል። ዳሩ ግን በሱባኤው እኩሌታ ማለትም ከሦስት ዓመት ተኩል በኋላ ሰውየው በተለይ

ከእስራኤል ጋር ያደረገውን ቃል ኪዳን በራሱ ጊዜ ያፈርሰዋል፤ እስራኤልም በዚህ ዘመን ጽኑ መከራና ስደት ይገጥማታል።⁴⁶

እዚህ ላይ ከሁሉም ነገር ይልቅ ትኩረት ሊደረግበት የሚገባ አንድ ጉዳይ ግን አለ። ይኸውም ከእስራኤልና ከሌሎች ብዙ አገሮች ጋር ለሰባት ዓመታት ጽኑ ቃል ኪዳንና ስምምነት የሚያደርገውና የአዲሱ ዓለም መሪ እንደሚሆን የሚጠበቀው ሰው፤ ከየት እንደሚወጣ ነው። በእርግጥ በዳንኤል ትንቢት፤ ስለማንነቱ እንጂ፤ ስለሚወጣበት ሕዝብ አልተገለጠም፤ ይሁን እንጂ ኢየሩሳሌምንና መቅደሱን ከሚያፈርሱት ሕዝብና ወገን እንደሚሆን በሚገባ ተመልክቷል። እንደሚታወቀው በ70 ዓ.ም ኢየሩሳሌምን የደመሰሰውና መቅደሱን ያፈረሱት ደግሞ ሮማውያን ናቸው፤ ስለዚህም ይህ የሚመጣው መንግሥት ታላቅ መሪ ከሮማውያን መኻል እንደሚወጣ ወይም ከሮም መንግሥት በይፋ መመሥረት በኋላ የሚሾም እንደሚሆን ይታሰባል።

⁴⁶ ዳን9:27። ለስቃዉ ክብዙዎች ጋር ሰላንድ ሰባዔ ቃል ኪዳንን ያዳናል፤ በሰባዔውም አክሱታ መሥዋዕትና ቀርባን ማቅረብን ያስቀራል። የታወጀው ፍርድ በክርስቶስ ላይ እስኪፈለ ድረስ፤ ፕፋትን የሚያመጣ ሆፕፋት ርኩስት በቤተ መቅደስ ውስጥ ይቆማል።

፲፭

ቤተ ክርስቲያን የእስራኤል ምትክ?

በቤተ ክርስቲያንና በእስራኤል መኻል ስላለው ግኙነት እንደ ዘበት ተደጋግሞ የሚጠየቅ አንድ ጥያቄ አለ፤ ይኸውም «ቤተ ክርስቲያን እስራኤልን ሙሉ ለሙሉ ተክታታለችን?» የሚል ነው። ቤተ ክርስቲያን እስራኤልን ተክታታለች የሚለውን አስተሳሰብ የነገረ መለኮት ተማሪዎች «የምትክ ሥነ መለኮት» በማለት ይጠሩታል። ይኼ ዓይነቱ አመለካከት ደግሞ በሁሉም ቤተእምነቶች ማለትም በፕሮቴስታንት፤ በኦርቶዶክስና በካቶሊኮች ዘንድ በስፋት የሚንጸባረቅ አስተምህሮ ነው። እንዲያውም ይኼ የይገባኛል ጥያቄና ሙግት ከእምነት ክርክር አልፎ በክርስቲያኖችና በአይሁዶች መኻል ለብዙ ዘመናት ደም ሲያፋስስ እንደኖረ በታሪክ ተዘግቦ ይገኛል። በተለይም ለዓመታት የዚህ እምነት ዋነኛ አቀንቃኝ የሆነችው የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ይኼ አስተሳሰቧ አይሁዳውያኑን ለማሳደድ የልብ ልብ እንደሰጣት በአንዳንድ ታሪኮች ላይ ተጠቅሷል።

በበኩሌ ቤተ ክርስቲያን በክርስቶስ በኩል እግዚአብሔር ለአብርሃም የሰጠውን ብዙ ተስፋ እንደወረሰች ባምንም እስራኤልን ሙሉ ለሙሉ ተክታታለች በሚለው አሳብ ግን አልሰማማም። በዚያ ላይ ቀድሞ ለእስራኤል የተሰጠው ብዙ ምድራዊ ተስፋዎች፤ ለቤተ ክርስቲያን በሰማያዊ ተስፋ ተተክተው ስመለከት፤ የአንዳንድ ሰባኪዎች የትምህርት ችግር የሁለቱን ኪዳኖች መሠረታዊ ልዩነት ካለመረዳት የተፈጠረ ይሆናል ብዬ እጠረጥራለሁ። የምትክ ሥነ መለኮትን ከሚያራምዱ ሰዎች አንዳንዶቹ ክርስቶስ በአይሁዳውያን ተቀባይነት አጥቶ የእግዚአብሔር የደህንነት ዕቅድ ወደአሕዛብ ዞር ስለማለቱ ሲያስረዱ፤ እግዚአብሔር «ዕቅድ አንድና ዕቅድ ሁለት» የተባሉ ሁለት ዓይነት ዕቅዶችን በክርስቶስ በኩል ወደ ዓለም እንደላከ ይናገራሉ።

እንደነዚህ ሰዎች አላብ፣ የእግዚአብሔር «ዕቅድ አንድ» ተሳክቶ አይሁዳውያን ቢቀበሉት ኖሮ፣ ክርስቶስ በሕይወት ቆይቶ እነርሱ ላይ ለዘላለም ይነግሥ ነበር። ዳሩ ግን አይሁዳውያኑ በላልተቀበሉት በ«ዕቅድ ሁለት» መሠረት ወደ አሕዛብ ዞር ብሎ አሁን ለእኛ የደረሰውን ደህንነት አድርሶልናል፤ ነው የሚሉት። ነገር ግን እነዚህ ሰዎች እንዲህ በማለታቸው እግዚአብሔር ስለክርስቶስ መሞት የተናገረውና የወሰነው ዓለም ከመፈጠሩ በፊት መሆኑን ችላ ያሉት ይመስላሉ። ደግሞም እነርሱ እንደሚሉት ሁሉ ነገር በ«ዕቅድ አንድ» በኩል ተፈጽሞ ቢሆን ኖሮ እግዚአብሔር ለአብርሃም «በከነተ ዞር በኩል አሕዛብን ሁሉ አባርካለሁ» በማለት የሰጠው ተስፋ እንዴት ሊፈጽም ይችላል እንደነበር ግልጽ አይደለም።

በእርግጥ እግዚአብሔር በክርስቶስ በኩል ለቤተ ክርስቲያን አዲስና አስገራሚ ኪዳን ገብቶላታል። ይኼም ኪዳን አይሁዳውያን ክርስቶስን ችሎ በማለታቸው ምክንያት የተገኘ እንደሆነ እናስባለን። እንዲያውም እነርሱ የተሰማቸውን ዕድል ባለመጠቀማቸው የተነሣ ለእኛ መዳን ምክንያት ሆነዋል ማለት ይቻላል። ይኼም እግዚአብሔር አስቀድሞ በኢሳይያስ በኩል ያደረገባቸው ድንዛዜ ምክንያት እንደሆነ ከዚህ በፊት በነበሩት ክፍሎች ውስጥ የተመለከትነው ነው። ታዲያ በዚህ ተግባራቸው እንርገማቸው ወይስ እናመስግናቸው? እንደ እኔ፣ እንደ እኔ ግን እንዲያውም ልናመስግናቸው ነው የሚገባው።⁴⁷

በአዲስ ኪዳን ውስጥ እጅግ ከሚገርመኝ ነገር አንዱ፣ ኢየሱስ እስኪገደል ድረስ አንድም ሐዋርያ ወደ አሕዛብ መንደሮች እንዲሄድ አለመላኩ ነው። ክርስቶስ ደቀ መዛሙርቱን ለወንጌል ሥራ በላከ ጊዜ ወደ አሕዛብም ሆነ ሳምራውያን ሰፈር ጎራ እንዳይሉ፣ ነገር ግን ወደጠፋት የእስራኤል ልጆች ብቻ ሄደው ስለ ንስሃና የኃጢአት ስርዐት እንዲሰብኩ ነበር ያዘዛቸው። እሱም ራሱ በምድር ሲያገለግል ስለልጁ ፈውስ ቀርባ ለለመነቸው አንዲት ግሪካዊት ሴት «የዕጾችን

ክንጀሪ ሰውች መስጠት አይገባም»⁴⁸ በማለት እርሱ ቅድሚያ የሚሰጠው ለአይሁዶች መሆኑን አስታውቋታል። ኢየሱስ በምድር በቆየባቸው ወራት አልፎ፣ አልፎ ካገኛቸው ጥቂት ሳምራውያንና አሕዛብ በቀር፣ የእገልግሎቱ ትኩረት የነበሩት አይሁዶች ብቻ ነበሩ። አይሁዳውያን ግን ለእነርሱ በተለይ የተሰማቸውን ዕድል ያለ ልክ ችላ አሉ።

ስለዚህም ጌታ ኢየሱስ ከሞት ተነሥቶ ወደ ሰማይ ካረገ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ለአሕዛብ ሁሉ የደህንነት ወንጌል እንዲያበስር ሳውል የተባለ ሰው ላከ። ይኼም ሰው ኢየሱስንም ሆነ ደቀ መዛሙርቱን እጅግ ስለሚጠላ ያሳድዳቸው ነበር። ለዚሁ ተግባሩ የበለጠ ሥልጣን እንዲያገኝ ፈልጎ ደማስቆ ወዳሉ ባለሥልጣናት ዘንድ በመንዝ ላይ ሳለ ጌታ በልዩ መንገድ ተገልጦ «የመውጊያውን በትር ብትቃወም ስክነት ይበስጠሃል» በማለት አስጠነቀቀው፤ «ክነት ማህ?» ብሎ በጠየቀው ጊዜም «ክነት የምታሳድደኝ አኔ ክርስቶስ ነኝ» የሚል አጭር መልስ አገኘ። ሳውልም የአይሁዳውያንን ሕግና ሥርዓት ሁሉ ጠንቅቅቆ የሚያውቅና ያለነቀፋ የሚመላለስ፣ እንዲሁም ለሃይማኖቱ ቀናኢ የሆነ ሰው ስለነበር ለውጡ በሁሉም ወገን በታላቅ ጥርጣሬ ይታይ ነበር። እርሱ ግን ራሱን በተለይ ለአሕዛብ የተላከ ሐዋርያ እንደሆነ በመቁጠር በስብከቱ ሁሉ የተሰቀለውን ክርስቶስ ብቻ ገልጦ ያሳይ ጀመር። ምንም እንኳን ስለኢየሱስ ስም ክብር ጽኑ መከራ ቢቀበልም ዕለት ዕለት ለወንጌል አገልግሎት ራሱን ሰጦ እንጂ ወደኋላ አላፈገፈገም፤⁴⁹ ደግሞም ከሌሎቹ ሐዋርያት ይልቅ ለአሕዛብ የተለየ ትኩረትና ሽክም ነበረው።

አንድ ቀን ጳውሎስ ስለእምነቱና በጌታ እንዴት እንደተጠራ ብዙ ሕዝብ በተሰበሰበበት ሲናገር፣ አይሁድን ጨምሮ በዚያ የተሰበሰቡ ሁሉ ጸጥ ብለው ይሰሙት ነበር። ሆኖም በመልዕክቱ እኩሌታ «የጠ ራኝ ኦርሶ ይህንን የሰጠውህን የወንጌል አውነት ወደ አሕዛብ ይዘህልኝ አንድትሂደ

⁴⁷ ኢሳ 6:9-12

⁴⁸ ማተ10:5፤ 15:21-31፤ ወደ አሕዛብ ስትሂዱ፣ ወደ ሳምራውያንም ከተማ አትገቡ። ይዕቀን9 የእስራኤል ቤት ጣዳ ሆነች ወደ ጠፋት በገባች ሂዱ። ሂዱትሁም፣ የወንጌላቸውን ሰማዎት ቀርቦለች ብላችሁ ሰበኩ። በሽተኞችን ፈውሱ፣ መታንን አስነሡ፣ ሰምዳሞችን አንጹ፣ አጋንንትን አሰወጡ፣ በጸ የተቀበላችሁትንም በጸ ሰጡ።

⁴⁹ ሐዋ9:1-31። 25ቆር4:5። ኢየሱስ ክርስቶስ ጌታ እንደሆነ እንጂ ራሳችንን አንሰጠዝም።

አስከሃለሁ፤ አስኝ»⁵⁰ ባለ ጊዜ ግን እስከዚያች ሰዓት ድረስ ተረጋግተው በጸጥታ ይሰሙት የነበሩ አይሁድ ሁሉ ተነሥተው «አንደዚህ ዓይነት ሰው ከምድር ይወገደ! አንደዚህ ዓይነት ሰው በሕይወት መኖር አይገባውም!» እያሉ ጮኹ። ይህም አይሁድ ለአሕዛብ ያላቸውን ንቀትና ጥላቻ የሚያሳይ ሲሆን፤ እግዚአብሔር ለእነርሱ ከሰጠው ተስፋ ምንም ነገር ለአሕዛብ ማካፈል እንደማይፈልጉ በተጨማሪም የሚያረጋግጥ ነው። ዛሬም ድረስ አክራሪ አይሁዳውያን እግዚአብሔር ከእነርሱ ውጭ ባለ ለማንኛውም ዓይነት ሕዝብ ገድ እንዳለው መቀበል አይፈልጉም። በተጨማሪም ከእነርሱ የሚበዙት መሲሁ ከዚህ በፊት እንደ መጣ ሳይሆን ወደፊት በሚሆን አንድ ቀን ገና እንደሚመጣ ነው የሚያስቡት።

እነርሱ እንዲህ ያሰቡ እንጂ፤ መሲሁ በምድር ላይ በቆየባቸው የመጨረሻ ቀናት በአንዱ ኢየሩሳሌምን ቁልቁል እየተመለከተ፤⁵¹ እንዲህ በማለት አምርሮ አልቅሶላት ነበር።

ኢየሩሳሌም፤ ኢየሩሳሌም ሆይ! ዶር ጫጮችን አንደምትሰበሰብ ሰንት ጊዜ ለሰበሰብክ ወደድሁ፤ አንኛም ሰሰላምሽ የሚሆነውን ምነው አውቀክ ቢሆን ኖር፤ አሁን ግን ከዓይኖቼ ተሰውርብኻል፤ ጠላቶቼ በአንቺ ላይ አጥር አጥረውና ከብበው በዚያም፤ በዚያም አንቺን የሚያስጨንቀበት ቀን ይመጣል፤ አንቺንም በውስጥሽ ያሉትን ሰጃቸውን በመፈት ላይ ጥሰው ያወድማሉ፤ ሳይፈርስ የሚቀር አንድ አንኳ ደንጋይ አይተውሰኝም ምክንያቱም የመገባኝነትሽ ወራት አላወቅኸምና

እግዚአብሔር ለአብርሃም «ዘርህን አበዛዋለሁ፤ ታላቅ ሕዝብ አደርገሃለሁ፤ ስምህን ገና አደርገዋለሁ፤ ሰላሱች በረከት ትሆናለህ፤ የሚረገጡህን አርግማቸዋለሁ፤ በአንተ አማካኝነት ሕዝቦች ሁሉ ይበረካሉ»⁵² በማለቱ፤ የእስራኤላውያን ተስፋ እንዲህ በቀላሉ መከታ የሚቀር አልነበረም። ደግሞም እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባለት ቃል ኪዳን እንዴት ባለ ጽኑ መሀላ የታተመ እንደሆነ ቸል ማለት አይሁዳውያን ከአሕዛብ አንጻር የሠሩትን ስህተት መድገም ነው የሚሆነው፤ በእርግጥ መሀላው በእግዚአብሔር

እና በአብርሃም ዘሮች መካከል ያለው ትስስር ዘላለማዊና በየትኛውም ጊዜ ቢሆን የማይሻር እንዲሆን አድርጎታል። በዚያ ላይ ኪዳኑ በአብርሃምና በዘሮቹ ታማኝነት ወይም ፍጹምነት ላይ የተመሠረተ ሳይሆን፤ ያለአንዳች ቅድመ ሁኔታ በእግዚአብሔር ታማኝነትና የማድረግ ችሎታ ላይ የጸና በመሆኑ ምንም ዓይነት ነገር ሊበጥሰው የማይችል ነው። በተለይም በኪዳኑ ውስጥ ተደጋግሞ የተጠቀሰውና «ለዘላለም» የሚለው ቃል፤ ቁልፍ አሳብ ነው። ስለዚህ እስራኤል የተገባላትን ተስፋ የምትወርስበትና በሙላት የምትታሰብባቸው ዘመናት ከፊት ለፊት ይጠብቃታል ማለት ነው። ከዚህ አንጻር በእስራኤልና በቤተ ክርስቲያን መካከል ያለውን ትስስር፤ አንድነትና ልዩነት በጥንቃቄ ማጥናት ተገቢ ነው።

⁵⁰ ሐዋ22፡21-22።

⁵¹ ሱቃ19፡40-44።

⁵² ዘፍ12፡2-3። ዘፍ 15 በጠቅላላ።

፲፯

የሕዝቅኤል
እግዚአብሔር

ከክርስቶስ ልደት በፊት በ597 ዓ.ዓ በናቡከደነፆር ለሁለተኛ ጊዜ ወደ ባቢሎን ከተጋዙ ሰዎች መካከል ሕዝቅኤል የተባለ ሰው ይገኝበታል። ምንም እንኳን ሕዝቅኤል ወደባቢሎን በተጋዘበት ወቅት ካህን የነበረ ቢሆንም፤ ቆይቶ ግን በነብይነት ተቀብቷል፤ በወቅቱ ለሕዝቅኤል የደረሰው ተልዕኮ ትንሽ አስቸጋሪ መስሎ ይታያል፤ ምክንያቱም የነብይነት አገልግሎቱን በጀመረባቸው ወራት የእስራኤል ሕዝብ ዐመጸኛነት ልኩን ያለፈበት ከመሆኑም ሌላ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ለመስማት አሻፈረኝ ያሉበት ጊዜ ስለነበር ነው። ሆኖም ሕዝቅኤል እነርሱ ባይሰሙትና ባይቀበሉትም እንኳን ከእግዚአብሔር የሰማውን ቃል የመናገር ግዴታ ነበረበት። በጊዜው እግዚአብሔር ትንቢቱ እንዲነገር የፈለገበት ዋናው ምክንያት፤ ሕዝቡ በመካላቸው ነብይ እንዳለ እንዲያውቁ ብቻ ነው።

የሕዝቅኤል ትንቢት ልዩ የሚያደርገው ሌላው ነገር በሁለት ተከፍሎ ለተበተነው ሕዝብ የተነገረ መሆኑ ነው። ሕዝቅኤል ትንቢቱን መናገር ሲጀምር ከፊሉ ሕዝብ በይሁዳ ይኖር የነበረ ሲሆን ከፊሉ ደግሞ በባቢሎን ምድር በምርኮ ይገኝ ነበር። ምንም እንኳን የሚሰማው ባያገኝም ሕዝቅኤል በምርኮ ለሚገኘው ሕዝብ፤ ኢየሩሳሌም ፈጽማ እንደምትወድምና መቅደሷ እንደሚፈርስ ትንቢት ነግሮአቸዋል።⁵³ በአንጻሩ ኢየሩሳሌም በ586 ዓ.ዓ ሙሉ በሙሉ ከፈረሰች በኋላ ደግሞ የሕዝቅኤል ትንቢት እስራኤል እንደገና እንደምትሰበሰብና መቅደሱ እንደሚሠራ የሚያበስር ሆኖ ተገኘ። ታዲያ ከትንቢቶቹ በተለይ በምዕራፍ ሠላላ ሰባት ስለደረቁት አጥንቶች የሚናገረው፤ አስገራሚ

⁵³ ሕዝቅኤል 14፡ በዘረታዊ ሰዓት ለሕዝብ መነኩስ፤ በአጠገባቸው በሚያዕፋ ሁሉ ፊት ባደማና መሰላቸውን አደርገዋቸው።

ሆኖ የኖረ ነው። በተጠቀሰው ክፍል የእግዚአብሔር፤ ሕዝቅኤልን አጥንቶች በተከማቹበት ሽለቆ ሲያኖረው ይታያል፤ ሕዝቅኤልም እነዚያን የደረቁ አጥንቶችን በመመልከት ላይ ሳለ⁵⁴ «እነዚህ አጥንቶች ዳግመኛ በሕይወት የሚኖሩ ይመስላሃሉ?» በማለት ሲጠይቀው «እግዚአብሔር ሆይ! ይህን የምታውቅ አንተ ብቻ ነህ።» በማለት መለሰ። ከዚያም «እነዚህ የደረቁ አጥንቶች ቃሉን ይሰጡ ዘንድ ትንቢት ተናገረባቸው . . . በውስጣቸው አስትንፋስ በማሳገባት አንደገና በሕይወት አንድተኖሩ አደርጋቸዋል። ጀማትና ሥጋ በመስጠት ቆዳ አስጠላቸዋል። አንደ ገና በሕይወት አንድተኖሩ አደርገዋቸዋል። በዚያን ጊዜ እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ታወቃለሁ» በል አለው። ሕዝቅኤልም እግዚአብሔር እንደተናገረው ትንቢት መናገር ሲጀምር እነዚያ የደረቁ አጥንቶች እርስ በእርስ እየተገጣጠሙ መያያዝ ሆነላቸው፤ ቀጥሎም አጥንቶቹ በጅማትና በሥጋ እንዲሁም በቆዳ ተሸፈኑ፤ ሆኖም እስትንፋሱ አልነበረባቸውም። ስለዚህ እግዚአብሔር እንደገና ሕዝቅኤልን ለነፋስ ትንቢት እንዲናገር አዘዘው። እርሱም እንደ ታዘዘው ትንቢት በተናገረ ጊዜ እስትንፋሱ ገብቶባቸው ሕይወት አግኝተው ቆሙ፤ እጅግም ብዙ ሠራዊት ሆኑ። ከዚህ ቀጥሎም እግዚአብሔር ለሕዝቅኤል እንዲህ ሲል ተናገረው፤

የሰው ሰጅ ሆይ የአስራኤል ሕዝብ አኮ ልክ እንደነዚህ አጥንቶች ናቸው፤ አነርሱ፤ እነሆ አጥንታችን ደርቋል፤ የወደፊት ዕድላችን ተቆርጦ ተሰፋ ቢሆን ሆነናል፤ ይሳሉ፤ ስለዚህ ለሕዝቤ ለአስራኤል ትንቢት ተናገር፤ እኔ እግዚአብሔር መቃብራቸውን ከፍቼ አነርሱን በማውጣት ወደ አስራኤል ምድር የምመልሳቸው መሆኔን ንገራቸው። ሕዝቤ የተቀበረበትን መቃብር ሁሉ ከፍቼ በማውጣቸውም ጊዜ እኔ እግዚአብሔር መሆኔን ያውቃሉ፤ አስትንፋሱን በአነርሱ ውስጥ አግባቡ፤ በሕይወት አስነሣቸዋለሁ፤ በገዛ ምድራቸውም እንዲኖሩ አደርጋለሁ

መቼም ጊዜ ቢሆን የሕዝቅኤል ትንቢት ከሁኔታው ጋር ተስማምቶና ተግባብቶ አያውቅም። ስለዚህ ዘመኑን ሁሉ የዘለቀው በሕዝቡ ዘንድ ተቀባይነትና ተአማኒነት አጥቶ ነው። እስራኤላውያን በምርኮ በሄዱባቸው ዓመታት ኢየሩሳሌም በቀድሞ ዝናዋ ሳለች፤ መቅደሱም

⁵⁴ ትንቢት ሕዝቅኤል ምዕራፍ 37 በጠቅላላ።

ገና ሳይፈርስ፤ ሕዝቅኤል ስለከተማዋም ሆነ መቅደሱ መልካም የማይመስል ትንቢት ነበር የሚናገረው። ጥቂት ቆይቶ ግን ልክ እሱ እንዳለው ከተማዋና መቅደሱ ፈርሰው፤ ሕዝቡም ተማረኩ። በዚያ ዘመን ደግሞ የሕዝቅኤል ትንቢት፤ ተስፋና የምሥራች ብቻ ሆነ።⁵⁵ ይሁን እንጂ ትንቢቱ በወቅቱ ለነበሩት አይሁዳውያን የማይታመን ባዶ ተስፋ ሆኖባቸው ነበር። ነገሮች እንዲህ በቀጠሉበት ዘመን እግዚአብሔር ለሕዝቅኤል እንደ ገና እንዲህ ሲል ተናገረው።

የሰው ልጅ ሆይ! አንድ በትር ወሰደህ 'የደህዳህ ቤት' በልና ዳፍበት፤ ሌላም በትር ወሰደህ 'የጽሕፈት ቤት' በልና ዳፍበት፤ ከዚህ በኋላ የሁለቱን በትሮች ጫ በአጅህ አገናኝተህ አንድ በትር አንዳመሰሰ አድርገ

ሕዝቅኤል፤ የእስራኤልና የይሁዳ ቤት ምሳሌዎች የሆኑትን ሁለት በትሮች ወስዶ እንደተነገረው ባደረገ ጊዜ፤ እግዚአብሔር ለዚያች ምድርና ሕዝብ ያለውን የዘላለም አሳብና ዕቅድ ለመረዳት ቀላል ሆኖለታል። «የተከፋፈሉት ሁለት ሕዝቦች ወደ ምድራቸው ተመልሰው በአንድነት ይኖራሉ፤ ዳግመኛም ሁለት ሕዝብ አይሆኑም፤ መንግሥታቸውም ለሁለት አይከፈልም። እንደ ዳዊት ያለ ንጉሥ ይኖራቸዋል፤ ከአምላካቸው ውጪ ለሌላ አገር ነገሥታትና ሕዝቦች በባርነት አይገዙም። ከዚያ በኋላ አጸያፊ የሆኑ ጣላታትን በማምለክ ራሳቸውን አያረክቡም፤ አምላካቸውንም አይበድሉም። እነርሱ ለእግዚአብሔር ሕዝብ ይሆናሉ፤ እግዚአብሔርም ለእነርሱ አምላካቸው ይሆናል፤ ቤተ መቅደሱም በስፍራው ጸንቶ ለዘላለም ይኖራል» የሕዝቅኤል ትንቢት መሠረታዊ አሳብ ይኼው ነው።

ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ለሕዝቅኤል የነገረው የእስራኤልና የይሁዳ ሕዝቦች ተስፋ እስከ አሁን ሙሉ ለሙሉ አልተፈጸመም። እርግጥ ነው፤ ከክርስቶስ ልደት በፊት በ538 ዓ.ዓ አይሁዳውያን በቂሮስ አዋጅና በነ ፈቃድ እንዲሁም በዘሩባቤል መሪነት ወደ ምድራቸው ተመልሰዋል። ከዚያም በኋላ በዕዝራና በነህምያ ቀዳሚነት ወደ ምድራቸው ተመልሰው ታላላቅ ተግባራትን ከውነዋል። ዳሩ ግን

⁵⁵ ሕዝ36:1-15። በቅርቡ ወደ አገራቸው ይመለሳሉና። ስለ አናንተ ይገደዳሉ፤ በበገነትም አመለከታችኋለሁ፤ መሳው የእስራኤልበት እንደ ባትቀረ፤ የሰዎችን ቀጥሮ በአናንተ ላይ አበዛሁ። ከተሞች የሰው መኖሪያ ይሆናሉ።

በዚህ ትንቢት ላይ የተነገሩ ሌሎች እጅግ በጣም አስፈላጊ ተግባራት ባለፉት ዓመታት እንዳልተፈጸሙ ይታያሉ። እንዲያውም በእነዚያ ዘመናት ወደ ምድራቸው በብዛትና በይፋ የተመለሱት የይሁዳና የብንያም ነገዶች ብቻ ናቸው፤ ሌሎቹ ግን በአሦራውያን ተማርከው፤ በምድር ላይ ከተበተኑበት ሳይመለሱ ቀርተዋል። እስከ ዛሬም ድረስ ቃል እንደተገባላቸው እንደ ዳዊት ያለ ንጉሥ በየትኛውም ዘመን አላዩም። ምንም እንኳ መቅደሳቸው በፈረስ በሰባ ዓመቱ በ516 ዓ.ዓ በዘሩባቤል፤ በሐጌና በኢያሱ ዘመን ቢገነባም፤ ለዘላለም እንዳይኖር ሆኖ በ70 ዓ.ም በሮማውያን እንደገና ፈርሷል። የሦስተኛው መቅደስ መሠራትም ገና እየተናፈቀ ያለ እንጂ፤ እውን አልሆነም። በተለይ እኛ ባለንበት በዚህ የ21ኛው መቶ ክፍለ ዘመን፤ መቅደሱ ዳግመኛ ሊሠራ እንዳይችል በስፍራው ላይ በዓለም ውስጥ በቢሊዮን የሚቆጠሩ ተከታዮች ያሉት የሌላ ሃይማኖት ቤተ አምልኮ ተገንብቶበታል። የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል ባይኖር፤ ይኼ ብቻውን እንኳ እጅግ ተስፋ የሚያስቆርጥ ነው።

በሕዝቅኤል የተተነበየው ዘመን ሲቃረብ፤ እስራኤል ከተበታተነችበት ሁሉ እንደገና ትሰበሰባለች፤ ደቡቡና ሰሜኑም አንድ ይሆናል፤ በወቅቱ አገሪቷና ሕዝቧ በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ የሚያገኙ ከመሆናቸውም በላይ፤ በሁሉም ሕዝብ ዘንድ ታፍረውና ተከብረው የሚኖሩ ይሆናሉ፤ አንድ መንግሥትና አንድ መሪ ይኖራቸዋል፤ ቤተ መቅደሱ ለዘላለም ሳይነቀል ለአንዴና ለመጨረሻ ጊዜ በስፍራው ይሠራል፤ ያን ጊዜ የዓለምም ሕዝብ ሁሉ እስራኤል፤ በእግዚአብሔር የተመረጠች አገር፤ ሕዝቡም እጅግ የተወደደ ሕዝብ እንደሆነ ያውቃል።

ይኼንኑ ጉዳይ በተመለከተ፤ ጳውሎስ በሮም ለነበሩና በአብዛኛው ከአሕዛብነት ወደ ክርስትና ለተመለሱ ሰዎች በጻፈው «የሮሜ መልዕክት» በመባል በሚታወቀው መልዕክቱ፤ ከምዕራፍ ዘጠኝ እስከ አስራ አንድ ባለው ክፍል ውስጥ የእስራኤልን የወደፊት ተስፋ፤ እግዚአብሔር ለአሕዛብ እንዲሆን ከወሰነው የደኅንነት ዕቅድ ጋር በማነፃፀር ይተነትናል። በተጨማሪም ጳውሎስ ራሱ አይሁዳዊ እንደ

መሆኑ መጠን ወገኖቹ ስለሆኑት አይሁዳውያን የሚሰማው ጥልቅ ሐዘንና የማያቋርጥ ጭንቀት በግልጽ ይታያል። እንዲያውም ለመዳናቸው የሚጠቅም ቢሆን ኖሮ «በሥጋ ዘመዬ ስለሆኑ ወገኖቼ ስለ ከክርስቶስ ተሰይፎ የአግዚአብሔር አርገማን ቢደርስብን በወደደሁ ስር»⁵⁶ ብሎ እስከ ማለት ድርሷል። ጳውሎስን እንዲህ እስኪል ያደረሰው ወገኖቹ በቀድሞ ዘመን በእግዚአብሔር ዘንድ የነበራቸውን ክብርና ሞገስ እንዳጡ ስለተረዳ ነው። ያም ቢሆን «እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ጨርሶ ትቷቸዋል» በሚለው አሳብ የሚሰማው አይደለም። ስለጉዳዩም መከራከሪያውን ሲያቀርብ «እስራኤላውያን እኮ የእግዚአብሔር ምርጥ ሕዝቦች ናቸው፤ እርሱም የራሱ ልጆች አደረጋቸው፤ እስደናቂ ክብሩንም ሰጣቸው፤ እርሱ በትውልዳቸው ከነገድ አባቶች የመጡ ናቸው፤ ክርስቶስም በሥጋ የመጣው ከእርሱ ነው። ይሁን እንጂ ሁሉም እውነተኛ የእስራኤል ዘሮች ናቸው ማለት አይቻልም፤ ከአብርሃም ስለተወለዱ ብቻ «የአብርሃም ልጆች ናቸው» ብሎ ማለትስ እንዴት ይቻላል? ለምሳሌ አብርሃም ኢስማኤልና ይስሐቅ የሚባሉ ሁለት ልጆች ነበሩት፤ ነገር ግን የተስፋው ልጅ ይስሐቅ ስለነበር እግዚአብሔር የመረጠው እርሱን ነው። እንዲሁ ይስሐቅ ዲሳውና ያዕቆብ የተባሉ ልጆች ነበሩት እግዚአብሔር ግን «ያዕቆብን ወደደሁ አሳውን ጠሳሁ»⁵⁷ በማለት ምርጫውን በያዕቆብ ላይ አጸና። ስለዚህ በሥጋ መወለድ ብቻውን ተስፋውን ለመውረስ አያበቃም ማለት ነው። ይህ ማለት ግን እግዚአብሔር ያዳላል ማለት አይደለም፤ የእግዚአብሔር ምርጫ የሚገኘው በሰው ፈቃድና በሰው ሥራ ሳይሆን በእግዚአብሔር ምሕረት ነው። ስለዚህም እግዚአብሔር የሚፈልገውን ይምረጣል፤ የሚፈልገውንም እልኸኛ ያደርገዋል። ሽክላ ሠሪ ከአንድ ዓይነት የሽክላ አፈር፤ አንዱን ለክብር አንዱን ለውርደት ለመሥራት መብት እንዳለው፤ እግዚአብሔርም እንዲሁ የእጆቹ ሥራዎች በሆኑ የሰው ልጆቹ ላይ የፈለገው የማድረግ መብት አለው። እግዚአብሔር ቁጣውን ለማሳየትና ኃይሉንም ለመግለጥ ፈልጎ ለጥፋት የተዘጋጁትን የቁጣ ዕቃዎች ብዙ ታገኛቸው። ይኼን ያደረገው አስቀድሞ ለክብር ባዘጋጃቸው የምሕረት ዕቃዎች በኩል የክብሩን

ብዛት ለመግለጥ ነው። ዳሩ ግን የምሕረት ዕቃዎቹ አይሁዳውያን ብቻ ሳይሆኑ አሕዛብ ጭምር ናቸው። እነዚህ «አሕዛብ» የተባሉት ደግሞ በቀደመውና በሙሴ በኩል ለእስራኤላውያንም ብቻ በተሰጠው ኪዳን፤ ከእነሱ ጋር በጋብቻ እንኳ እንዳይቀላቀሉ እግድ የተጣለባቸው ነበሩ።⁵⁸ እንግዲህ ጽድቅን ያልተከተሉት አሕዛብ ጽድቅን በእምነት ሲያገኙ፤ ጽድቅን ሲከተሉ የነበሩት እስራኤላውያን ሕግን ለመፈጸም ስላልቻሉ ወደጽድቅ አልደረሱም። ስለምን ወደጽድቅ አልደረሱም ቢባል ደግሞ፤ ጽድቅን ለማግኘት የወደዱት በእምነት ሳይሆን በሥራ ሆኖ ስለተገኘ ነው። እንዲህም ሆኖ በትክክለኛው መንገድ አይሁን እንጂ ለእግዚአብሔር መንፈሳዊ ቅናት ነበራቸው። ነገር ግን በክርስቶስ በኩል ሰዎችን ሊያድን የወደደበትን መንገድ ባለግወቃቸውና የራሳቸውን ጽድቅ ለማቆም በመፈለጋቸው ከእምነት መንገድ ተሳብተው ወድቀዋል።⁵⁹ በማለት ይሞግታል።

በእርግጥ እግዚአብሔር የራሱ የሆነውን የእስራኤል ሕዝብ ለዘላለም አይጥለውም። ጳውሎስም ይህን ጉዳይ ባነሣ ጊዜ ከሁሉ በፊት የራሱን አይሁዳዊ መሆንን አብነታዊ ምሳሌ አድርጎ ይጠቅሳል። ይሁን እንጂ እስራኤላውያን እንደማንኛውም ሰው በግላቸው ተቀብለውና አምነው በሚወስኑት ውሳኔ እንጂ «ሕዝቤ» ተብለው በእግዚአብሔር ዘንድ የሚታወቁበት ያ ወርቃማ ዘመን ለጊዜውም ቢሆን ማለፉን ሁሉም ሰው የሚያውቀው ነው። በአሁኑ ዘመን እንኳ በጸጋው ብቻ የጻኑና የተመረጡ ጥቂት እስራኤላውያን በክርስቶስ ትምህርት እየኖሩ ነው። የሚበዙት ግን እስከ አሁን ድረስ ዓይናቸው እንዳያይ ተጨፍኗል፤ ጆሮቻቸውም እውነትን እንዳይሰማ ደንቀሯል፤ ፈውስ እንዳያገኙ እንዳይመለሱም ልባቸው ደንድኗል።⁶⁰ ይህም የሆነው አስቀድሞ በኢሳይያስ በኩል በመጣባቸው የትንቢት ቃል መሠረት ሲሆን፤ መሲሁም በምድር ባገለገለባቸው ወራት ይኼን የትንቢት ቃል ደጋግሞ ጠቅሰዋቸዋል። ከእነሱ ጥቂቶች ብቻ መዳናቸውም በላያቸው ላይ የወደቀውን ከፊል ድንዛዜ የሚያመለክት ነው።

⁵⁶ ሮሣ9:3።
⁵⁷ ሮሣ9:13። ሣላ1:3፤3።

⁵⁸ ዘጳ7:3፤ክእርሱም ጋር ስትገባ ሴት ወደህን ሰውንደ ወደ ስትሰጥ ሴት ወደህን ሰውንደ ወደህን ስትወሰድ።
⁵⁹ ሮሣ91:33
⁶⁰ ሣላ13:13፤14።

ከዚህ አንጻር ወደፊት እንዲሆን ከተቀጠረ ከአንድ ዘመን በቀር፤ አይሁዳውያን አንደ ሕዝብ «ሆ» ብለው ክርስቶስን እንደማይቀበሉ ሊታወቅ ይገባል። ይህም የሆነው በእነርሱ ድንዛዜና በደል ምክንያት ለአሕዛብ የደገንነት ሙላት እንዲሆን ነው እንጂ ለዘላለም እንዲጠፉ አይደለም። በእርግጥ እግዚአብሔር በአሕዛብ ደገንነት ምክንያት አይሁዳውያንን ማስቀናት መፈለጉ ግልጽ ነው።⁶¹ የተሰጣቸውን ዕድል አልተጠቀሙበትምና የእነርሱ በደልና አለመታዘዝ ለአሕዛብ የመጻን በረከት እንዲሆንላቸው ፈለገ።

ምንም እንኳን ጳውሎስ በአሕዛብ ሐዋርያነቱ ክብር ቢሰማውም፤ አይሁዳውያን አንድ የሚታሰቡበት ዘመን እንዳለ ባስታወሰ ጊዜ፤ ያ ቀን እጅግ እንደሚናፍቀው ይታያል። እንዲያውም አይሁድ ሁሉ እንደ ጓሮ የወይራ ቅርንጫፍ እንደሆኑ፤ ነገር ግን ለጥቂት ጊዜ ተቆርጠው እንደወደቁ አድርጎ ነው የሚያስባቸው። በአንጻሩ ቀድሞ አረማውያን የነበሩና በኋላም በጌታ ኢየሱስ በማመን ድነት ያገኙትን አሕዛብ፤ እንደ ዱር የወይራ ዛፍ ቅርንጫፍ ነው፤ የሚመለከታቸው። አሁን የሆነው ድነት እንደ ጓሮ የወይራ ቅርንጫፍ የሆኑት አይሁዶች ተቆርጠው፤ እንደ ዱር የወይራ ቅርንጫፍ የሆኑት አሕዛብን የመተካት ያክል እጅግ አስደናቂ ነው። «በእነዚህ በዚህ ታምራዊ መንገድ ድነት ያገኙ አሕዛብም የተሰጣቸው በፍራ ላይ ጸንተው ለመቆየት ከፈለጉ በታላቅ ጥንቃቄና ፍርሃት ሊኖሩ ይገባቸዋል» በማለት ይመክራል። መቼም ቢሆን ቅርንጫፉን የሚሸከም ስሩ ነውና እንደ ቅርንጫፍ የሆኑት አሕዛብ በተሸከማቸው በስሩ እንጂ በራሳቸው መመካት የለባቸውም። ምንም እንኳን አስቀድሞ በስፍራው የነበሩት ቅርንጫፎች የተሰበሩት ከአሕዛብ ወገን የሆኑት በቦታው እንዲተኩ ታስቦ ቢሆንም አሕዛብ ግን መፍራት እንጂ፤ መታበይ አይገባቸውም። ምክንያቱም እነዚያ ባለማመናቸው ከመሰበራቸውና እነዚህኛዎቹም ከማመን የተነሣ ጸንተው ከግንዱ ጋር ከመጣበቃቸው በቀር ከሥራ የሆነ ምንም ነገር የለምና ነው። እንግዲህ እግዚአብሔር በተፈጥሮ ቅርንጫፎች

⁶¹ ርግዘ 11፡12። ይልቁኑ እስራኤልን ለማስቀናት ሲባል በእነርሱ መተላለፍ ምክንያት ድነት ለአሕዛብ መጥቷል።

ለነበሩት አይሁዳውያን ባለማመናቸው ምክንያት ጨክኖ ካራራላቸው ከነሱ ቀጥለው ለመጡት የዱር ቅርንጫፎች እንዴት ሊራራ ይችላል? በእነዚህ አሕዛብ ከእግዚአብሔር ጋር ጸንተው መኖር የሚችሉት፤ እግዚአብሔር ባዘጋጀው የደገንነት መንገድ ላይ ጸንተው እስከ ተገኙ ድረስ ብቻ ነው። አለያ ግን እነርሱም ተቆርጠው መውደቃቸው አይቀርም።

በአንጻሩ አይሁዳውያን አለማመናቸውን ቢያስወግዱ፤ ወደ ቀድሞ ቦታቸው ይመለሳሉ፤ ደግሞም እግዚአብሔር እንዳያዩ፤ እንዳይሰሙና እንዳያስተውሉ፤ ተመልሰውም እንዳይፈወሱ ያደረገባቸውን ድንዛዜ ፈጽሞ የሚያነሣላቸው ጊዜ ከፊት ለፊታቸው እንደሚጠብቃቸው ማወቅ ይገባል። ምክንያቱም እግዚአብሔር ወደ ቀድሞ ቦታቸው ሊመልላቸው ይፈልጋልና ነው። እስራኤላውያን የምሥራቹን ቃል ባለመቀበላቸውና ለአሕዛብ ጥቅም፤ ለተወሰነ ጊዜ ከእግዚአብሔር ጋር ጠላቶች ሆነዋል፤ ነገር ግን በምርጫና በነገድ አባቶቻቸው ምክንያት ከእግዚአብሔር ጋር ለዘላለም ወዳጆች እንደሆኑ መዘንጋት አግባብ አይደለም። እግዚአብሔር ደግሞ መቼም ቢሆን በምርጫውና በጸጋ ስጦታው እንደማይጸጸት የታወቀ ነው። የእግዚአብሔር ባለጠ ግንት፤ ጥበብና ዕውቀት እንዴት ጥልቅ ነው! ፍርዱ የማይመረመር፤ መንገዱም ከመታወቅ ያልፋል። አሳቡን የሚያውቅ ወይም የእርሱ አማካሪ የሚሆን ማን ነው? ደግሞስ ለእግዚአብሔር የሚያበድርና ያበደረውን የሚወስድ ማን ነው? የሚታየውም ሆነ የማይታየው ሁሉም ነገር የተገኘው ከእርሱ፤ በእርሱና ለእርሱ አይደለምን?⁶²

ጳውሎስም፤ ስለእስራኤላውያን እንደገና መታሰብ ሲያስብ እጅግ የሚጽናናው በዚህ የእግዚአብሔር አስደናቂ ማንነትና ባሕርይ ነው።

⁶² ርግዘ 11 በጠቅላላ።

በእርግጥ እግዚአብሔር እስራኤልን እንደገና ያስባል፤ በአሁኑ ጊዜም ለዚህ ማረጋገጫ የሚሆኑ በርካታ ምልክቶች እየታዩ ነው። ከዚህ በኋላ ያሉት ዘመናትም «እግዚአብሔር ለሕዝቡ የገባውን ተስፋ በሙላት የሚፈጽምባቸው ናቸው» ለማለት የሚያስችሉ አያሌ ማስረጃዎች መጥቀስ ይቻላል። የዚህ መጽሐፍ ቀጣይ ክፍሎችም ስለዚህ ነገር በትኩረት የሚዳሰስባቸው ናቸው።

ለእስራኤል ሰላም ይሁን!

መጽሐፍ ፩

የክሁነት ወደፊት የሚሆነው

የአሁንና የወደፊት አበይት ከግድግዳ!